

SEÇİM 2018

İÇ POLİTİKA 5

Tosun Paşa: İktidarsız iktidar

AKP, kriz ve İslamcılığın tükenişi

Kim kime eşittir, ne neye denk

Sandıktan tavşan çıkmadı

İktidar oyunları üzerine bir ders

Her taksi bir dünya

ABD ve yükselen sağ siyasetin Türkiye ayağı olarak yeni rejim

Seçtiğimiz seçmediğimiz seçeneğimiz

Bilmiyorum ya siz?

Metaforlarca patlayan ülke

İnce iletişim teknikleri

AKP'den seçim arifesinde şekerrenk işler!

Seçim zamanlarında medyanın işi ve gücü...

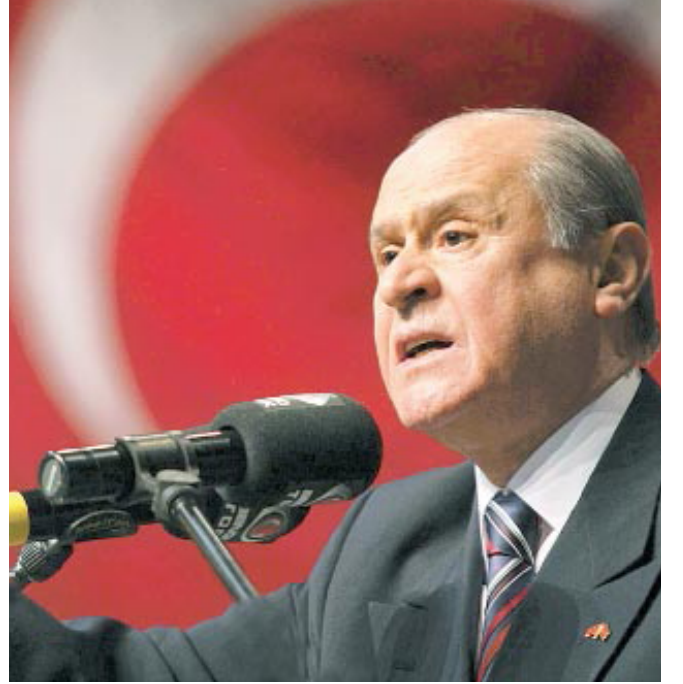
Muharrem İnce, beden diliyle neler dedi?

Gemi batmadan bir şey olsun...

Camdan konuşanla candan konuşanlar bir olur mu?

Kürtlerin son seçimi

Bir kapalı oda muamması olarak MHP'nin yükselişi

AK Parti üzerinde oynanan büyük oyunu izlediniz mi?

Günlerin bugün getirdiği

Selo Başkan ketıl diyor, herkeşler yıkılıyor...

Simitti, Tatar böreğiydi derken, bir 'keklenme' hadisesi

Türkiye tarihinin belki de en kritik seçimini geride bıraktık. 16 Nisan 2017 referandumuyla başlayan süreçte, 24 Haziran 2018 seçimiyle kritik bir eşik daha aşılmış oldu. Hem referandum hem de genel seçim, rejim değişikliğinden yeni devlet kuruluşuna kadar farklı adlandırmalar altında hararetli tartışmalara yol açtı. Gazete Duvar olarak yaşanan sürecin bu kritik dönemecinden önceki tartışmalara alabildiğine geniş çerçevede katılım sağlamaya çalıştık. Hem Gazete Duvar'ın yazarları hem de Forum sayfalarına katkıda bulunan dostlar tartışmalara aktif olarak katıldı. Seçimler geride kaldı. Sıradan bir seçim olmaması hasebiyle, seçim öncesinde ve hemen sonrasındaki tartışmalara ilişkin

ürettiğimiz içerikleri bir araya toplamaya karar verdik. Maksudumuz çok basit: internet içerik sunma konusunda sağladığı yeni imkanların yanı sıra, içeriklerin arşivlenmesi ve okurun bu arşive ulaşması bakımından önemli güçlükler getiriyor. Günde 200 kadar içeriğin girildiği bir sitede, eski metinleri derli toplu bir şekilde bulabilmek hayli zahmetli olabiliyor. Biz de bu güçlüğü aşmak için seçim dönemindeki tartışmaları birkaç kategori altında ve e-kitap ya da e-dergi denilebilecek biçimde bir araya getirdik. Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden taktir okurdan. İşe yaraması umuduyla herkese iyi okumalar...

© 2018 Gazete Duvar

Yayın Tarihi: Eylül 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

Kapak Tasarım: Ersan Uğur Gör

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Hakkı Yırtıcı, İlhan Uzel, Sevilay Çelenk, Reyva advan, Karın Karakaşlı, Metin Yeğin, Selim Temo

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral

(212) 3463601, Faks (212) 3463635

E-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Seçim 2018 İç Politika-5'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden ıktibas edilemez

İktidar oyunları üzerine bir ders

Seçimlere 24 gün kala bu yazıyı yazma amacım 7 Haziran 2015 seçimlerinden önce üniversitedeki dersimde edindiğim öznel bilgi birikimi üzerinden, bugün iktidar ve muhalefet arasında yaşanan özel bir refleksin sonuçlarını sizlere gösterebilmek. Ama önce dersi anlatmalıyım...

HAKKI YIRTICI

Başlığa bakıp, derdimin birilerine haddini bildirmek olduğu yanlışına sakın kapılmayın. Gerçekten de 10 yıl boyunca, bir üniversitede verdiğim “Sinema ve mimarlık: İktidar ve mekanın yeniden üretimi” isimli dersimi anlatacağım. Anlatacağım, son senemde, bir otorite figürü olarak kendimi de dersin konusu haline getirişimin ve hoca ile öğrenci arasındaki iktidar ilişkilerini, öğrencilerle beraber analiz edişimizin hikayesi.

Ders, 7 Haziran 2015 seçimlerinden hemen önceki bahar dönemindeydi. İki yıl önceki Gezi Direnişi halen akıllardaydı. Muhalefet, görece ortak

davranıyordu; HDP, ilk defa parti kimliği altında seçimlere katılıyordu ve en önemlisi de, tıpkı şimdi olduğu gibi AKP iktidarının sarsılmazlığı hakkında şüpheler vardı. Kısacası, dönemin siyasi ortamı, bir “mikro toplum” olarak, ülkenin değişik coğrafyalarından gelen, farklı kültürel ve siyasi değerlere sahip öğrencilerin toplamından oluşan dersin kendisinin eleştirel bir sorun alanı olarak ele alınmasına çok uygundu.

Seçimlere 24 gün kala bu yazıyı yazma amacım ise o derste edindiğim öznel bilgi birikimime dayanarak, bugün, iktidar ile muhalefet arasında yaşanan

Dersi veren hoca, yoklama alma, kuralları uymayanı dersten çıkarma, gerekirse disipline verme, geç kalanı derse almama ve en önemlisi not verme gibi yetkilerle donatılmış bir hükümdar-baba figürüne oldukça yakındır.

ve Erdoğan – AKP iktidarının, Gezi Direnişi'yle başlayan, 15 Temmuz darbe girişimi ve OHAL boyunca keskinleşen özel bir refleksinin sonuçlarını sizlere gösterebilmek. Ama bunu yapabilmek için önce dersi anlatmalıyım.

BİR KAPATILMA MEKANI OLARAK ÜNİVERSİTE

Üniversiteler de, Foucault'nun bahsettiği tımarhaneler, hapishaneler, fabrikalar gibi iç ve dış yaratan, ancak kartla girilebilen (fabrika işçilerinin kart basması gibi) kapatılma mekanlarıdır. Ortak mekanların (kimileri buna şimdiden derslikleri de dahil etti) kameralar ile izlenmesindeki amaç, bir güvenlik meselesinden daha çok, disiplin altına almak ve ehlileşmiş öğrenci özneler yaratmaktır. Tabii ki, bunun aynısı akademisyenler için de geçerli.

Burada önemli olan, sadece görünür iktidar ilişkileri değil, böylesi kurumların ürettiği bilgi, söylem ve pratikler ile kişilerin kendileriyle kurdukları ilişkiyi yeniden şekillendirmeleri ve kendilerine dayatılan tembel-çalışkan, başarısız-başarılı, kötü-iyi öğrenci gibi özne ayrımlarını kabullenmeleridir. Böylelikle, normal olmayan ile olanın keskin bir biçimde tarif edildiği bir normalizasyon toplumu içinde yaşar oluyoruz.

DERSİN İÇERİĞİ

Dersin amacı, mekanı sadece dört duvarı olan bir oda olarak gören öğrencilerin, "coğrafya" ölçeğinden, "yer" ölçeğine ve nihai sınırlarımızı belirleyen "beden-mekan"a kadar, çeşitli iktidar mücadelelerine sahne olan, toplumsal, kültürel, etnik ve cinsel kimliklerin çatıştığı bir varoluş alanı olarak anlamalarını sağlamaktır.

Dersin içeriğini daha iyi anlayabilmeniz için her hafta izlenen filmlerden birkaçını sıralayım: "The Island of Dr. Moreau" ile mutlak hükümdar-babanın kardeşler tarafından öldürülüşü ve kardeşler arasında yeni ve çoklu iktidar ilişkilerinin oluşması; "The Truman Show" ve "The Island" ile mekan

– zamanın yönetimi; "Lost In Translation" ile toplumun, mekana nasıl gömülü olduğu; "Die Welle" ile otokrasinin oluşumunun siyasi ve ekonomik koşulları; "1984" ve "Gattaca" ile de özne-bedenin imal edildiği konuları ele alınmaktaydı.

İKTİDARIN MEKANI OLARAK BİR DERS

Üniversitelerin normlarının, ehlileştirme ve cezalandırma yöntemlerinin en yoğun hissedildiği mekanlar, dersliklerdir.

Her dersin, bir hocanın belirli bir gün ve zaman aralığında, bir konuyu anlatması ile öğrencilerin derse katılım ve final sınavında başarılarının değerlendirilmesi temelinde oluşan bir yapısı vardır. Ancak dersi veren hoca, yoklama alma, kuralları uymayanı dersten çıkarma, gerekirse disipline verme, geç kalanı derse almama ve en önemlisi not verme gibi yetkilerle donatılmış bir hükümdar-baba figürüne oldukça yakındır.

Bu figürün üretilme süreçleri şunlardır.

1. Dersliğin kendisi, dersin mekan ve zamanını (süresini) örgütleyen, basit bir işlevsel ya da kullanıma yönelik bir kurgu değil, hoca ile öğrenci arasındaki iktidar ilişkisinin kurulduğu ve özne öğrencinin kendi kendini disipline etmesini sağlayan bir düzenektir.
2. Dersin süresi, istenildiği gibi girip çıkılamayan özel bir zaman alanı oluşturur.
3. Her derslik, benim dersimi yaptığım anfi de dahil olmak üzere, bir tarafta öğrencilerin oturduğu sıralar, tam karşısında da hocanın masa ve sandalyesinin bulunduğu bir düzendedir. Dersliğe bu ikili ayrımın ortasındaki boşluktan girilmesi, bunu daha da vurgular.
4. Hoca ile öğrencilerin bu şekilde karşı karşıya gelmesi, öğreten ile öğretilen, eğiten ile eğitilen, bilen ile bilmeyen özneler kabulünü sağlar.
5. Kurgu iki taraflıdır. Öğrenci, kendisini "bilmeyen özne" olarak kabul ettiği kadar, hoca da ken-

Artık nasıl bir özne öğrenci değil, bir birey olarak derse kendi tercihleri ile geleceklerse, benim de bir birey olarak anlattıklarımla, onların derse olan ilgilerini çekme ve meraklarını uyandırmam gerekiyordu.

disini “bilen özne” olarak kabul eder ve ilişki bu temel üzerinden kurulur.

İKTİDAR OYUNLARI ÜZERİNE BİR DERS

İlk dersimin konusu, 1215’de İngiltere Kralı John’un imzaladığı, Büyük Sözleşme ya da Senet denebilecek ve tarihin yazılı ilk anayasası olan Magna Carta idi. Magna Carta ile kral, mutlak yönetiminin bazı haklarından feragat ediyor ve kendi iradesinin, kanunlar tarafından sınırlanmasını kabul ediyordu.

Benzer bir şekilde, biz de öğrencilerle beraber herkesin üzerinde uzlaştığı bir “toplumsal sözleşme” oluşturduk. Sözleşmede, iki tarafın da yerine getirmesi gereken sorumlulukları olacak ve eğer iki taraftan biri anlaşmayı bozarsa, örneğin sınavda anlatmadığım bir şeyi sorarsam (bu örneği özellikle defalarca vurguladım), buna itiraz etme hakkı olacaktı.

Ders, seçmeli bir dersti ve diğer seçmeli dersler arasından, kendi rızaları ile tercih ettiklerine göre yoklama alınmayacak, hatta ara sınav dahi yapılmayacaktı. Böylelikle devamsızlıktan bırakma hakkımdan feragat ediyor ve nota dayalı öğrenme baskısını hafifletiyordum. Derse zamanında başlayacak ama uygun bir gerekçe varsa tolerans gösterecektim (ne yaratıcı yalanlar duydum). Ayrıca, film izlendiği esnada yiyecek ve içecek serbestti, çıkarken çöplerini temizlemeleri şartıyla.

Artık nasıl bir özne öğrenci değil, bir birey olarak derse kendi tercihleri ile geleceklerse, benim de bir birey olarak anlattıklarımla, onların derse olan ilgilerini çekme ve meraklarını uyandırmam gerekiyordu.

İlk olarak her şeyi bilen hükümdar-baba figürünü yok etmeliydim. Bunu her ders parça parça ve öğrenciden gelen tepkilere göre, biraz da el yordamıyla yaptım.

Dersin kontenjanı 60 kişi idi ve dönem boyu 20 kişilik çekirdek bir kadro ile derse devam edildi. Aslında bu, bir tartışma dersi için çok daha ideal bir sayıydı. Diğerleri ise, toplumsal sözleşme gereği, gelmeme haklarını kullanmışlardı.

Bir öğrenci bir defasında, derse gelmeyenler final

sınavından geçecek olurlarsa, bunun kendilerine yapılacak bir haksızlık olacağını iddia etti. Her şeyi başarıya ve niceliğe göre belirleyen bir dünyada, “kendilik kaygısı”nın yerini, “yüzde 70 devam ve not ekonomisi kaygısı” almıştı.

Eğer gelmediği halde geçebiliyorsa, bir insan neden derse gelsin, ya da bedeni derste, aklı başka yerde olan birinin derse gelmesine ne gerek vardı ki? Bu bir tercih meselesi idi ve öğrenci gibi davranan, öğrenci olur; kendi tercihiyle, ilgi ve merakla gelen bir birey olurdu. Bu dersin amacı, sadece bir arkadaştan alınacak kuru ders notlarını öğrenmek değil, ‘şimdi ve burada’yı beraber yaşayarak bir şeylerin farkına varmaktır.

Dönemin ortalarında, “ben” ve “öteki” kavramlarının nasıl imal edildiğini tartışıyorduk. Bir noktada, Güneydoğu Bölgesi’nde mekana gömülü olarak yaşayan insanların oranının dağları, ormanları, nehirleri gibi bölgenin ayrılmaz bir parçası olduğu konuşuldu. Kürt halkı, Türkiye’nin diğer tüm halkları gibi bu ülkenin bütününe dahildiler ve devletin bekasını koruma söylemi, aslında ülkenin bölünme tahayyülünün görünmeyen başka bir yüzü idi.

Bunun üzerine, Kürt olduğunu bildiğim bir öğrenci sahneye gelmek istedi. (Ders süresince böyle bir istek ilkti ve iktidar alanımı seve seve ona bıraktım) Daha önce evinde hep Kürtçe konuşulduğunu ve ilkokula başladığında, Türkçeyi öğrenmekte ne kadar zorlandığını anlattı. Sınıf, birden çok gerildi. Hatta en öndeki bir öğrenci, yerini değiştirdi ve üç sıra geriye geçti. Kendisinden, sözlerini, bu defa kendi ana dilinde tekrarlamasını istedim. Ben de hayatımda ilk defa birinci ağızdan ve çok akıcı Kürtçe konuşulduğunu duyuyordum. Beş dakika kadar konuştu ve “Sanırım arkadaşların ne demek istediğini şimdi anlamışlardır” diyerek yerine geçmesini istedim.

Bu olay, kendilerini “ben” olarak tarif edenlerin (ben dahil), birden bire “öteki” oldukları ve çaresiz hissettikleri an idi. O günden sonra, her zaman bir köşede tek başına oturan o öğrencinin yanına, başka öğrenciler de oturmaya başladı.

En sonunda 14 hafta bitti ve final zamanı geldi.

Ama son bir dersleri kalmıştı. Sınav boyunca

onlara 'hükümdar-baba'nın nasıl bir şey olduğunu gösterdim. İlk başta şaka yaptığımı zannettiler ama çok ciddi idim. Herkese sıralarında düzgün oturmasını emrediyor, tam hizada oturmayanları 5-10 cm sağa sola kaydırıyor, masa üzerinde kalem ve silgi dışında en ufak bir şey bırakanları azarlıyor, gözü yanındaki arkadaşının kağıdına biraz kayanın hemen yerini değiştiriyordum. Sınıfa mutlak bir sessizlik hakim oldu ve herkes başları önüne eğik, soruları cevapladı. O an, öğrenciler benim için sadece aramızda hiçbir ilişkinin olmadığı, koşulsuz tahakkümümüm altındaki bedenlerdi.

Sınavda üç soru sordum:

1. Bir sinema salonunun nasıl olması gerektiğini, şematik bir plan ve kesitle açıklayınız.
2. Yukarıdaki soruyu dersin "toplumsal sözleşmesi" bağlamında değerlendiriniz.
3. Ders süresince, en çok ilginizi çeken konuyu yorumlayınız.

Dersi düzenli takip eden ve" toplumsal sözleşme" kavramını 14 hafta boyunca, adım adım sindirmiş olanlar, ilkinde hiç cevap vermemiş ve ikinci soru için özetle "Böyle bir konu işlenmedi ve toplumsal sözleşme gereği bu soru sorulamaz" demişti. Diğerleri ise ilk soru için detaylı şemalar çizmekle boğuşmuşlardı. İkinci soru için ise "Film başlama- dan ve zamanında salona girilmeli ve kimseyi rahatsız etmeden sessizce film izlenmelidir" benzeri cümleler çoğunlukta idi.

YOK HÜKMÜNDE

Peki, bir mikro toplum olarak derste yaşananları bugünün siyasi ortamına taşırsak, nasıl bir manzara ile karşılaşırız?

Modern iktidarın geleneksel hükümdardan farkı, yaşamı destekleyerek üretken özneler imal etmesidir. Hükümdardan farklı olarak, öldürmek değil yaşatmak üzerine kuruludur. İktidar, normları içselleştirmiş üretken özne-bedenlerin yeteneklerini geliştirmek, daha verimli ve uysal kılmak ve ekonomik sistemle bütünleştirme amacını güder. Ancak, tıpkı anlattığım derste olduğu gibi, bu ilişki tek yönlü değildir. Karşı tarafın kurallara rıza gösterme hakkı olduğu kadar, reddetme ve diren-

me hakkı da vardır. Bu haklar, iktidar oyunlarının temel ve ön şartıdır. Eğer bunlar yoksa, bir iktidar ilişkisinden ve hatta iktidarın kendisinden bahsedilemez.

Tekrar en başa, 24 Haziran seçimlerine dönelim. İktidar da muhalefet de resmi ittifaklar kurdu; Millet İttifakı'na dahil edilmeyen HDP'nin bir yandan kilit parti olduğundan söz ediliyor; muhtemelen resmi olmayan gizli anlaşmalar yapılıyor ve muhalefet birleşerek 16 yıllık Erdoğan ve AKP iktidarına son verme çalışıyor. Yani ortalıkta bir sürü iktidar oyunu var ve bir seçim sürecinde doğal olanı da zaten budur.

Cumhurbaşkanı ve AKP Başkanı Erdoğan ise bambaşka bir haletiruhiyede görünüyor, hiçbir iktidar oyununa dahil olmak istemiyor ve onun için her şey yok hükmünde gibi.

1. "Bunların derdi beni indirmek" diyerek, konuyu kişiselleştiriyor ve muhalefet onun için yok hükmünde.
2. Doların yükselişini, kendini koltuğundan indirmek isteyen dış güçlere bağlıyor ve kur artışı onun için yok hükmünde.
3. Yurtdışı derecelendirme kuruluşları Türkiye'nin notunu düşürdüğünde, onun için yok hükmünde.
4. AB kararları onun için yok hükmünde.
5. AIHM kararları onun için yok hükmünde.
6. AYM kararları onun için yok hükmünde.

7. Eğer kaybederse, seçim sonuçlarını tanımaya- cağı yönünde şüpheler var ve bir yandan A, B, C seçeneklerinden bahsediyor; yani seçim de onun için yok hükmünde.

Erdoğan 16 yıl önce doğrudan iktidara geldi ve hiç muhalefette olmadı. Gerçekte ikili iktidar oyunları hakkında bir bilgisi yok. Özellikle Gezi Direnişi, 15 Temmuz ve OHAL ile her türlü toplumsal muhalefete hiç tahammülü kalmadı ve hepsini, kellesi vurulması gereken teröristler olarak ilan etti. Erdoğan, iktidar oyunlarına katılmaktan özenle kaçınıyor ve oyuna katılmayarak aslında kendisini yok hükmünde kıldığının farkında değil.

Seçimin sonucu hakkında bir yorum yapamam ama Erdoğan, bu seçimi kazansa da, kazanmasa da, artık siyasi bir özne olarak yok hükmündedir.

Tosun Paşa: İktidarsız iktidar

Cafcaflı, bol renkli, kocaman apoletleri olan, göğsü madalyalar ile dolu üniformayı giydiği an, Şaban aslında bir çeşit paşa maskesi takmıştır. Ama bu kralın soytarısının maskesi değil, toplumun iktidara bakışının maskesidir. Aynaya bakınca kendisini tanıyamaz ve aynadaki yansımasına kuvvetli bir selam çakar.

HAKKI YIRTICI

Geçen hafta başlayan “Tosun Paşa” polemiğini sürdürme niyetinde değilim. Ancak yarattığı etki, göz ardı edilemeyecek kadar büyük. Üstelik etkisi, sadece bu polemikle de sınırlı değil. Yıllarca, bıkmadan ve her defasında ilk defa seyrediyormuşçasına kahkahalarla izlediğimiz bir filmden bahsediyorum.

Tosun Paşa filmine “neşter vurmak” (tabir Jacques Derrida’ya ait) ve filmin bu güçlü etkisinin altında yatanları açıklamayı deneyeceğim.

CB adaylarının karşısındakini terörist, FETÖ’cü

olmakla suçladığı, “diplomasızsın – çıraksın” atışmasının yapıldığı, bir ordu komutanına (nedeni şimdilik önemli değil) “senin apoletlerini sökeceğim” sözleri ve ardından “ben onun, hepsinin paşasıyım” cevabı ve Tosun Paşa filminin “Ben de paşayım, sen de paşasın, hepimiz paşayız. Üstüne varmayın gidiyor” repliğinin ekranlara taşındığı bir seçim ortamındayız.

Tüm bu olanları kanıksasak ya da gülsek de, aslında sürreal bir sürecin içindeyiz. Hadi, bir anlığına şu havadan sıyrılalım ve akliselim bir şekilde olanlara tekrar bakalım.

“Terörist”, “FETÖ’cü”, “diplomasız” gibi çok ciddi suçlamalar karşısında yargı hiçbir işlem yapmıyor. Hakkında herhangi bir hüküm bulunmayan bir CB adayını hapiste olmasına rağmen seçime katılabiliyor, YSK da bunu onaylıyor. Aynı YSK, CB adaylarından diploma örneği istemiyor, sandıkların taşınması ya da mühürsüz oyların da geçerli sayılması gibi değişiklikler ile seçimlerde her türlü hilenin yapılabileceği bir zemini göstere göstere hazırlıyor. Her şey aleni; nedenleri ve hesapları ile.

Devletin bütün organları felç olmuş durumda ve seçim sonucunu bekliyor.

Peki, neden böyle olduk?

Bu seçim, diğerlerinden çok farklı. Bir sistemden diğerine geçişin boşluk anını yaşıyoruz. Kuvvetler ayrılığına dayalı parlamenter sistemin fiilen terk edildiği ve tam olarak nasıl işleyeceğini bilmediğimiz, “Türk tipi” başkanlık sisteminin başkanını oylayacağız.

SIYASAL İKTİDAR ÇEŞİTLERİ

Antropoloji, bizlere yasa ve yaptırımın bulunmadığı bir toplumun olmadığını söyler. Bu sürüden topluma geçişin şartıdır. Ve her toplum, yasa ile yaptırım, yasa yapan ile uygulayan arasındaki ilişkiyi sınırlayan farklı mekanizmalar geliştirmiştir.

Cemal Bali Akalın, “İktidarın Üç Yüzü” kitabından bu kontrol ve sınırlama mekanizmalarıyla ilgili üç temel örnek sıralayacağım.

1. Yöneten ve yönetilen olarak bölünmemiş, öndersiz ve kapalı toplumlar, “biz” olarak yaratılan bir kutsallık odağına göre kendi kendilerini denetlerler ve herkes, kimsenin katkısını beklemeden aynı işi yapardı. Yasanın üstünlüğünü, gelenek üzerindeki toplumsal mutabakata dayanıyordu ve cinayet, hırsızlık, ırza geçme gibi suçlar karşısında kan davası ya da tanrılar tarafından lanetlenmek gibi çeşitli cezalar ile sosyal denetim ile sağlanmaktaydı.

2. Yasayı söyleyen önderin kutsallaştırıldığı toplumlarda, sözün sahibi olmak, efendi olmak demektir. Ama bu yaptırımı olmayan bir söz ve

güçsüz bir silahtır. Söz, bir öğütten öteye geçmez, toplum yine kendi kendisini denetlerdi. Üstelik önder, bir dizi görevle sınırlandırılmıştı. Çok çalışması, cömert olması, elindekileri sürekli dağıtması, öykü ve şiirlerle toplumu eğlendirmesi gerekirdi. Hatta bu şekilde örgütlenmiş kimi toplumlarda önderin süresi kısıtlanmıştı ve süresi dolunca, kendisini öldürmesi beklenir ya da buna zorlanırdı.

3. Yasa ve yaptırımın tek kişide toplandığı, önderin hem yasayı söylediği hem toplumu denetlediği toplumlar, bugün bizim devlet olarak tanımladığımız siyasal iktidar biçimine en yakın olanıydı. Artık siyasal iktidar alanının dışına çıkanın cezalandırıldığı ve gerekirse kafasının uçurulduğu bir kral ya da hükümdar vardı.

İlk ikisinde, siyasal iktidar alanını denetleyen çeşitli mekanizmalar mevcut iken, sonuncusunda (kralla girilen ittifaklar ve iktidar oyunları sayılmaz) gücü sınırlayan özel bir mekanizma yoktu.

İşte tarihin bu noktasında, siyasal iktidarı denetleyen bir figür olarak “kralın soytarısı” sahneye çıktı.

KRALIN SOYTARISI

Yasa ve kılıcı, söz ve cezayı elinde tutan bir insan karşısında el pençe divan durduğunuzu hayal edin. Her an kellenizin uçurulması tehlikesi var. Yapılacak en doğru şey, kralı sürekli onaylamak ve ona duymak istediklerini söylemek olacaktır.

Kralın soytarısı ise farklı bir konuma sahipti. Kral karşısında eğilmez, ona doğrudan ismi ile hitap edebilirdi. Soytarı, bir ozan ve hiciv ustasıydı. Krala, hatalarını, yanlış kararlarını, en gizli arzularını şiirle, şarkıyla ve yaptığı şakalarla, onu aşağılamadan, herkesin ortasında gösterirdi.

Kral, devlet nezdinde akli temsil ediyordu ama kutsal ve maddi gücün tek bir bedende toplanmasıyla akıldışıydı. Soytarı ise şaklabanlıkları ve komik kıyafetleri ile görünüşte akıldışıydı. Aralarında bilinçli deli kral ile bilinçdışı akıllı soytarı şeklinde, kimi zaman rollerin yer değiştirdiği hassas bir ilişki vardı. Aslında o kadar dalkavuşun arasında, kralın en yakın danışmanı ve arkadaşıydı, soytarı.

Ciddi olan ne? Siyasal erkek erk. Ortada fethedilmesi gereken bir kadın ve toprak parçası yani iktidarın iki temel unsuru var.

Neyin parodisi? Kutsal ve maddi iki gücün, bir bedende birleştiği gerçek Tosun Paşa'nın sahtesi üzerinden insanın güce tapınma refleksinin parodisi.

Ancak soytarının gücü, komik kıyafetler giyerek, maske takarak ya da makyaj yaparak dengelenmeliydi. Yani iktidar karşısında iktidarsız bir görünüme bürünmek zorundaydı. Zaten “soytarı” kelimesi, Arapça, sahte fallus takarak komik ve müstehcen oyunlar oynayan kişiler için kullanılan “sa'tir”den gelir. Satir'in kaynağı ise Eski Yunan'da sahte penis ve keçi ayaklarla tasvir edilen mitolojik yaratık “satyros”a dayanır.

'HEPİMİZ PAŞAYIZ'

Tosun Paşa filmi, Yeşil Vadi üzerinde hak iddia eden iki ailenin, Telliogulları ve Seferoğulları'nın mücadelesinin hikyesidir.

Her iki aile de, son karar verici olan Daver Bey'in (Metin Sezer) kızı Leyla Hanım (Müjde Ar) ile aileden birini evlendirerek vadiyi ele geçirme niyetindedir. Leyla Hanım'ın gönlü ise Seferoğulları'ndan Suphi'den (Cevdet Arıkan) yanadır. Bunun üzerine, Telliogulları bir kurnazlık düşünür ve Kahire'nin en güçlü paşası, Tosun Paşa'yı (Oktar Durukan) akrabaları gibi göstermek için sahte bir Tosun Paşa yaratmaya karar verirler. Sahte Tosun Paşa, Leyla Hanım'ı ailenin reisi Lütfü (Şener Şen) ile evlenmeye ikna edecektir. Bu görev, ailenin uşağı olan Şaban'a (Kemal Sunal) düşer.

Öncelikle film, basit ve içeriksiz bir komediden (Recep İvedik gibi) ziyade bir parodi olarak anlaşılmalıdır. Parodi, ciddi bir oyunu, aradaki koşutluğu koruyarak alaya alan, biçimini bozmadan ona bambaşka bir içerik veren, içerik ile biçim arasındaki bu karşıtlıktan gülünç ve eleştirel bir etki yaratan oyun biçimidir.

Ciddi olan ne? Siyasal erkek erk. Ortada fethedilmesi gereken bir kadın ve toprak parçası yani iktidarın iki temel unsuru var.

Neyin parodisi? Kutsal ve maddi iki gücün, bir be-

dende birleştiği gerçek Tosun Paşa'nın sahtesi üzerinden insanın güce tapınma refleksinin parodisi.

Film, fazlası olan eksiği olmayan güç soyutlamanın aslında alelade ve herkes gibi çeşitli zayıflıkları olan bir insana ait olduğunu, iktidarsızlık ile iktidar arasındaki çizgi üzerinde gidip gelerek gösterir.

Birden uşaklıktan, paşa mertebesine yükselen Şaban'ın aklı karışır ve o ünlü “Ben de paşayım, sen de paşasın, hepimiz paşayız. Üstüne varmayın gidiyor” repliği ortaya çıkar. Şaban'ı paşa yapan, diğerlerinin onu paşa olarak kabul etmesidir.

Cafcaflı, bol renkli, kocaman apoletleri olan, göğsü madalyalar ile dolu üniformayı giydiği an, Şaban aslında bir çeşit paşa maskesi takmıştır. Ama bu kralın soytarısının maskesi değil, toplumun iktidara bakışının maskesidir. Aynaya bakınca, kendi bile kendisini tanıyamaz ve aynadaki yansımasına kuvvetli bir selam çakar.

Psikanalizde, ayna evresi çocuğun aynadaki yansımasını tanıdığı ve diğerlerinden (öncelikle anneden) ayrı bir varlık ve bir benliği olduğunu anladığı andır. Bu evrede çocuk, yansıması karşısında büyülenir ve tüm ilgisi kendisine, bedenine yönelir.

Aynayı toplumsal ölçüğe taşıyalım. Bir öndere baktığımızda onu zayıflıkları ile değil, maddi gücün bir bedende toplandığı kutsal bir varlık olarak görürüz. Gördüğümüz, kendimizde eksik olandır. Önderi arzular ve ona koşulsuz bağlanırsınız. Bu bağlılık tek yönlü değildir. Önder de kendisini arzulayanlara bağlanır ve kutsallığını bozacak zayıflıklarını görünmez kılar. Burada kritik olan, bu denklemde yansımanın gerçek bir nesnesinin olmamasıdır. Ortada “ben” ya da “birey” yok, karşılıklı büyülenme vardır.

Filme geri dönelim.

Şaban, ilk başta ismi beğenmez ve “Tosun yerine Kamil olmaz mı?” diye sorar. Mesele isim değil, sonuna eklenen ve ismi tamamlayandır. Hem kim cesaret edebilir ki, biraz aşağılayıcı bir anlamı olan “Tosun” ismiyle alay etmeye?

Tosun Paşa için iktidarsız iktidar demiştim.

Merasimdeki kılıç sahnesini düşünün. Kılıç, yasa-
nın uygulama ve ceza aracıdır ama daha önemlisi,
ince uzun, keskin ve yumuşak bedene giren fallik
bir nesnedir. Şaban, kınına sıkışan kılıcı bir türlü
çekemez ve en sonunda kılıcın sapı elinde kalır.
Tören alayını, kılıcsız sapla, iktidarsız iktidar ola-
rak selamlar. Askerler karşısında çakı gibi durmak-
tadırlar ve hiç kimse karşılarında kılıç yerine bir
sap olduğunu göremez.

Bir sonraki aşamada, Daver Bey’in konağındaki
yemekte, Şaban etrafa emirler yağdırmaktadır.
“Lütfü, şu masanın en ucundaki elmayı getir;
ayaklarımı sıktı, çizmelerimi çıkar; sen de şara-
bımı doldur.” Ortada yaptırım var, dayandığı bir
yasa yoktur. Yine de kimse emirleri sorgulamaz ve
koşulsuz itiat ederler.

Hemen arkasından, çıplak çengi sahnesi gelir. Her-
kes tüm ciddiyeti ile çengiyi seyrederken, Şaban,
çengi ile efemine bir şekilde dansa başlar. Yine
iktidarsız iktidar alanına geçmiştir.

Filmin sonlarına doğru ortaya gerçek Tosun Paşa
çıkıyor. Neler döndüğünü anlamak için kendisini
önce “İbrahim Paşa” olarak tanıtıyor. Şaban, belki de
filmin en can alıcı sorusunu sorar: “Seni kim paşa
yaptı?”

Fazla uzatmayayım, finalde Tosun Paşa, “Gerçek
Tosun Paşa benim” dediğinde, Şaban, “O zaman
ben neyim?” sorusuna, “Sen bir salaksın” (siz
soyтары diye okuyun) karşılığını alır ve okkalı bir
Osmanlı tokadı yer.

SIYASAL İKTİDAR BOŞLUĞU

Siyasi parti liderlerinin bir televizyon programında
buluşup, Türkiye’nin sorunlarını tartıştığı, kendi
argümanlarını sunduğu ve eleştirilere cevap ver-
dikleri Türkiye çok gerilerde kaldı. Artık önderlere

büyülenmekle vaktimizi geçiriyoruz.

Muharrem İnce, hiç kimsenin beklemediği bir
çıkış yaparak, CHP’nin tabanını da aşan bir kit-
leye ulaşmış durumda. Bunu, sadece samimiyeti
ve alçak gönüllüğü ile değil, aynı zamanda kralına
başkaldıran soytarı tavırlarıyla da yapıyor. (Artık
soyтары derken bir insanı değil, siyasal iktidarın
öteki yüzünü kastettiğimi biliyorsunuz.) Konuş-
malarındaki hazırcevaplılığı ve rahatlığıyla CB
Erdoğan’ın insani zayıflıklarını gösteriyor ve kitle-
lerin zihinlerindeki güçlü, yenilmez ve 2073 yılını
dahi hayal edebilecek kadar ölümsüz bir önderin
büyüsünü bozuyor.

Karşı taraf da bu büyüleme ve büyü bozma ikili-
ğinden etkilenmiş görünüyor. Her zaman iyi bir
hatip olarak görülen Erdoğan’ın konuşmasının,
prompterdaki sorundan dolayı kesilmesi, birden
konuşamaz olması ve bu duruma çeşitli bahaneler
uydurulması alay konusu oldu. Yandaş medyanın
buna karşılık olarak, İnce’nin konuşmaktan sesinin
detone olduğunun söylemesi ise seçimde her-
hangi bir karşılık bulmadı. Çünkü İnce, insanlara
16 yıldır hasret kaldıkları bir şeyi veriyor; karşı-
sındakinin büyümesini bozarken, aynı zamanda
kendisinin de bir insan olduğunu ve sesinin de
kısılabileceğini göstermekten çekinmiyor, bahane-
ler uydurmuyor.

Yazıya Tosun Paşa ile başladık, yine Tosun Paşa ile
bitirelim.

Apolet polemiki keşke hiç yaşanmasaydı, en azın-
dan bu şekliyle. İnce, o konuşmasında her zamanki
ince mizah anlayışının ve zekasının dışına çıktı.
Yani iktidarsız iktidar alanını terk etti ve anın
büyüsüne kapıldı. Her ne kadar sonraki açıklama-
larında, TSK personelinin siyasi faaliyetlere katıla-
mayacağını belirten disiplin maddesini hatırlata-
rak, sözlerini hukuki bir zemine oturtmuş olsa da,
yine de büyüleme, büyüleme, güç, güçtür.

Tekrar yazıyorum: “Kral ile soytarısı arasında,
bilinçli deli kral ile bilinçdışı akıllı soytarı şeklinde,
kimi zaman rollerin yer değiştirdiği hassas bir iliş-
ki vardır.” Eğer Muharrem İnce cumhurbaşkanı se-
çilirse, umarım yansımasının büyümesine kapılmaz,
etrafında dalkavuklar birikmesine izin vermez ve
kendi kendisinin soytarısı olmayı başarır.

Her taksi bir dünya

Malum seçimlere az kaldı. Bu aralar, taksiye her bindiğimde, küçük bir “nerelisin”, “yaş kaç”, “evli misin”, “çocuk var mı?”, “Allah bağışlasın” sohbeti sonrası, eğer ortam da uygunsa, temkinli bir şekilde, “E, seçimler ne olacak, kime oy vereceksiniz, ancak özel ise bu konuyu hiç açmayabilirim” sözleriyle muhabbete başladım.

HAKKI YIRTICI

Seçimlere bir haftadan az kaldı. Haliyle herkes siyaset konuşuyor. Altı taksi, altı ayrı dünya ve her biri ile yaptığım sohbet, nasıl baktıkları, ne düşündükleri üzerine...

Ancak önce babam.

Bu yazı, Babalar Günü'nde yazıldı. Belki de onandır, taksicilerden önce babam hakkında yazmam. Babam, 78 yaşında emekli devlet memuru. Sürekli (hele de kışın) ek doğal gaz faturalarından dolayı ay sonunu getirememekten yakınıyor. Yıllarca çalıştı,

beni ve kardeşimi okuttu, emekli ikramiyesi ile en büyük hayalini gerçekleştirdi, bir ev satın alabildi. Şimdi üç ayda bir aldığı emekli maaşı ile ucu ucuna yaşıyor, kendisinden kötü durumda olanların haline bakarak, “en azından bizim başımızı sokağımız bir evimiz var” diyerek, haline şükrediyor. Bütün gün televizyon karşısında, her gün aynı haberler, aynı diziler. Hava güzel olur ve üşenmezse yakındaki kıraathaneye gidiyor, kendi gibi emeklilerle çayına iskambil, bir lira fazla, iki lira az

Baba ile ne konuşulur? “İyiim, iş yerinde her şey normal, peki, senin sağlığın nasıl?”
Son zamanlarda bir de buna siyaset eklendi. Geçenlerde, “İnce’yi çok beğeniyorum, lafını hiç sakınmıyor. Fakat Erdoğan gibi, bir sözü ile bütün dünya liderlerini toplayacak gücü onda göremiyorum” deyiverdi.

Bunu söyleyen, 1967 yılında bir devlet bankasında muhasebeci olarak işe başlamış, devlet onun için CHP demek olan ve oyunu hep CHP’ye vermiş bir insandı.

verdim hesabı.

Baba ile ne konuşulur? “İyiim, iş yerinde her şey normal, peki, senin sağlığın nasıl?”

Son zamanlarda bir de buna siyaset eklendi.

Geçenlerde, “İnce’yi çok beğeniyorum, lafını hiç sakınmıyor. Fakat Erdoğan gibi, bir sözü ile bütün dünya liderlerini toplayacak gücü onda göremiyorum” deyiverdi.

Bunu söyleyen, 1967 yılında bir devlet bankasında muhasebeci olarak işe başlamış, devlet onun için CHP demek olan ve oyunu hep CHP’ye vermiş bir insandı.

Erdoğan ile ilgili sözlerine şaşkınlıkla bakakaldım. Emekli olunca hem bir evi hem bir yazlığı olacağı, yaşlılığında para sorunu yaşamayacağı, gerekirse bizlerin ona bakacağı (ner’de?) hayallerini çocukluğum boyunca dinlemiştim Ama onun tabiriyle “o güzel günler” hiç gelmedi. Hayallerin yerini rutin, ara sıra dile getirdiği bir iç sıkıntısı ve halen zorluklarla dolu bir hayat aldı.

Sesimi çıkarmadım.

Hayatı banka içi entrikalar, tayinler ve her tayin sonrası bir terfi ile geçmiş ve nihayet banka müdürü olmuş, ardından emekliliğinde ne yapacağını şaşırılmış birinden bahsediyorum. Ne düşünürse düşünsün, kimi kim ile mukayese ederse etsin, eski Türkiye’nin devlet memuru alışkanlığı ile her zamanki gibi CHP’ye oy vereceğini biliyorum.

Ama yine de söyledikleri beni düşündürdü. Belki de Erdoğan ona, çok gerilerde kalmış, bir emri ile tüm şube personelinin karşısına dizdiği eski müdürlük günlerini hatırlatıyordu, kim bilir?

Gelelim taksilere:

Taksiler, 20 – 30 dakikalığına tanımadığınız, daha önce hiç görmediğiniz birisine misafir olduğumuz mobil evlerdir. Ne kadar aynı gibi görünseler de, dikkatli bakarsanız, hepsi ayrı birer dünyadır.

Bu aralar, bir vesile ile taksiye sık binmem gerekti. Tercihim arka koltuktur. Binmeden önce taksiciyi şöyle bir süzerim, genelleme olacak ama orta yaş üzerindeki daha makul sürüyor, kurallara uyuyor, her kural ihlal edenin arkasından sinkaflı bir

küfür savurmuyor, olsa olsa en fazlasından homurdanlanmakla yetiniyorlar.

Ardından (meslek alışkanlığı olsa gerek) içi bakımlı ve temiz mi, sağa sola hangi anlamlı sözler, semboller yapıştırılmış, dikiz aynasından ne sarkıyor, bütün gün içinde bulunulan bu uzay kapsülü benzeri yer ile nasıl bir ilişki kurulmuş, hemen dikkatimi çeker. Dedim ya, her taksi bir dünya, taksiyi kuranın dünyası.

Malum seçimlere az kaldı. Bu aralar, taksiye her bindiğimde, küçük bir “nerelisin”, “yaş kaç”, “evli misin”, “çocuk var mı?”, “Allah bağışlasın” sohbeti sonrası, eğer ortam da uygunsa, temkinli bir şekilde, “E, seçimler ne olacak, kime oy vereceksiniz, ancak özel ise bu konuyu hiç açmayabilirim” sözleriyle muhabbete başladım.

Hiç “Hayır” cevabı almadım, herkes konuşmaya çok hevesliydi.

TAKSİ NO 1:

Aksanından, Güneydoğu Bölgesi’nden olduğu hemen belliydi. Evet, Diyarbakırlı ve Kürt’tü. Oyu, Erdoğan ve AKP’ye (Kim demiş, her Kürt HDP’li olacak diye.).

Çoluk, çocuk vs. kısmını atlayalım, diyalogun özeti şöyleydi:

– Neden AKP?

– Eskiden karşıdan bu tarafa geçmek saatlerimi alırdı. Geçen gün, karşıdan bir müşteri aldım, köprü trafiğine bulaşmadan, Avrasya Tüneli’nden, yarım saatte havalanına vardım.

Daha önemlisi, çocuğunun (şimdi adını hatırlayamadığım) nadir rastlanır bir hastalığı vardı ve daha önce ilacın parasını devlet ödemişmiş (cidden yüksek bir rakamdı); AKP hükümeti ise ödüyormuş.

Gündelik hayatında iki önemli değişiklik; daha

ötesinin bir önemi yoktu.

TAKSİ NO 2:

En kısa diyalog:

– Evet, Erdoğan'ın da kendince kusurları var, ama “Allah” kelimesi en çok onun ağzına yakışıyor.

Sustum, cep telefonumla ilgilenmeye başladım.

TAKSİ NO 3:

Şen şakrak bir taksici, ondan bundan, her konu hakkında gevezelik ediyor, benden çok konuştuğu ise kesin.

Bitlisliymiş.

Merakla, “Oralar nasıl, neler oluyor oralarda?” diye sordum.

“En son barış sürecinde gittim, dağa çıktım” dedi. Dondum kaldım. “Dağa çıkmak?” Aklıma tek bir şey geldi.

Meğer dağlarının havasını, suyunu özlemiş, memleket hasreti çekiyormuş; bir daha da gitmek kismet olmamış. İnerken, arkamdan “Bir oy HDP'ye, bir oy Demirtaş'a” dedi, gülerek.

TAKSİ NO 4:

Taksici koyu MHP'li. Aslında Erdoğan'ı beğenmediğini, şimdiye kadar ona hiç oy vermediğini söyledi. Ardından uzun uzun İnce hakkında konuştuk. İlgisini çekmiş ve konuşmalarını dikkatle izliyormuş.

– O zaman milletvekili seçimlerinde MHP'ye, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde niye İnce'ye vermiyorsun?

– Olmaz, Bahçeli böyle istiyor.

Yine, cep telefonu imdadıma yetişti.

TAKSİ NO 5:

Ben muhabbeti açmadan, siyasi konulara giren tek taksici. Yıllarca, Kılıçdaroğlu'na rağmen, alternatifi olmadığı için CHP'ye oy verdiğinden bahsetti. Bu, CHP ile ilgili çevremden en çok duyduğum söz “– rağmen”.

Ama İnce, onu heyecanlandırmış, umut dolu. “Bu sefer olacak” diyor.

“Eğer HDP milletvekilliği seçimlerinde, barajı aşmazsa, tüm milletvekillerinin AKP'ye geçecek ve bu seçimlerde sadece duygusal olmamalı, matematiği de gözetmeli” dedim. Sanki ilk defa duyuyordu, aldırmadı, kararını çoktan vermişti.

TAKSİ NO 6:

Karşılaştığım en ilginç taksici idi. Kollarında tuhaf şekilli dövme ve Türk bayrağı, tam ensesinde ise bir tuğra dövmesi. Hemen damgalayacağım (hem de kelimenin tam anlamıyla), milliyetçi ve muhafazakar diye. Ama sol bileğinde, çeşitli renklerde, sarı, turuncu, mavi, yeşil, kırmızı bilezikler, çeşit çeşit yüzükler ve dinlediği ilginç müzik. Kendi dünyasında, pek öyle sohbet etmeye de niyeti yok.

Müzikten yakaladım.

– Çalan radyo mu, FG?

Kendi müziğini yapıyormuş ve evde DJ seti varmış. Ben de minimal techno müzik seven biri olarak müzikten bahsettik. Zamanında Bodrum'da ve İstanbul'da kimi mekanlarda çalmış ama sonra o hayattan (onun deyişiyle, karıdan – kızdan, uyuşturucudan) sıkılmış. Artık evde, kendi müziğini yapıp, sadece kendi dinliyormuş.

Fazla siyasetten konuşamadık, tek dediği şu oldu:

– Oy kullanmayacağım, hep aynı yüzler, yaşlandılar, yenileri lazım.

SONUÇ YERİNE NİYET

Kuşkusuz burada yazdıklarım Türkiye ortalaması olamaz ve bir anket değil, sadece tesadüfen bindiğim altı taksici. Ama muhabbetin doğallığı içinde, birinci elden, kimin ne düşündüğünün bilgisinin tadı farklı oluyor.

Kimseyi, herhangi bir şeye ikna etmeye çalışmadım, sadece merak ettim, diğerleri ne düşünüyor, hayata nasıl bakıyorlar diye, o kısacık sürede. Taksiden inerken, her defasında, hepsine aynı sözü tekrarladım.

“Bu ülke çok yoruldu, hepimizin artık acil huzura ihtiyacı var.”

Hepsi de beni yürekten onayladı. Herkes sadece huzur içinde yaşamak ve ekmek parasını kazanmak istiyordu.

AKP, kriz ve İslamcılığın tüketişi

Bir uluslararası operasyon varsa ve bu ekonomik kriz ile tetiklenmişse, 2001 krizi, yapısal ekonomik sorunların yanında, buna daha uygun bir tablodur çünkü o dönemde DSP'nin bir iktidar partisi olarak 60 civarında milletvekilinin istifa ederek bölünmesi gibi bir gelişme de krize eşlik etmişti. 2001 krizi için uluslararası boyutu görmezden gelen AKP çevresinin, şimdiki TL devalüasyonunu doğrudan üst akıla bağlaması ilginç doğrusu.

İLHAN UZGEL

Seçime gidilen süreçte Türk Lirası'nın giderek değersizleşerek fiili bir devalüasyon yaşanması ve buna süregiden ekonomik bozulmanın eşlik etmesi, ekonomide bir krize doğru gidildiği yorumlarına neden oldu. Erdoğan ve ona yakın medyası tahmin edilebileceği gibi bu süreci hızla öznesi belli olmayan bir ekonomik saldırı söylemine çevirdi. Bu yazıda Erdoğan iktidarının üç açıdan genel bir krize girdiğini ve artık iktidarının sonuna

geldiğini tartışacağım. Bunlardan ilki ekonomik krizin etkisi, ikincisi Batı ve içerideki güç merkezleriyle varılan uzlaşımın radikal bir şekilde değişmiş olması. Üçüncüsü ise Malezya seçimlerinde muhalif güçlerin geniş bir koalisyon aracılığıyla başarılı olmaları ile Suudi Arabistan'daki ılımlı İslam açılımının genelde İslamcı siyasetin gidişatıyla ilgili bir dönüm noktasının parçalarından biri olduğunu savunacağım.

Bir dönem başarılı gibi görünse de, 2011'deki Arap Baharı'yla birlikte Erdoğan ve AKP, bu politikadan kopup Ortadoğu'da liderlik hevesine kapılınca söz konusu dönüşüme Batı'nın verdiği destek de kesildi. Bir kırılma noktası olarak 2013'ten itibaren Mısır ve Tunus'ta İslamcı hareketlerin farklı şekillerde iktidardan düşürülmesiyle birlikte, AKP iktidarı da Batı sistemi açısından işlevselliğini yitirmeye başladı ve bir tür uzatmaları oynayan bir iktidara dönüştü.

BÜYÜK KOALİSYONUN SONU VE UZATMALAR

Bilindiği gibi AKP, 2000'lerin başında dışarıda ABD, AB ve Körfez ülkeleri, içeride liberaller ile İslamcılar, cemaat ve tarikat olarak Nakşiler ve Güleciler, sınıfsal olarak da o zamanın koşulları altında kabaca TÜSİAD ile MÜSİAD arasındaki büyük uzlaşının sonucu olarak iktidara geldi. Günümüzde ise bu ittifaktan geriye bir tek Katar kalırken, boşluğu, artık kendisine bile çok faydası dokunmayacak olan MHP ile doldurmaya çalışıyor. Bu süreçte AKP, içinden geldiği İslamcılığı dönüştürecek, bu sırada Türkiye'de aşırı güçlendirilmiş devleti, askeri vesayet dahil olmak üzere liberallerin ve Gülecilerin desteğiyle küreselleşmeye uygun hale getirecek, eş zamanlı olarak bu dönüşümü Ortadoğu'daki İslamcı hareketlere de bir model olarak yansıtacaktı. Bir dönem başarılı gibi görünse de, 2011'deki Arap Baharı'yla birlikte Erdoğan ve AKP, bu politikadan kopup Ortadoğu'da liderlik hevesine kapılınca söz konusu dönüşüme Batı'nın verdiği destek de kesildi. Bir kırılma noktası olarak 2013'ten itibaren Mısır ve Tunus'ta İslamcı hareketlerin farklı şekillerde iktidardan düşürülmesiyle birlikte, AKP iktidarı da Batı sistemi açısından işlevselliğini yitirmeye başladı ve bir tür uzatmaları oynayan bir iktidara dönüştü. Ama bazı gelişmeler Erdoğan'ın iktidar ömrünü uzattı. Bir defa Erdoğan her türlü gelişmeyi kendi lehine dönüştürebilme ve bunu da seçmenine kabul ettirebilme imkan ve kapasitesine sahip olduğunu kanıtladı. İkincisi bu süreçte sağladığı iç siyasi istikrar, neoliberalizme sadakat ve burjuvazinin onun yerine daha iyi bir seçenek üretmemesinin de getirdiği avantajı iyi kullandı. Üçüncü olarak da özellikle ana muhalefet partisinin, hem liderlik hem de ideolojik olarak yetersizliği ve AKP'nin hemen her alanda görülen başarısızlıklarına karşın etkili bir alternatif geliştirememesiydi.

2001 KRİZİ VE İSLAMCILAR

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Batı sisteminin ve mali sermayenin Türkiye gibi ülkelerde para hareketleri üzerinden piyasa dinamikleriyle oynamaları kategorik olarak mümkündür. Bunu bir ihtimal olarak tamamen dışlamak siyasetin mantığına aykırıdır. Örneğin, ABD ve müttefiklerinin Afganistan, Irak gibi ülkeleri işgal edip, Libya, Suriye gibi ülkeleri bombalayıp, gerektiğinde ağır ekonomik yaptırımlar uygulayıp ama sıcak para hareketleri üzerinden operasyon yapmayacaklarını varsaymak safdillik olurdu. Finans şirketleri piyasa mantığıyla hareket ederler ama uluslararası politika ve stratejik çıkarlar söz konusu olduğunda kısa vadeli kayıplar, sermaye tercih etmese de, pekala mümkündür. Küresel siyaset saf bir şirket mantığıyla yönetilseydi, örneğin ABD'nin, kendi şirketlerinin büyük karlar elde edeceği İran pazarını kaybetmekten kaçınması ve nükleer anlaşmanın iptal edilmemesi gerekirdi. Sorun bunun hangi koşullarda gerçekleştiği ve somut olarak nasıl yaşandığının ortaya konmasıdır. Türkiye'de döviz kurundaki değişimin neden kaynaklandığına ilişkin olarak ne hükümet ne de muhalefet henüz ikna edici bir analiz koyabilmiş değil.

Bu yüzden öncelikle Erdoğan ve çevresinin ekonomik krizle gönderileceği iddiası karşısında en azından 2001 ekonomik krizi karşısında İslamcılarının ne yaptığını hatırlamak ve hatırlatmak gerek. Genellikle İslamcılar ve AKP çizgisi, kendilerine iktidar yolunu açan 2001 krizinden bahsetmekten kaçınıyorlar. Erdoğan 2009 krizi sırasında, "2001 krizi Türkiye'nin kötü yönetilmesinin, 2009 mali krizi ise dünyanın kötü yönetilmesinin bir sonucudur" diyerek sorumluluğu doğrudan o dönemin hükümetine yüklüyordu. MÜSİAD eski başkanı ise 2001 krizini 28 Şubat'ın devamı olarak görüyordu. Eğer bir uluslararası operasyon varsa ve bu

ekonomik kriz ile tetiklenmişse, 2001 krizi, yapısal ekonomik sorunların yanında, buna daha uygun bir tablodur çünkü o dönemde DSP'nin bir iktidar partisi olarak 60 civarında milletvekilinin istifa ederek bölünmesi gibi bir gelişme de krize eşlik etmişti.

2001 krizi için uluslararası boyutu görmezden gelen AKP çevresinin, şimdiki TL devalüasyonunu doğrudan üst akıla bağlaması ilginç doğrusu.

ÇEMBER DARALİYOR

İslamcılığın küresel kapitalist merkezle yaptığı pazarlığın son direnen aktörü olarak AKP için de çember hem bölgesel gelişmeler, hem ekonomik koşullar, hem de iç siyasal dönüşüm açısından giderek daralıyor. Dış gelişmeler açısından Mısır'da Müslüman Kardeşler'in yasaklanması ve hatta terör örgütü ilan edilmesi, ardından 2016'da Tunus'ta Ennahda'nın siyasal İslamcı bir parti olmadığını ilan etmesi ve geçen yıl Gazzede Hamas'ın Müslüman Kardeşler'le bağını kestiğini açıklaması İslamcı siyasetin inişinin kurumsal dönemeçleriydi. Buna yakınlarda iki gelişme daha eşlik etti. İlki Vahhabiliğin kalesi Suudi Arabistan'da Selman'ın "ılımlı İslam"a geçileceğini ilan etmesiydi. Daha geniş bir analizi gerektirmekle beraber bu çıkış, Türkiye ya da Tunus'ta olduğu gibi İslamcı hareketlerin iktidara seçimle gelmesi gibi unsurları içeren 2000'lerin başındaki ılımlı İslamcılıktan farklı bir açılım. Örneğin, İslamcı hareketler ile demokratikleşme arasında bir ilişki kurmuyor. Kadınların araba kullanması, futbol maçlarına gidebilmesi gibi toplumsal alandaki kısıtlamaları kaldırıyor, yani toplumsal düzlemde bir ılımlı İslamcılıktan söz ediyor.

Yine de, Suudilerdeki toplumsal düzeydeki ılımlılaştırma bile AKP'nin İslamcılaştırma çabaları için giderek ters yönde bir örnek olacak.

İkincisi ve daha önemlisi Malezya'da geçmişte ülkeyi İslam devleti ilan eden 60 yıllık iktidar koalisyonunun seçimleri kaybetmesiydi. Bunun Türkiye için iki açıdan önemi var. İlki İslamcı bir iktidarın çok uzun yıllar sonra etkili bir muhalefet koalisyonu ile, seçim sistemini değiştirme, medyaya baskı

uygulama gibi anti-demokratik çabalarına karşın seçimle iktidardan indirilebilmesiydi. İkincisiyse, bu süreçte sosyal demokratlarla, 1980'lerde Türkiye'de olduğu gibi İslamcılığı başlatan bir ismin, Mahathir Muhammed'in, 15 yıl aradan sonra tekrar siyasete dönerek muhalefetin başına geçmesiydi. Muhalefet içinde İslamcı figürlerin bulunması, İslamcı iktidarların kurdukları siyasal hegemonya aracılığıyla, muhalefeti şeytanlaştırmanın önüne geçmesi açısından çok kritik bir rol oynuyor. Bu türden muhalefet cephesini genişletmenin bir örneği de Türkiye seçimlerinde yaşanıyor. Aslında Gül seçeneği hayata geçseydi, Malezya örneğine daha yakın bir gelişme olacaktı ama o seçenek haklı olarak tepki görünce, Saadet ile CHP aynı koalisyonun parçası oldu. Mahathir başa geçince ilk işi hapisteki koalisyon ortaklarından Enver İbrahim'i hapisten çıkarmak oldu. Türkiye'de de eğer süreç olası bir muhalefet zaferiyle sonuçlanırsa, Malezya örneği büyük bir olasılıkla bu konuda da tekrar edecek.

İçeride de Erdoğan, geçmiş seçimlerdeki Kılıçdaroğlu ve Bahçeli'nin cılız muhalefetinden farklı olarak M. İnce, M. Akşener ve T. Karamollaoğlu'ndan oluşan yeni, daha canlı ve muhalefete ilk kez umut veren bir koalisyonla karşı karşıya. Eğer Demirtaş dışarıda olsaydı Erdoğan çok daha zor durumda kalacaktı.

TERMİNAL DÖNEMİ

Seçimle iktidara gelen İslamcı hareketler gerek çok uzun yıllar iktidar yüzü görmemiş olma, giderse bir daha gelemeyeceğini düşünme, rant dağıtımına tam alışmışken bundan mahrum kalma, muhalefette olmanın pekala demokrasinin bir gereği olduğunu kabullenememe gibi nedenlerle iktidarı bırakma konusunda isteksiz olabiliyorlar. Ama artık 2000'lerdeki hem iç hem dış siyasal ortam tam tersi bir yöne doğru gidiyor. AKP'nin üzerinde yükseldiği bölgesel dalga ve ideolojik zemin kayıyor. Erdoğan ve AKP ellerindeki bütün imkanları kullanıp seçimi kazansalar da, bu siyaseten elde edilen başarı, ideolojisi yani İslamcılık çökmüş, ekonomik açıdan sınırlarına ulaşmış, iç ve dış müttefiklerini kaybetmiş bir iktidar modeli olarak yine kaybetmiş olacak.

ABD ve yükselen sağ siyasetin Türkiye ayağı olarak yeni rejim

Erdoğan'ın adım adım uygulamaya koyduğu bu yeni sağ siyaset Trump'ın ABD'de uyguladığı modelin tipik bir yansıması ve örnekleri de giderek yayılıyor. Bu açıdan Erdoğan'ın son dönemde girdiği seçimleri kazanmasını aynı zamanda bu modelin de bir başarısı olarak görmek gerek.

İLHAN UZGEL

Türkiye'de muhalif kesimler bir seçimden daha hayal kırıklığıyla çıktılar. İktidar partisi oy kaybederken ana muhalefet partisinin de oy kaybettiği, iktidarın ideolojisini, söylemini yenilemediği, ekonominin kötüleştiği, bölgesel olarak dayandığı ideoloji olan İslamcılığın krize girdiği bir ortamda, iktidara karşı sağlam ve kitleleri ikna edebilecek bir siyaset üretmek yerine, Erdoğan'a laf yetiştirme üzerine kurulu bir lider ve stratejinin peşinden giddi. AKP ve Erdoğan'ın akılda kalan tek vaat olarak kiraathane ve kek önerdiği, MHP'nin ise doğru

dürüst miting bile yapmadığı bir seçim sürecinde, öncesindeki bütün adaletsizliklere ve sayımdaki şaibeye rağmen Erdoğan İnce'ye, AKP CHP'ye 20 puan fark atabildi.

Bu seçimlerde Batı'nın tavrı önemliydi çünkü bir yandan Batı'da Erdoğan karşıtı söylem çok güçlenmiş ve yayılmış, öte yandan da doların değerinde hızlı bir yükseliş yaşanmış, bunun öncü etkileri ekonomide görülmeye başlanmıştı. Dolayısıyla, Batı ve ABD'nin Erdoğan'dan kurtulmak istediği şeklinde bir görüntü ortaya çıkmıştı.

Bu yazıda seçimlerin kendisine değil, genel olarak Batı'nın ama özeldede ABD'nin Erdoğan'la devam etmek isteyip istemedi konusunu tartışacağım ve daha önceki analizimin aksine, Batı'da Erdoğan'a yönelik bütün eleştirilere rağmen, onun günümüzde yükselişe geçen sağ otoriter siyasal dalganın Türkiye'deki temsilcisi olarak görüldüğünü ve tam da bu nedenle kollandığını savunacağım.

YENİ SAĞ SİYASET

ABD dış politikasının ve Türkiye-ABD ilişkilerinin analizini yapmak karmaşık görünse de genelde kolaydı. Bunun da nedeni ABD sisteminin izleyeceği siyasete dair çok fazla veri sunması, görece daha şeffaf olmasıydı.

Günümüzde ise bildiğimiz siyasete uymayan bir durum söz konusu. Geçmişte sistem şöyle işledi: Bir ülke, bir örgüt ya da bir lider Amerika'nın bölgesel siyasetinin önünde engel olmaya ya da değişen bir küresel stratejiye uymamaya başladığında genellikle çeşitli yollarla tasfiye edilme süreci başlardı. Bunun için durum ve koşullara göre çeşitli sert ve yumuşak müdahale biçimleri uygulanırdı. Toplumsal hareketler, darbe, askeri müdahale ve bazı durumlarda doğrudan işgal. Chavez'in 2000'deki direnişinde olduğu gibi ABD'nin her bir girişiminin başarıyla sonuçlanacağı anlamına gelmemekle birlikte, böyle bir gelişme yaşanmadan önce hem dış politika dili değişir hem de bunun ABD sistemi açısından doğal uzantısı sayılan medya ve düşünce kuruluşlarının analizleri bu politika değişimini açıkça belli ederdi.

Böylece, hedef alınan lider ya da ülke hakkında olumsuz imaj oluşturulup, algı yaratılır ve kamuoyu oluşturulurdu. Bunun tersi de geçerliydi. Yani, ABD sistemi bir lideri destekliyorsa, ya fazla yorum yapılmaz ya da medya ve düşünce kuruluşları raporları onun hakkında olumlu analizler yapar, olumlu bir dil kullanılırdı. Dolayısıyla, Amerikan eylemlerine dair öngörülerin başarılı olma ihtimali daha yüksek olurdu.

ERDOĞAN İSTİSNA MI?

Bir süredir bu tür verilerden yola çıkarak ABD'nin Türkiye politikasının sağlam bir analizini yapmak zorlaştı. ABD dış politika söyleminde ve etkili düşünce kuruluşlarında şimdiye kadar görülmemiş yoğunlukta bir Erdoğan karşıtlığı var. Şaşırtıcı

bir şekilde hem Washington Post, New York Times, CNN International gibi liberal çevrelerin sözcüsü sayılan medya organlarında ve Brookings gibi düşünce kuruluşlarında, hem de İsrail'e ve Neocon'lara yakın muhafazakar kesimleri temsil eden Washington Institute gibi düşünce kuruluşlarında Erdoğan'a yönelik sert eleştiriler görülüyor. 2011'den bu yana devam eden "Türkiye'nin kaybedilmesi" tartışması bir şekilde gündemde tutuluyor. Bunun yanında Gülen'in iade edilmemesi, Erdoğan'ın Washington ziyareti sırasında Türkiye Büyükelçiliği önündeki göstericilere müdahale etmesi nedeniyle korumalara tutuklama kararı çıkması, bir dönem vize vermeyi askıya alması, Zarrab ve Hakan Atilla'nın yargılanması, buna eşlik eden bir şekilde Kongre'nin giderek Türkiye karşıtı olmaya başlaması, hatta F-35 uçaklarının satışına ambargo uygulanmasını istemesi, Suriye'de ABD'nin YPG'yle çalışmaya devam etmesi ABD'nin artık Erdoğan'dan rahatsız olduğunu gösteren hamleler olarak görüldü. Öyle ki, artık Türkiye'nin güvenilir bir ortak ve müttefik olmadığı, NATO'dan çıkarılması gerektiği bile dile getirildi. Bunun diğer yüzündeysede Türkiye kamuoyunda giderek artan bir ABD karşıtlığı söz konusuysen, Erdoğan'a yakın medya da uzun süredir darbenin arkasında ABD'nin olduğunu, Batı'nın (üst aklın) kendisini tasfiye etmek istediğini ve ona direndiğini, dik durduğunu anlatan bir anlatı kurmuştu. Ayrıca, Türkiye bir süredir Rusya ve İran ile Suriye konusunda Astana sürecini yürütüyor, Washington'ı rahatsız edecek şekilde S-400 füzeleri almaya çalışıyor, Amerikalı Rahip Bronson'u tutukluyor, ABD'nin Kudüs'ü başkent olarak tanıması karşısında diplomatik bir hamleyle İslam İşbirliği Teşkilatı'nı İstanbul'da topluyordu.

Bütün bu gelişmeler iki ülke arasındaki ilişkilerdeki sorunlardan çok, ABD'nin kendisi için sorun çıkaran bir siyaset anlayışından rahatsız olduğunu gösteren gelişmelerdi.

İlimli İslamcılık söyleminin hiç dile getirilmediği, otoriterlik eleştirilerinin hız kesmediği böyle bir ortamda ABD öyle görünüyor ki Erdoğan rejiminden hala tam olarak vazgeçmedi. 24 Haziran seçimi öncesinde iki kritik hamleyle Erdoğan'ın işini en azından zorlaştırmaktan kaçındı. Bunlardan biri Zarrab/Atilla davasında karar çıktığı ve Halk Bankası'na bir ceza geleceği belli olduğu halde, şimdiye dek bu ceza açıklanmadı. Yüksek miktarda bir cezanın seçim öncesinde gelmesi, zaten yükselme eğiliminde olan doları daha da

Türkiye'nin hem Batı sisteminin bir parçası, hem de bir çevre ülkesi olarak bu yeni siyasete Erdoğan'ın kurduğu sistemle eklemlenmesi ABD siyasetine uygun düşüyor olmalı. Erdoğan'ın adım adım uygulamaya koyduğu bu yeni sağ siyaset Trump'ın ABD'de uyguladığı modelin tipik bir yansıması ve örnekleri de giderek yayılıyor.

yükseltebilir, ekonomide çok daha olumsuz bir etkiye yol açabilirdi. İkincisi, ABD Menbiç konusunda tam da seçimden önce bir işbirliği başlattı ve Erdoğan'ın eline seçimden önce kullanabileceği bir koz daha verdi.

Anlaşıldığı kadarıyla ABD şimdilik otoriterlik eleştirileri, finansal hareketler, Zarrab/Atilla davası gibi araçları kullanmakla yetiniyor ama bunları Erdoğan'ı zayıflatan ve kırılğan konumda tutan bir strateji içinde uygulamayı tercih ediyor.

Dolayısıyla, ABD için bütün bu olumsuzluklara ve ötekileştirici söyleme rağmen Erdoğan'ı değerli ve işlevsel kılan şeyin ne olduğunu anlamak daha da önemli hale geliyor.

NEOLİBERAL OTORİTERLİK VE ERDOĞAN REJİMİ

Erdoğan, ABD sisteminin eleştirel tonuna rağmen yaşadığımız dönemin giderek şekillenen yeni bir siyaset anlayışının Türkiye versiyonunu temsil ediyor. Bu yeni sağ siyaset kabaca üç ana boyuttan oluşuyor. İlki, iktisadi açıdan neoliberalizmden ödün vermiyor. İkincisi, demokratikleşmeden geri çekilmek, onu erozyona uğratmakla birlikte, meşruiyet sorununa bir çözüm olarak seçim ve referandum gibi yöntemleri kullanıyor. Üçüncüsü ise, ülke ve koşullara göre, bazı yerlerde yabancı düşmanlığı, bazılarında ise içerideki azınlık ve diğer grupları ötekileştirerek ama her durumda muhalif güçleri kriminalize ederek iktidarı sürdürmeye dayanıyor.

Bu yeni sağ, dışlayıcı ve otoriter siyaset anlayışı neoliberal küreselleşmenin 2008'de içine girdiği krizi aşmanın bir yolu olarak ortaya çıktı ve sorunu iktisaden çözmek kapitalist sınıfın işine gelmeyince, Batı kapitalizmi dönüşümü siyasette aramaya başladı. Geçmişte neoliberalizm merkez ülkelerde muhafazakar sağ iktidarlar tarafından uygulamaya konurken, Şili ve Türkiye gibi çevre ülkelerde baskıcı yönetimler tarafından yerleştirilmek zorunda kalınmıştı. Fakat 1990'lardan itibaren neoliberalizm demokrasi ve insan hakları

şablonuyla sunuldu. Bunun nedeni hem sosyalizmin reel olarak çökmesi ve sol hareketlerin ideolojik olarak zayıflamasının yarattığı özgüvene sahip olması, hem de gelir dağılımı bozukluğunun ve alt ve orta sınıfların kayıplarının yarattığı sorunları, kimlik siyaseti ve insan haklarının vurgulanması gibi uygulamalarla aşmaya çalışmasıydı. Neoliberalizmin bu üçüncü ve yoğunlaşan kriz aşamasında ise güvenlikçi, yabancı ve azınlık karşıtı, hakim ulus milliyetçiliğine imkan tanıyan versiyonu küresel bir dalga olarak yükseliyor. Ama bir önceki dönemin demokratikleşme dalgasından farklı olarak yarattığı meşruiyet sorununun farkında olan Batı sistemi bunu açıkça sahiplenmiyor, demokratikleşme kaybına yönelik eleştirilerini sürdürerek uygulamayı tercih ediyor. İşte tam bu bağlamda Türkiye'nin hem Batı sisteminin bir parçası, hem de bir çevre ülkesi olarak bu yeni siyasete Erdoğan'ın kurduğu sistemle eklemlenmesi ABD siyasetine uygun düşüyor olmalı. Erdoğan'ın adım adım uygulamaya koyduğu bu yeni sağ siyaset Trump'ın ABD'de uyguladığı modelin tipik bir yansıması ve örnekleri de giderek yayılıyor. Bu açıdan Erdoğan'ın son dönemde girdiği seçimleri kazanmasını aynı zamanda bu modelin de bir başarısı olarak görmek gerek. Bir bakıma, günlük dış politika tartışmalarının arkasına gizlenmiş sinsi bir kollama, uzaktan izleme süreci yaşanıyor. Türkiye yaşadığımız otoriter dalganın ilk ve etkili örneklerinden biri olarak sesli olarak eleştiriliyor ama belli ki bu modelin nasıl bir seyir izleyeceği, toplumsal ve siyasal tepkinin boyutlarının ne olacağı Türkiye üzerinden test ediliyor.

Dünyada giderek yayılan bu modelin genel olarak ne ölçüde sürdürülebilir olduğunu Türkiye'nin ekonomik koşulları, özellikle oyların sayımı aşamasında çok başarısız bir sınav vermiş olan ana muhalefet partisinin tutumu, muhalif toplumsal kesimlerin dayanma gücü ve direnci ve tabii ki Erdoğan'ın bundan sonraki süreci yönetebilme kapasitesi ve ABD'nin buna ne ölçüde destek olacağı belirleyecek.

Kim kime eşittir, ne neye denk

Nesneleştirme, kendi gündemine uygun haliyle servis etme de mağdur ilan edilenin kaderidir. İşlevsel bulunman gerekir. Kürtler, Aleviler, Rumlar, Yahudiler, eşcinseller, translar, mülteciler bunu iyi bilir.

KARİN KARAKAŞLI

Matematik sorularında eşittir işaretinin karşısındaki doğru cevabı bulmak için debelenişim, çocukluğumun korkulu rüyasıydı. Her seferinde tek doğru cevap vardı. Benimse doğuştan gelme yeteneğim yoktu, çok çalışmam gerekirdi. Buna rağmen “eşittir”in karşısında doğru cevabı bulamadığım da çok olurdu. Belki de o yüzden kelimelere sığındım. Nereden bilecektim ki hayatta ve yazıda daha da zormuş bulması. Kim kime eşittir, ne neye denktir anlayıp anlatması.

Kaos GLde “Mucizeler ve mutlu bir gün: Mülteci LGBTİ+lar çizdi, anlattı” başlıklı haberi okurken yeniden düşündüm bunları. Kaos GL Derneği’nin Denizli’de İranlı mülteci LGBTİ+’larla düzenlediği piknikte bir de atölye yapıldı. Medya ve İletişim Program Koordinatörü ama her şeyden önce hikâye anlatıcısı Yıldız Tar’ın düzenlediği atölyenin haberi, en az oradaki ortam kadar eşitlikçi. Mucizesi de burada. Haberde sadece mülteci LGBTİ+ların çizimleri istenen mutlu günün resimleri ve altına ekledikleri kendi sözleri var. Yıldız şöyle paylaşmış haberi: “Son dönemde yürüttüğüm, parçası olduğum, beni en duygulandıran, umutlandıran atölyeydi. Sadece bir vasıta olmanın haddini bilerek, sürç-i lisan etmediğimi umarak o atölyeden kısa hikâyeler. Hepimizin hikâyesi anlatmaya değer. Ve çok teşekkürler atölyeye katılan herkese. Ben kendi mutlu günümü çizemedim ama içinde David Beckham var:)”

Eşitliğin anahtarlarını bu cümlelerden arayalım mı: parçası olduğum, duygulandıran, umutlandıran, vasıta, haddini bilerek, hepimizin hikâyesi, anlatmaya değer... Karşısındaki kendine denk, hayatı ortak ve eşit üleşilecek bir macera görme hali. Yardım eden, yol gösteren gibi gizil muktedirlikleri reddeden, birbirinden öğrenme, paylaşma ve paylaşma reflekslerini koruyan insanlık. O zaman işte karşındaki de mağdur olmaktan çıkıp bireyleşiyor, kendi biricik hikâyesini anlatmaya cesaret, bunu anlayabileceğine güven duyuyor. Aynı zamanda bu hayatta hepimizin nasıl da kırılğan ve birilerinin, bir yerlerin, bir şeylerin mültecisi olabileceği bilgisi var. Görmek isteyene, taşımaya gücü yetene.

“İlk başta ne çizeceğimi, ne anlatacağımı bilemedim. Ama mutlu gün benim için kelebekler ve at. Özgürce koşabilmek...” diyor biri. Ayakta ölmekten bahsedeni var, düşerken öğrendiğini anlatanı, sadece bilgisayar mühendisi olarak dinlendiği bir

konferansı düşleyeni, sevgilisiyle sıradan bir gün geçirmenin mutluluğuyla yetineni. Kendi gibi yaşamının adı mutluluk. Bu kadar sade ve basit.

MAĞDUR SANSASYONU VERELİM Mİ?

Oysa Uluslararası insan hakları anlaşmalarının hükümsüz kaldığı yerler var. İnsanın insana eşit olmadığı sınır boyları. Eşitsizliğin kimliklere atfen misliyle katlandığı zamanlar. Mülteci ve LGBTİ+ böyle bir kombinasyon. Hatırlayalım, tam da aynı gün sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu söylenen iki İranlı gencin haberi vardı. Aynı gün içerisinde Van üzerinden Türkiye’ye geçen biri kadın biri erkek iki İranlı’nın Adana’da alıkonulduğu, sınır dışı edileceklerini öğrenince saçları boyalı genç kadının kendisi ve dövmeli sevgilisi için, “Benim kolumu kesecekler, sevgilimi idam edecekler” dediği anlatıyordu. Yorumlar gecikmedi. Gençlere destek verme amaçlı “Dört milyon Suriyeli’nin yaşadığı ülkeye bu iki genç mi sığmadı” minvalindeki twitlerden akan ayrımcılık çok fazla şeyin göstergesiydi.

Derken o günün akşamında gençlerin İran’a gönderildiği iddiasını yalanlayan haberler geldi. CHP Balıkesir Milletvekili Mehmet Tüm, Adana Emniyet Müdürlüğü ve Adana İl Göç İdaresi Müdürü’yle görüşüğünü söyleyerek şu bilgileri paylaştı: “Öncelikle gençlerin İran’a geri gönderildiği iddiası doğru değil. Gençler 12 Mayıs’ta Adana Valiliği’ne ‘uluslararası koruma’ başvurusunda bulunuyorlar. Başvuruları da kabul ediliyor. Yani gençler şu an sığınmacı pozisyonundalar ve Türkiye’dedeler. Göç İdaresi, gençlerin durumlarını değerlendirdikten sonra ülkelerine dönmelerinin sıkıntılı olacağını düşünerek gençlere ‘uluslararası koruma statüsü’ veriyorlar. Gençler şu an mülteci olarak koruma altındalar hatta şu an İstanbul’dalar. Bilgilendirme için Adana Emniyet Müdürlüğü ve Adana İl Göç İdaresi Müdürü’yle görüştüm. Gençlerin durumları gayet iyi, dediğim gibi koruma altında, sığınmacı olarak yaşamlarına devam ediyorlar.”

Nesneleştirme, kendi gündemine uygun haliyle servis etme de mağdur ilan edilenin kaderidir. İşlevsel bulunman gerekir. Kürtler, Aleviler, Rumlar, Yahudiler, eşcinseller, translar, mülteciler bunu iyi bilir.

Mine Sögüt benim matematikte, hayatta, edebiyatta takıldığım o eşittir işaretini arıyor sanki. “20 ay, neredeyse 100 hafta, her çarşamba, gidiş dönüş 500 kilometre karayolu, 1100 mil uçuş mesafesi... Toplam kaç saat? Çok saat... Az saat. Zaman görece. İnsan niye unutuyor hep bunu?”

BU YOL NEYE EŞİTTİR?

Sonra Mine Sögüt'ün eşlik ettiği o yola bakıyorum uzun uzun. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gıyabında “Teröristten cumhurbaşkanı adayı olmaz. Kürt kardeşim bu oyunu bozacak” diye meydanlarda bağırıldığı HDP'nin Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ı tam 20 aydır Diyarbakır'dan Edirne'ye yol kat ederek ziyaret eden eşi Başak Demirtaş'ın yolculuğuna...

Bir gece öncesinde karşılıklı içilen çay, teklifsizce evde yatıya kalma, cezaevinden gönderilmiş ve özenle kurutulmuş çiçek demetleri, özenle yapılan valiz, hazırlık ve iki kadının içten muhabbeti... “Bana soruyorlar, nasıl bu kadar güçlü olabiliyorsun, diye. İnsan güçlülüğünü haklılığından alıyor. “Yolculuk uzun ama bu yol güzel yol” diyor Başak Demirtaş. Diyarbakır'dan İstanbul'a uçuşu, Edirne'den saatler boyu arabayla süren yolu, o bir saatlik görüşü, on altı yıllık yoldaşlığı, çocukları, günlük hayatı, sevgiyi, adanmışlığı, inanmışlığı paylaşıyor Mine Sögüt'le.

Başak Demirtaş o yolda türlü imkânsızlıklar içerisinde sevdiklerini göremeyen tutuklu yakınlarını anlatıyor. Düşledikleri başka tür bir ülkeyi. “İnsanlar otobüslerle, dolmuşlarla hatta çok yoksullarsa terminalden buraya yürüyerek geliyorlar. Aynı gün evlerine dönmeleri imkânsız. Otel paraları da olmuyor. Çoğu tutuklunun hiçbir yakını gelemiyor

bu yüzden görüşe. Tutukladıkları insanları aylarca iddianame hazırlamadan, mahkemeye çıkartmadan içeride tuttukları yetmiyormuş gibi ailelerinden çok uzaktaki cezaevlerine göndererek ayrıca tecrit ediyorlar. O yüzden ben bu uzun yolculuktan yakınmaya hiç hak bulmuyorum kendimde. Bu yolu yapabiliyorum ya, o bile büyük bir şans.”

Sözü Mine alsın güzelim kalemiyle: “Tam ‘Hadi hesaplayalım’ diyeceğim, ‘o tek bir saat için, her hafta bir gün içinde kaç saat yol gidiyorsun?’ Hemen vazgeçiyorum. Başak'ın arada uçağın penceresinden dışarı bakışından ve gözlerini kapatıp kapatıp derin nefesler alışından hissediyorum, bazı şeyler hesap işi değil. O bir saat mesela bir saat değil. O yol da yol değil. Acı bile, bazen acı değil.”

Mine Sögüt benim matematikte, hayatta, edebiyatta takıldığım o eşittir işaretini arıyor sanki. “20 ay, neredeyse 100 hafta, her çarşamba, gidiş dönüş 500 kilometre karayolu, 1100 mil uçuş mesafesi... Toplam kaç saat? Çok saat... Az saat. Zaman görece. İnsan niye unutuyor hep bunu?”

Bu yola eşlik etmek benim için seçim değil, onur.

Kim kime eşittir, ne neye denk; hâlâ soruyorum kendime.

İyi ki de öyle.

Seçtiğimiz seçmediğimiz seçeneğimiz

LGBTİ hakları, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, etnik kimlik, farklı dil ve inanç lüksten sayılmasın, toplumsal hassasiyet diye provokasyon malzemesi yapılmamasın, bari bir müzakere ve mücadele alanı baki kalsın, bir ihtimal “Ermeni ve Kürt’e sorun dedikçe, buralara huzur yok” yolundan gidilebilsin, kimse boşuna canından olmamış olsun diye bu seçim.

KARİN KARAKAŞLI

Seçim tuhaf kelime. Hayatın içinde bir yazı-tura çekimine ya da “O piti piti/karamela sepeti” tekerlemesi eşliğinde kaderin cilvesine bıraktığımız seçimler de var; ölüm mü zulüm mü babından seçeneksizliklerimiz de. Seçim her seçeneğin eşit durduğu test kitaplarına benzemiyor. Bazen tek bir seçeneğin adı oluyor seçim. Kendi kendini seçtiriyor.

Halkların Demokratik Partisi’nin (HDP) hapis-tek cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş’ın TRT’deki seçim konuşması seçimin kendisi olan

seçeneğin tanımıydı benim için bir kez daha. AA’nın utanıp sıkılmadan “dünya demokrasi tarihinde bir ilk” sözleriyle duyurduğu Demirtaş’ın konuşması Edirne Cezaevi’nin revirinde çekildi. Böyle ilklerim var her Allah’ın günü. Kim bilir kaç zamandır? Ve arla haysiyet eşiği aşılalı beri utanç, kimsenin almaya gelmediği bir kayıp eşya ofisi nesnesi.

Unutmayanlar ve utancı sahiplenebilenler için ibretliktir Demirtaş’ın kayda geçirdikleri: “Siyasi tarihimiz açısından kara lekelerden biri olarak

anılacak bu seçim kampanyasında, maalesef ki sizlere, Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nden seslenmek zorunda bırakılıyorum. 4 Kasım 2016 tarihinde, 12 milletvekili arkadaşımınla birlikte, yasalar ayaklar altına alınarak cezaevine konulduk. 20 ay aşkın süredir hukuksuz bir şekilde burada tutuluyorum. Hiçbir şekilde adil ve tarafsız bir yargı sürecimiz olmadı. Bu 20 ay boyunca, tutuklu olduğum dosyada bile sadece iki defa mahkemeye çıkarıldım. Yargılama sürecim rahatlıkla tutuksuz yapılabilecekken, siyasi baskılar nedeniyle, her aşamada tutukluluğuma devam kararı verildi. Hakkımdaki suçlamaların tamamı, sizlerin de defalarca dinlediği konuşmalarımıdır; başkaca da bir suçlamayla muhatap olmadım.”

Hakkında tek bir mahkûmiyet kararı olmayan Demirtaş bu konuşmayı bize Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yurtdışı kanallarında ve meydanlarda “Bu söylediğiniz kişi bir teröristtir” haykırışları arasından yapıyor. Demirtaş bize “Bunların bir oyluk canları vardır. Meydanlarda bağırıp çağırarak, insanlara hakaret edip düşmanlaştırarak halka boyun eğdireceklerini zanneden bu siyasi karikatürlere, halkın kim olduğunu ve gücünü göstermek hiç de zor değil” sözlerinin bizzat içişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından “Bir oyluk canları var’ ne demek biliyor musunuz? Hepimizi ölümle tehdit ediyor” diye hedef gösterildiği bir ortamda yapıyor.

‘TAHİR ELÇİ’Yİ ALDIĞINIZ YERDEYİZ’

Aynı Süleyman Soylu “Diyarbakır Barosu PKK’ya müzahir bir barodur” diyor sonrasında. Diyarbakır Barosu’nun ibretlik yakın tarih beyanı burada da kayda geçsin: “Sn. Süleyman Soylu! Bizleri bu şekilde Jitemvari bir tarzla hedef gösterdiğinizin farkındayız. Sevgili Baro Başkanımız Tahir Elçi’yi katleden bu anlayışa karşı bize düşen de onun verdiği bu cevabı sizlere hatırlatmaktır. ‘Jitemci ağababalarınız ve generallerinize boyun eğmedim sizden mi korkacağım’ Biz de korkmuyoruz... Sn. Süleyman Soylu , iddialarınızın arkasındaysanız sizi gereğini yapmaya davet ediyoruz. Diyarbakır Barosu Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri olarak Diyarbakır Barosu Adli Yardım Hizmet Binası’nda terörle mücadele ekiplerinizi ve savcılarınızı bekliyoruz. Tahir Elçi’yi aldığınız yerdeyiz...”

O son cümlede duruyorum. “Tahir Elçi’yi aldığınız

yerdeyiz” sözüne Demirtaş karşılık veriyor sanki konuşmasında:

Unutmayın ki;
Ekilir ekin geliriz,
Ezilir un geliriz,
Bir gider bin geliriz,
Bizi vurmak kurtuluş mu

‘NASIL BİR DEVLETSİNİZ, ÖLDÜRDÜLER’

Vurmaya doyulmuyor ama. Her günü akıl almazlıklara sahne şu son yılların sadece bu haftasına bakıyoruz, farkındasınız değil mi? Urfânın Suruç ilçesinde AKP Milletvekili adayı İbrahim Halil Yıldız’ın seçim gezisinde Hacı Esvet Şenyaşar adlı esnafın “Size verecek oyumuz yok” sözleri üzerine başlayan saldırıda babası ve kardeşleri öldürülen, kendisi de yaralanan Fadıl Şenyaşar, tedavi gördüğü hastanede taburcu edilir edilmez gözaltına alınıp çıkarıldığı mahkemece tutuklanıyor. Dosyada elbette gizlilik kararı var. Otopsi raporu elbette ki aileye verilmiyor.

Eşi Esvet, oğulları Adil ve Celal’i saldırıda yitiren anne Emine Şenyaşar’ın sözleridir: “Gelmişler dükkâna oğluma ‘oyunuzu bize verin’ demişler. Oğlum da onlara ‘Siz Kürt değil misiniz?’ O da demiş ‘Kürdüz.’ Bunun üzerine oğlum da ‘Ben de Kürdüm oyumu Kürtlere vereceğim. Bizi biliyorsunuz HDP’den başkasına vermeyiz’ demiş. Tekrar gitmişler ve oğlumu resmen taciz etmişler. Oğlum ‘Bunlar beladır başımıza iş açarlar’ deyip iki gün dükkânı açmadı. Üçüncü gün arifeydi gitti dükkânı açtı. Onlar da bu kez silahlarıyla gelip katliam yaptılar.

“Olay esnasında evdeydim ve haber alır almaz dükkâna koştum. Daha olay yerine varmadan kadınlar ‘Gitme çocuklarınızı öldürdüler. Seni de öldürürler’ dediler. Gitmeme izin vermediler. Dönerken yolda eşimi gördüm. Hiçbir şeyden haberi yoktu. Bana ‘ne oldu dedi’ ben de söyledim. Sonra birlikte dükkâna doğru gittik, polis izin vermedi. Sonra ambulans geldi. Dükkândan birini çıkarıp, ambulansa bindirip götürdüler. Sonra biri geldi pikabıyla bizi hastaneye götürdü.

Eşimle birlikte hastaneye girer girmez AKP’li vekil Yıldız’ın yakınları bize saldırdı. Hastanenin içine

girer girmez 20 erkek etrafını sardı. Serum şişesinin asıldığı demirlerle kafasına vurdular. Vuruyorlardı. Kanlar içinde kaldı. Ellerinden almaya çalıştım; sağa gittim, sola gittim boş. Hiçbir şey yapamadım, alamadım. Polis oradan uzaklaştı. Hastanenin dışına gitti. Sadece bir polis orada bekliyordu. Ben gittim o polisin yakasına yapıştım ona ‘Siz nasıl bir hükümete siz, öldürdüler, adamı öldürdüler, gel kurtar’ dedim yerinden kıpırdamadı. Yerinden sarstım ‘Nasıl bir devletsiniz, öldürdüler’ dedim. Polis ne yerinden kıpırdadı ne de konuştu. Linç ettiler sonra da kafasına kurşun sıktılar. Kafasına kurşun sıkıyorsa görsem tanırım. Sonrasında kendimi kayıp etmişim, çocuklarımın arkadaşlarından biri geldi beni oradan götürdü. Oradan nasıl gittiğimi hatırlamıyorum. Nasıl linç edildiğini nasıl öldürüldüğünü gördüm. Sonrasını hatırlamıyorum. Biri vardı ‘İlla ki seni öldürecekim’ diyordu, bırakmadı. Bu kişinin saçları kısaydı. Yüzü dolgundu, top yüzlü biriydi. Resmini dahi görsem tanırım.”

İşte seçim böyle bir seçim. Benim için Demirtaş ve HDP, böyle seçeneksiz. İkinci tur Demirtaşsız olursa Muharrem İnce de öyle. Başkaca ne seçimim var ne de seçeneğim.

Acıdan kin devşirilmeyen kahkaha da atılabilen, insan onurunun ekmek ve sudan sayıldığı bir hayat için bu seçim. 225 kadın aday, yüzde 37lik oranı ile kadın mücadelesine devam diyen anlayış ve sesine hasret kaldığım Figen Yüksekdağ, Aysel Tuğluk, Sebahat Tuncel, Gültan Kışanak ile dolu bu seçim. LGBTİ hakları, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, etnik kimlik, farklı dil ve inanç lüksten sayılmasın, toplumsal hassasiyet diye provokasyon malzemesi yapılmasın, bari bir müzakere ve mücadele alanı baki kalsın, bir ihtimal “Ermeni ve Kürt’e sorun dedikçe, buralara huzur yok” yolundan gidilebilir, kimse boşuna canından olmamış olsun diye bu seçim.

Ya da Saadet Partisi İstanbul İl Başkanı Dr. Abdullah Sevim’in konuşmasında anımsattıkları için bu seçim:

“40 yıllık esnaf dükkânını kapatmak zorunda kalan Ali amca ile paradan para kazanan rantiyeciler arasındadır. Bu seçim, şeker fabrikalarını satanla, nölür satmayın diye mücadele edenler arasındadır. Bu seçim, çocuğu üşümesin diye saç kurutma ma-

kinesini açıp çocuğuna veren sonra da yan odada intihar eden Emine Akçay kardeşim ile yandaşlara kömür dağıtanlar arasında olacaktır. Bu seçim, bir türlü atanamadığı için intihar eden Merve Çavdar kardeşim ile devletin imkânlarını sömürenler arasındadır. Bu seçim, köy yolu kapalı olduğundan oğlunu hastaneye yetiştiremeyen ve cansız bedenini 16 km. taşıyan Muharrem Taş kardeşim ile aya dört geliş dört gidiş yol yapma soytarılığını dile getiren taş yürekliler arasındadır. Bu seçim, üç yüzü aşkın emekçi maden işçisi arkadaşına mezar olan Soma madeninden çıkarıldığında sedyeye binerken ‘Çizmelerimi çıkarayım mı?’ diyen Murat Yalçın kardeşim ile ‘Böyle ölümler bu işin tabiatında var’ diyen kibir kulelerinde oturan beyefendiler arasındadır. Bu seçim, mazlumla zalimin bu seçim, ahı olanlarla ah alanların bu seçim, suskun ile sesi çok çıkanların bu seçim, Allah’a kul gayrından hür olanlarla; güce, makama, şöhrete tapanların seçimi olacaktır.”

GİDEMEDİKLERİMİZ

Hümeýra'nın özlem ve pişmanlık dolu güzelim şarkısı Gidemediklerimizdeki gibi biraz.

Görüyor musunuz denizin gerisinde
Kumsaldan hayli uzakta bir ev var
Tek pencerele bir ev
İçerde bir iskemle
Üzerinde gençliğim
Bir yatak, bir yorgan, bir kırık masa
Bir ip sallanır boynumda
Odama sımsıcak iklimlerle geldiniz
Gözleriniz kararlıysa sevmeye sevmeye
Bu gece sabaha kadar ipi siz çekeceksiniz
Sımsıcak deniz gidemediklerimiz

O ipi boyundan atmak, şu sımsıcak denizlere gidebilmek için bu seçim.

İyisi mi düşünün. O ip boynunuzda geçmişi ve geleceği düşünün. Ha bir de, sakın ha oyunuzu emanet etmeyin. Hiçbir şeyi lütfetmeyin. Oyunuzu helal edin. “Helal olsun, aşk olsun, umut olsun” deyin.

Böyle bir seçeneğiniz olduğu için şükredin.

Seçim sizin.

Bilmiyorum ya siz?

O kalbe nüfuz etme umudu değil mi ısrarla yazdıran bana. Varlığım kabahate dönüşmüşken hayatın hakkını vermeyi dayatan. Bak yine idam cezası nidaları, Alperenlere teşekkürler, gazetecileri hedef gösteren ilanlar kaplamış ortalığı. MHP ve İYİ Parti bölünmemiş, klonlanıp çifte kavrulmuş. Umut ve umutsuzluk lüks kelimeler, yaşıyorsam böyle devam edeceğim işte. Başka türlüünü bilmiyorum.

KARİN KARAKAŞLI

Seçim sonrası yazıları somut sonuçlar üzerinden ayağı sağlam yere basan değerlendirmeler gerektirir. Yani, olağan koşullarda öyledir. Zemin ve anlam kayması yaşayanlar için nicedir hayat normal diye yutturulmaya çalışılan bir olağanüstülük ve akla ziyanlıktan ibaret olduğundan benimki polen gibi salınan anlamamalar ve bilememeler üzerin-

den ilerleyecek. İçinde bir miktar da turist affallığı barındıracak. Ön uyarı olsun.

Bütün gece Anadolu Ajansı'nın sağladığı verilerin güvenilirliği muhabbeti edilip muhalif, işler tek bir alternatif sistem oluşturulmamasını, ardından da bu verilere "eyvallah" denilen noktaya gelinme-

Şu anlamlı farklılık tıpkı toplumsal hassasiyet gibi tüylerimi diken diken etse de, şükür “seçimin kaybedeni, kazananı” geyiklerinden sonra esas meseleyi ortaya koydu İnce. Evet, bu arada zaten fiilen ortadan kalkmış olan parlamenter sistem, resmen de sona erdi. Belki bir ara konuşulmaya değer bulunur, ne zaman bilmiyorum.

sini anlayamıyorum. Yürek ağızda HDP'nin barajı geçmesini beklerken, CHPLi sözcüler tarafından saat farkıyla kesin olarak ikinci tura kalındığı noktasından YSK ve parti içi veriler arasında “anlamlı” bir fark olmadığı noktasına nasıl gelindiğini, bunca manipülasyondan şikâyet edip yanlıcılığın Allah'ı olan bu tutum sonrası kimsenin sorumluluk almamasını nereye oturtmak gerek, onu da bilemiyorum.

Gecenin tuhafıklar starı Muharrem İnce'nin saatler boyu diğer muhalefet liderleriyle birlikte sırta kadem basışını ve ertesi günün öğlen yaptığı basın açıklamasını da bir yere oturtamıyorum. Hoş, belki her şey ayakta kalmak istiyordur. O da mümkün.

ANLAMLILI FARKLILIK

“Bu seçim ilan edilme biçiminden, sonuçların açıklanmasına kadar her şeyiyle adaletsiz bir seçim olmuştur” şeklindeki her zerremle katıldığım cümlelerin devamı “Görevlilerimizin bize ulaştırdıkları tutanaklarda, YSK'nın açıkladığı oranlar ve rakamlar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Olan farklılıklar toplam sonucu değiştirecek nitelikte değildir. Dolayısıyla seçim sonuçlarını kabul ediyorum. Türkiye parlamenter sistemle bağlarını koparmıştır. Biz durum ne olursa olsun mücadele etmeye devam edeceğiz” şeklinde geldi.

Şu anlamlı farklılık tıpkı toplumsal hassasiyet gibi tüylerimi diken diken etse de, şükür “seçimin kaybedeni, kazananı” geyiklerinden sonra esas meseleyi ortaya koydu İnce. Evet, bu arada zaten fiilen ortadan kalkmış olan parlamenter sistem, resmen de sona erdi. Belki bir ara konuşulmaya değer bulunur, ne zaman bilmiyorum.

Hata kabul eden insan, hele de siyasetçi, pek sık rastlanır bir durum olmadığından İnce'nin kucak-

layıcı, dürüst söylemi mitinglerden bu yana hakıyla vaha etkisi yarattı. Aynı üslupla seçim gecesi gazeteci İsmail Küçükaya'ya attığı “Adam kazandı” mesajı üzerine şunları söyledi İnce: “Hatam oldu, kabul edeyim. İsmail Küçükaya'ya arkadaşça mesaj attım, haber yapacağını düşünmedim. Bir tweet ile öğrenilmemeliydi. Demek ki gazetecilerle dost olurken dikkatli olmak gerekiyormuş. Hata benim. Çıkacaktım medyanın karşısına, hatta YSK'nın önüne gittim. Tweet ile öğrenilmesi şık olmadı, o konuda bir hatamız oldu. Dün akşam sonuçların kesinleşmesini bekledim, bunu görmeden çıkmak istemedim.”

FOX TV ekranında canlı yayında olan bir gazetecinin böyle bir mesajı duyurmayacağını düşünmek nasıl iştir onu da bilemiyorum. Hoş, şimdi naif kaçacak ama dostluk meslekle ölçülmez. Buradaki siyasetçi-gazeteci temasıdır ve öncesiyle hele de sonrasıyla durumu idare etmek siyasetçinin mesleki sorumluluğudur. Basın açıklamasının geri kalan bölümü, CHP'nin 41 yıl sonra yüzde 30 barajını geçtiğini vurgulayan İnce'nin, genel başkanlığa oynayacağı mesajıyla geçti ki Kılıçdaroğlu'nun yanıtı üzerinden orada daha sular çok kaynar. Neler olur, elbette ki bilemiyorum.

KUTLAMA MESELESİ

“Elimizde sonuçlar varsa, bunu kabul etmemek mümkün değil ki. Bu demokrasiye, milletin iradesine saygısızlık. Kaybettiğinizde kutlayamıyorsanız o yarışa girmeyeceksiniz” diyen İnce, her ne hikmetse aynı kutlamayı cezaevinden kampanya yürüten ve bu şartlarda üçüncü sıraya yerleşen Cumhurbaşkanlığı adayı Selahattin Demirtaş'a sunamadı. Bilakis, soru üzerine “CHP'nin hiçbir zaman Selahattin Demirtaş'ın özgür olmasına yönelik bir söylemi olmadı, en azından ben böyle bir şey duymadım” diyerek kendi cezaevi ziyareti ve adil yarış taleplerini de yuvarladı. Çalınmış

olabilecek oy oranı konusuna hiç girmeyeyim isterseniz, zira “Oy çalmışlar mıdır? Çalmışlardır. 10 milyon çalmışlar mıdır? Hayır” şeklindeki söylemle burada da yine anlamlı farklılık bariyerine tosluyoruz.

Nihayetinde Erdoğan'ın kâh ertelenip kâh yapılacağı açıklanan balkon konuşması ile “ha konuştu, ha konuşacak” diye beklenen İnce'nin o bir türlü gelmeyen açıklaması arasında harman dalı şeklinde salındı gece. Bütün o çelişik açıklamalar, derin boşluklar beni 15 Temmuz darbe girişimi gecesi ve sonrasında belirsizliğine ışınlamak dışında bir işe yaramadı. Halen de aynı hissiyatım. Seçmen olarak aklımın ve kalbimin her zerresiyle oyumu verdiğim Selahattin Demirtaş, yine cezaevinden açıklama ve değerlendirmeleri ile karşımıza çıkandı. Bunun dışında ne olup ne bitti o gece, hiçbir şey bilmiyorum.

KINALI GECE

Şimdi işin biraz kişisel boyutuna geleyim çünkü o kısım da aslında büyük büyük cümleler kuramayışımın bir parçası.

Son olarak referandum günü sonuçları televizyondan izlerken bir noktada başıma yazma geçirip evde meyve dışında bulduğum her şeyi kızartmaya girişmişim. Bu kez de kına yakayım dedim. Kışın Berlin'de bir arkadaşına sarılınca taze taze sürdürdüğü kınanın kokusunu çekmişim içime. Malûm, bütün duyular içinde belleği koku gibi tetikleyeni bulunmaz. O kokuyu alınca şimdiki hayatıma yüzyıllarca uzakmış gibi gelen yıllarda hep kınalı saçlarla dolaşmış olduğumu hatırlamışım. Olmuş olduğum kendimi yani.

Amma ve lakin kınayı, ceviz kabuklarını, çayı alıp o torbayı hayatın bir yerlerinde unuttum yine. Çünkü aradaki aylar da baskınlı, acılı, öfkeli, korkulu OHAL günleri ve geceleri şeklinde tezahür etti. Kendime dediklerim de aklımda. “Kafam kazan olmuşken, onca ağırlığı nasıl taşıyım ben. Bir kınam eksik.”

Derken işte atan şalter mi dersiniz, kopan ince tel mi dersiniz, ayağa fırlayıp gecenin bir yarısı o kınayı yaktım. Kafamdaki çöp poşetiyle bu postmo-

dern seçim gecesine çok uygun olduğuma kanaat getirip nihayetinde kınanın kokusuyla yeni bir güne daha uyandım.

Ahmet Telli'nin peşimi hiç bırakmayan şiiri yine mih gibi geldi. Yetmiş iki gündür bir dolapta kilitli olan insanın, işkenceye karşı varlığını, onurunu koruma mücadelesinin şiiri. Siz de her gün okuyun her bir bölümünü. Ben sadece sonunu alıyorum:

Suyum, bir litrelik karton süt kutusu içinde. Yetmiş iki gündür sakındığım ve her gün ancak bir kere dudaklarımı değdirdiğim... Dilimi bir köpek gibi değdirdiğim. (Dilin suya dokunuşu... Bir süngerin denizi yutuşu yani. Bir çö-lün seraba kesilmesi bir an için.) Her gün ancak bir kere değdiriyorum dudaklarımı suya. Dilimi kaçırıyorum artık. Sünger, bütün vantuzlarını birden uzatmasın diye... Bataklıkta suyun da bir su yanı vardır. Çürüyen bir bedenin bile dayanılabilir kokusuna. Kutuda kalan son bir yudum su, bu bile değildi artık. Küstü, öldürdü kendini su... Su çürüdü...

Adımdan gayrısını bilmiyorum.

Kınanın kokusundan kaybettiğin bir kendini anımsama gayreti bu şiirin içine karıştı işte. Şimdi diyeceksiniz ki, seçim bunun neresinde. Ya da demeyeceksiniz belki. O kalbe nüfuz etme umudu değil mi ısrarla yazdıran bana. Varlığım kabahate dönüşmüşken hayatın hakkını vermeyi dayatan. Bak yine idam cezası nidaları, Alperenlere teşekkürler, gazetecileri hedef gösteren ilanlar kaplamış ortalığı. MHP ve İYİ Parti bölünmemiş, klonlanıp çifte kavrulmuş. Umut ve umutsuzluk lüks kelimeler, yaşıyorsam böyle devam edeceğim işte. Başka türlü olduğunu bilmiyorum.

Velhasıl, şair haklı, adımdan gayrısını bilmiyorum.

Ha bir de saçlarım kınalı. O da kesin bilgi. Gerisi Allah kerim.

Metaforlarca patlayan ülke

Yan yatmış vagonlar. Rayından çıkan ülkenin metaforu. Hem de tüy diksin diye Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ilk Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Meclis'te 'tarafsızlık' yemini etmesi ve Saray'da göreve başlama törenine 101 pare top atışı ve Mehter Takımı'nın Fetih Marşı ile girişine denk gelecek bir zamanlamayla.

KARİN KARAKAŞLI

Edebiyatla hayatın gerçeklik ve hakikat mücadelesi hiç bitmez. İnsanın tüm hallerini, canlılık-cansızın dilini, bitimsiz ihtimalleri, nihayetinde zaman-mekâna direnen gerçeği kapsama ve yansıtma yarışıdır bu. Edebiyat, bu noktada gerçeği kaydetme, o an için yaşanmayan ama mümkün olanı hayal etme, alternatif dünyalar düşleme yeteneğine güvenir.

Oysa hayatın gerçeği edebiyatından farklıdır. Daha doğrusu edebiyat, yaratıcılığın en doruk noktasına çıkan örneklerinde bile bir mantık gözetirken hayatın böyle bir gailisi yoktur. Akla ziyan şeyler ve "bu kadarı da olmaz" denilenler de hayatın gerçekliğine içkindir. Bizlerin bol miktarda nasiplendiği bu kaynak işte hayatın edebiyata beş bastığı yerdir.

MENFEZ ALTI TOPRAK KAYMASI

Hayat bu noktada en galiz metaforları yaratmaktan çekinmez. Edebiyatta yapsan "Amma da abartmış, insaf" denilecek eş zamanlılıkları, mih gibi zihne kazınan resimleri gelir başına kakar. Öylece bakılırsın, yazmadan yaşatıldıklarına.

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde aşırı yağış sebebiyle menfez altı toprak kayması sonucu tren kazası meydana geldi, denildi. 24 kişi hayatını kaybetti, 338 kişi yaralandı, cinayet babındaki kazayla ilgili ihale gözaltına alınan iki makiniste kesildi. Elbette yayın yasağı getirilecekti. Şimdi ne gerek vardı deliye dönmüş insanları bilgilendirecek. Ha elbette anında arka plan eskizleri de geldi. Halkalı-Muratlı arasında bakım için açılan ihale ödenek yetersizliği nedeniyle iptal edilmişti. Tren

hatlarını kontrol eden yol bekçilerinin görevlerine son verilmişti. Denetimlerse meslek odalarından alınıp özel şirketlere devredilmişti. Ama olumsuz hava koşulları demek elbette çok daha konforluydu.

Geriye ne kaldı? Menfez altı toprak kayması denilen şeyin fotoğrafı. Rayların altındaki boşluk. Yan yatmış vagonlar. Rayından çıkan ülkenin metaforu. Hem de tüy diksin diye Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ilk Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Meclis'te 'tarafsızlık' yemini etmesi ve Saray'da göreve başlama törenine 101 pare top atışı ve Mehter Takımı'nın Fetih Marşı ile girişine denk gelecek bir zamanlamayla.

TÜM YETKİLERLE

Parlamentar sistem resmen sona ererken, üzerinde "Cumhurbaşkanlığı Külliyesi"nin olduğu 1 Türk Lirası dağıtılmış konuklar ve dahi tek mil ülke şunları dinledi: "Bir kez daha göreve geldik. Yürütme organının tüm yetkileri ile geldik... Demokrasi anlayışımızın ve yaşadığımız denemelerin çok ötesinde yeni bir modele geçiyoruz. Ülkemize çok bedeller ödeten sistemi artık çok geride bırakıyoruz." Tekirdağ'da meydana gelen kaza nedeniyle törenin halk oyunları ve lazer gösterileri iptal edilmişti. Hemen akabinde Manisa'nın Soma ilçesinde 13 Mayıs 2014'te 301 işçinin hayatını kaybettiği maden faciasında Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ceza davasında karar açıklandı. Soma Kömür İşletmeleri A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Can Gürkan'a 15 yıl, Soma Kömür İşletmeleri A.Ş. Genel Müdürü Ramazan Doğru'ya 22 yıl 6 ay, İşletme Müdürü Akın Çelik'e 18 yıl 9 ay, İsmail Adalı'ya 22 yıl 6 ay ve Ertan Ersoy'a ise 18 yıl 9 ay hapis cezası verildi. Olaydan altı ay önce Soma Maden İşletmesi'nin yönetim kurulu başkanlığını oğlu Can Gürkan'a devreden Alp Gürkan'a ise beraat verildi. Kararda toplam 14 kişi ceza alırken 37 sanık beraat etti.

MÜLTECİ İNSAN MIDIR?

Böyle işte. İnsan hayatının pek ucuzladığı zamanlardayız. Brüksel'de yapılan AB zirvesi mülteciler konusunda hararetli tartışmalara sahne oldu. Uzun pazarlıklar sonunda Türkiye ile AB arasında imzalanan mülteci anlaşmasına göre taahhüt edilen mali yardımın ikinci diliminin proje bazlı olarak ödenmesine karar verildi.

AB liderlerinin vardığı uzlaşmaya göre denizden kurtarılan sığınmacılar, üye ülkelerde oluşturulacak "kontrol merkezlerine" gönderilecek. Gönüllülük ilkesi ile oluşturulacak bu kontrol merkezleri ile Akdeniz üzerinden gelen sığınmacıların gittiği, aşırı sağın hareketlendiği İtalya gibi ülkelerin yükünün hafifletilmesi hedefleniyordu. Bunun yanı sıra Kuzey Afrika ülkelerinde sığınmacılar için "kabul merkezleri" kurulması gündemde. Toplama kamplarına ne şahane, ne şık isimler verilmiş değil mi ama? Ayrıca, AB'nin dış sınırlarının korunmasından sorumlu Frontex'in güçlendirilmesi alınan kararlar arasında. Kısaca sınırlar insanlardan önemli. Ve mülteciler insan değil, mülteci.

BİR MÜCEVHER MİSALİ

Faşist zamanlarda iyilik mücevher gibi parlar. Belki de bu yüzden Tayland'da yaşları 11 ila 17 arasında değişen yerel bir futbol takımının oyuncuları ve antrenörlerinin 23 Haziran'da bir mağarada mahsur kalmalarının ardından inanılmaz çabalarla kurtarılabilmesi bu kadar sahiplenildi. O ki kurtarma operasyonuna da "imkânsız görev" denilmişti. 12 çocuk ve futbol antrenörleri 23 Haziran'da yoğun yağışın çıkışları suyla doldurması nedeniyle mağarada sıkışmış, ancak geçen hafta uzman dalgıçlar tarafından sağ bulunmuşlardı. Mağarada 40'ı Taylandlı, 50'si ülke dışından 90 uzman dalgıç çalıştı. Dalgıçlar, çocukları Tham Luan mağarasındaki karanlık ve su altındaki geçitlerden, mağaranın ağzına doğru yönlendirdi. Mağaranın ağzına giden yolda, gerilen ip boyunca yürümek, tırmanmak ve dalmak gerekiyordu. Yüzü tamamen örten oksijen maskeleri taşıyan çocukların her birine, kendi hava tüplerini de taşıyan iki dalgıç eşlik etti. Deneyimli Taylandlı bir dalgıç Saman Gunan, çocuklara malzeme götürmekten dönerken, oksijeninin tükenmesi üzerine öldü ve ancak bütün bu bedel ve çabalar sonrası ekip sağ salim kurtarıldı. Mağarada aşılması gereken badireleri gösteren çizimler de aslında birer metaforu.

İnsanlık kendisine bahşedilen anlayışın sonuna geldiğinde hayat metaforlarla konuşmayı tercih ediyordur belki. Hani böyle altını fosforlu kalemle çizmeyi bazı taviz verilemez şeylerin. Çünkü kimi vazgeçişler sonrası süregiden şeyin kendisine artık hayat denmez. Ve şükür ki hayat insandan çok daha fazlasıdır, bu haliyle de hakkını ister. O hakkı gözetenlere helal olsun. Gerisi olmasa da olur.

Sandıktan tavşan çıkmadı

Bu sandık tiyatrosunun son perdesinde açılan sandık sayısı içinden çoğunluk olarak çıkmayı beklemek şapkadan tavşan çıkmasından başka bir şey değildir. Bu seçimde sonuç olarak daha kötü bir durum ortaya çıkmamıştır aslında. Zaten her şey kötüdür ve var olan durum kendisini sürdürmektedir ama aksine, –yine nisan ayındaki yazıma gönderme yaparak– muhalefeti yeniden geri almıştır sol ve sosyal demokratlar.

METİN YEĞİN

Sandıktan tavşan çıkmadı. Dostların ‘Aman enseyi karartmayalım’ deyişleri arasında, ürkek de olsa iktidarın her durumda kaybetmeyeceğini söylemeye çalışırken, hemen ‘umutsuzlar’ kefesine atılmamak için de dikkatle yazdığım yazılarda bunu anlatmaya çalışıyordum ve bu 29 Nisan Gazete Duvar yazısında oldukça açık vardı aslında.

“Yani sana sorum şu: Arkasına devletin çok önemli bir kesimini almış ve paramiliter güçleri örgütlemiş ve en azından halkın yüzde 25’inin kesin destek verdiği bir iktidar yıkılır mı? Karşı devrim günlerinde bu mümkün mü? Hitler bunun çok daha azına sahipken iktidarı aldı.”

Şimdi buradan devletin ve onun mülk sahibi iktidarının neler yaptığını söylemek, anlatmak, hile ve desiseleri içinde çok manasız geliyor bana. Bunlar bu iktidar ve nihayetinde devlet karakteri ama bizim için ise çuvaldız zamanı.

Öncelikle çok şaşırdığım şey, bu sandıktan başka bir sonuç çıkmasını bekliyor olmak. Neden insanlar sol ve sosyal demokrasiye oy versinler? Sol ve sosyal demokrasi 1980’den itibaren pratik olarak insanların yaşamını değiştirmek için ne gibi bir şey yaptı ve ne önerdi?

1980 yılının öncesinde solun yaygınlaşmasının, kısa süreli ve bazı ittifaklarla iktidarda olabilmesi-

İktidar ne yapıyor da, daha çok oy alabiliyor diye bir şey aklınıza gelirse, denklem tepe üstüdür. Neoliberalizmin yıkıcı gücü ve karikatür demokrasiler ile iktidarda kalabilmesinin nedeni, geniş kitlelere haklar vermesi değil, tam aksine onların haklarını gasp ederek, iktidarın minnetine muhtaç etmesidir. Yani tersine işler bu. Ne kadar çok hakkı satılır hale sokarsa, o kadar çok minnete ihtiyaç duyar insanlar ve o kadar çok bağlanırlar kendi katillerine.

nin tek nedeni vardı bence; halkın 'barınma hakkı' meselesini çözmeye çalışıyordu. Basit bir şekilde insanların eve ihtiyacı vardı ve gecekondu mücadelesini ortaya çıkaran, destekleyen ve geliştiren sol bunu doğrudan çözüyordu ya da sosyal demokratlar, kendi elitleri biraz burun kıvrırsa da ve romantik de olsa, bu hakkın yaşama geçmesini kolaylaştırıyordu. Şiirde ve şarkıdaki gibi 'Şirin mi şirin gecekondu evleriydi' yani*.

12 Eylül 1980 faşist darbesinden beri sol, halkın günlük yaşamını değiştirmek için hangi pratiği gerçekleştirebildi?

İki ayrı örneği var bu yaklaşık 38 yıllık sürecin içinde. Biri Kürt siyasal hareketinin mücadelesi ile 'dağda sadece bir ayak yankısı', 'kart kurt olarak' yok sayılan bir halkın, kimliğini kabul ettirmesi ki sandıktan çıkan aykırı durumun en önemli dinamiği budur, ikincisi ise KESK ile başlayan kamu emekçilerinin sendikalaşma hareketidir ki yine kayıplı ve kısmi de olsa oylara yansımış olandır bu. Soruya geri döner ve yinelersek; bu ikisi dışında, diğer kesimler için ne yapmıştır da sol ve sosyal demokratlar, insanlar onlara oy vereceklerdir? Bu durumda, onlar, yani iktidar ne yapıyor da, daha çok oy alabiliyor diye bir şey aklınıza gelirse, denklem tepe üstüdür. Neoliberalizmin yıkıcı gücü ve karikatür demokrasiler ile iktidarda kalabilmesinin nedeni, geniş kitlelere haklar vermesi değil, tam aksine onların haklarını gasp ederek, iktidarın minnetine muhtaç etmesidir. Yani tersine işler bu. Ne kadar çok hakkı satılır hale sokarsa, o kadar çok minnete ihtiyaç duyar insanlar ve o kadar çok bağlanırlar kendi katillerine. Onları öldürme gücüyle övünen iktidar ile onun cinayetlerine alkış tutan cenazeler arasında bir merasime döner hayat. Bu sado-mazoşist döngü, halk yoksulluktan yoksunluğa sürüklendikçe, iyice içinden çıkılmaz derin bir yozluk olarak yeniden ve yeniden kendisini üretir. Bu yüzden, bu sandık tiyatrosunun son perdesin-

de açılan sandık sayısı içinden çoğunluk olarak çıkmayı beklemek şapkadan tavşan çıkmasından başka bir şey değildir. Bu seçimde sonuç olarak daha kötü bir durum ortaya çıkmamıştır aslında. Zaten her şey kötüdür ve var olan durum kendisini sürdürmektedir ama aksine, -yine nisan ayındaki yazıma gönderme yaparak- muhalefeti yeniden geri almıştır sol ve sosyal demokratlar. Muhalefeti kazanmanın başlangıcıdır bu ve muhalefet kazanılmadan iktidar zaten değiştirilemez. Hatta bazen muhalefet iktidarda olmasa bile onu belirleyebilir. Politik olarak aksine bir örnek olsa da, Brezilya'da önceki Lula iktidarlarını, soldan çok, sağ muhalefetin belirlemiş olmasını verebiliriz mesela. İktidar, güçlü bir muhalefet karşısında, "beni nasılsa yıkamaz" diye birçok konuda onun dediği gibi davranabilir. İktidar ve muhalefet arasında çekim kuvvetidir bu ve siz güçlü bir muhalefetseniz, iktidarı kara deliğe sürükleyebilirsiniz.

Yani bu döngüyü kırabilmek için tek bir şey vardır. Tekrar sokaklara dönmek, ihtiyaçlar üzerinden yeniden örgütlenmekten başka bir şey değildir bu. 'Sadece tekellerin borçları mı ertelenecek? Onların ekonomik politikası yüzünden borçlarını ödeyemeyenlerin bir araya gelmesiyle borçlular hareketi, inşaat tekelleri yerine kendi evini kendin yap kolektifleri, emek takasları, geçimlik gıda ihtiyacını karşılayabilmek için toprak işlenmesi kooperatifleri gibi ve bir sürü şey, yani neye ihtiyacımız varsa...'

Yani işçi ve ozan Joe Hill'in idam sehpasındayken dediği gibi "Yas tutmayın, örgütlenin!"

* Burada 'O gecekonduyardakiler bize kiralık ev bile vermedi' muhtemel itirazına uzun bir cevap olarak, Merve Tuba Tanok'la birlikte yazdığımız 'Kent Reformu ve Yeni Gecekondu Hareketi' kitabını öneririm.

İnce iletişim teknikleri

CHP’de belki de ilk kez, bu kadar iyi hazırlanılmış ve bazı iletişim kurallarına dikkat edilmiş bir organizasyona şahit olduk. Hatta bundan sonra, her 4 Mayıs günü, CHP’de, “konuşurken beden dilinin kullanılmaya başlanması”nın yıldönümü olarak kabul edilebilir.

REYYA ADVAN

“Sayın Muharrem İnce! Gel bakalım buraya!” CHP’nin Cumhurbaşkanı adayı, işte bu cümleyle açıklandı.

Kemal Kılıçdaroğlu, kendi (uzun ve kısa) konuşmalar tarihindeki en heyecanlı, beden dili kullanımını en yüksek, en vurgulu, ses tonunu en doğru kullandığı ve gülümsemesini en tutamadığı konuşmayı yaptı. Konuşurken, birkaç kez kürsüye bile vurdu.

Konuşmasının sonunda, Muharrem İnce’yi çağırdı. Sonra bütün gözler, (doğal olarak) Muharrem

İnce’deydi. Ben Kılıçdaroğlu’na bakmaya devam ettim.

Gurur duyuyordu. Artık kendisiyle mi, partisiyle mi yoksa verdiği kararlar mı gurur duyuyordu, bilmiyorum ama yüzünden gurur akıyordu. Muharrem İnce’yi sahneye davet etme şekli de (sanırım) tesadüf değildi.

Partinin genel başkanıydı çünkü. Sonradan bir sürü kulplar takılacağını tahmin etse de yapması gereken buydu. Şefkat dolu, babacan bir gülümsemeyle “Gel bakalım buraya!” diyerek, “ben senin büyüğünüm” mesajı vermiş oldu.

İnce, sahneye doğru yürürken, Kılıçdaroğlu hiç kıpırdamadan, dümdüz durdu. Yürüyüp yanına gelene kadar, bekledi. Yanına geldiğinde, elini uzattı, az önceki “Gel bakalım buraya!” sevecenliğinde öptü ve sahneyi İnce’ye bıraktı.

Salonda ani alkış ve coşku patlamaları yaşanırken (ve fonda garip bir marş çalarken) Kılıçdaroğlu’na bakmaya devam ettim.

Ceketinin düğmelerini bir açıp bir iliklemesine, kendi etrafında bir tur dönmesine, “kurumsal” durmaya çalışmasına rağmen, bir türlü tutamadığı gülümsemesine, ellerini cebine koyup, sonra hızla cebinden çıkarmasına filan bakarak, Kılıçdaroğlu’nun o anda süper sinsi ve hain planlar peşinde koşan bir adamdan çok, bildiğimiz, samimi ve heyecan içinde duran bir adam olduğunu söylemek mümkün.

Muharrem İnce mikrofona geçince, tam “Kılıçdaroğlu neden sahneden inmiyor ve neden alkışlarken iki parmağı içe doğru kıvrılmış duruyor?” diye düşünmeye başlamıştım ki, meğer “rozet mizansemi” varmış.

İnce, tarafsız bir cumhurbaşkanı olmak için, 39 yıldır yakasında taşıdığı CHP rozetini çıkarıp, Kılıçdaroğlu’na “emanet etti”. Kılıçdaroğlu da ona (kıvrık duran iki parmağının arasında tuttuğu) Türk Bayrağı rozetini taktı ve sahneden indi.

CHP’de belki de ilk kez, bu kadar iyi hazırlanılmış ve bazı iletişim kurallarına dikkat edilmiş bir organizasyona şahit olduk. Hatta bundan sonra, her 4 Mayıs günü, CHP’de, “konuşurken beden dilinin kullanılmaya başlanması”nın yıldönümü olarak kabul edilebilir.

Siyasetçiler içinde, bugüne kadar beden dili, jest, mimik, vurgu, ses tonu uzmanı hep Tayyip Erdoğan’dı. İkinci sırada da Selahattin Demirtaş vardı. Muharrem İnce, adaylığının açıklandığı 4 Mayıs konuşması ve dün Yalova’daki ilk mitinginde, bu alanlarda da kendilerine “rakip” olacağını gösterdi.

İnce’nin iyi bir hatip olması, yorgun, bitkin görünmemesi, pasif durmaması, her alanda laf yetiştirme yeteneği, “Kavga isteyen olursa, daniskasını yaparım!” gibi hisli cümleler kurması, umut aşılması sosyal medyayı çok heyecanlandırdı.

Cumhurbaşkanı olduğunda sarayda değil, Çankaya’da oturacağını söylemesi, Ahmed Arif’ten şiir okuması, çıkışta cuma namazına gitmesi, Demirtaş’ın serbest bırakılmasını istemesi, cümlelerin içine serpişen “Kürt, Alevi, kardeşlik, memleket, bayrak, vatan, şehit” kelimeleri ise, 80 milyonun hepsini, aynı anda kucaklamaya çalışma heyecanından kaynaklanıyor olabilir.

İletişimde ne söylediğimizden çok, nasıl söylediğimiz önemli oysa. Konuşmaların içeriğinin yani sözlerin akılda kalma, inandırma ve etkileme oranı, sadece yüzde 7 olarak kabul ediliyor. Geri kalan yüzde 93 de beden dili, üslup, ses tonu, jest ve mimikler. (Evet, inanılmaz ama böyle.)

Ünlü bir siyasetçinin, kalabalık bir mitingine gidip bağırımdan sesi kısılan, alkışlamaktan elleri patlayan birine “Ne anlattı, nelerden bahsetti?” diye sorun. İçerikle ilgili cevaplardan çok, o kişinin ne yüce, harika, muhteşem, inanılmaz bir insan olduğunu duyacaksınız.

Muharrem İnce’nin, beden dili ve ses tonu konusunda biraz daha düşünmesi ve kendi üslubunu acilen bulması gerekiyor. (Heyecan ve coşkunun arttığı anlarda, biraz Tayyip Erdoğan’ın beden diline, tonlamasına ve üslubuna kayıyor çünkü.)

Prompter kullanmama konusunda kararlıysa, konuşma metinlerine de ince ince çalışması gerekiyor.

Güzel güzel “HDP’liler de bu memleketin evladı, AKP’liler de bu memleketin evladı. Karamollaoğlu’nun, Akşener’in imzasıyla uğraşma. Perinçek’le uğraşma. Demirtaş’ı hapiste tutma.” dedikten sonra “Gel, erkekçe yarışalım.” dememesi gerekiyor mesela.

“Erkekçe” yarışmak yerine, “eşit koşullarda” ya da (daha önce yürüyüşü bile yapılan) “adalet”li koşullarda yarışmak istemesi gerekiyor.

Herkese, cinsiyetçi dilden uzak, beden dili yüksek, insanca yarışmalar dilerim.

Seçim zamanlarında medyanın işi ve gücü...

Kennedy ve Nixon'ın televizyon kavgası imajın, medyada görünmenin ve medya gücünü elde tutmanın önemini; medyanın seçimleri ve seçmenleri nasıl da etkilediğini gösteren ilk örnek olarak kabul ediliyor.

REYYA ADVAN

Sene 1960... Amerika'da başkanlık seçimleri var. Başkan adayları da Richard Nixon ve John F. Kennedy.

Nixon'ın başkan olacağına (kendisi dahil) herkes, garanti gözüyle bakıyordu çünkü zaten başkan yardımcısıydı. Siyasete yıllarını (ve saçlarının bir kısmını) vermiş, tecrübeli bir politikacıydı. Aynı zamanda sağcıydı, avukattı (hukuk fakültesi diploması vardı) ve hırs küpüydü. Yahudileri, komünistleri, solcuları hiç sevmiyor; sağ olsun, her konuşmasında bu sevgisizliğinin altını gururla çiziyordu. Amerikan halkı, Nixon'ın biraz suratsız ve asabi olmasını, otoriter kişiliğine bağlıyordu. Zaten siyaset, ciddi bir işti. Gülümseyecek, espriler yapacak, ketillarla filan uğraşacak zaman değildi.

O dönem, Sovyetler Birliği'yle sıcak bir Soğuk Savaş vardı. Sovyetler, uzaya giden ilk uydu Sputnik'i çoktan fırlatmış ve havasını atmıştı çünkü. Yetmezmiş gibi, Fidel Castro sebebiyle "Acaba bu komünizm, Küba'dan yükselip de Amerika'ya ulaşır ve bulaşır mı?" korkuları başlamıştı. İçeride de "insan hakları", "demokrasi", "eşitlik" deyip duran ve Amerika'yı bölmeye çalışan hainlerin sesi, fazlasıyla yükselmeye başlamıştı.

İşte Amerika'yı hem dış hem de iç mihraklardan koruyacak ve kurtaracak lider, Nixon gibi görünüyordu. Bütün anketler de böyle söylüyordu zaten. Hayat, Nixon'a güzeldi.

Yazık, Kennedy ise biraz garibandı. Harvard Üniversitesi mezunuydu ama kim değil ki? Gençti,

tecrübesizdi, İrlanda asıllıydı ve Katolik'ti. Nixon kadar iyi tanınmıyordu. Küçük kasabalara filan gidiyor, tahta sandalyelerin üzerine çıkıp konuşuyordu. Hiç de otoriter ve inandırıcı görünmüyor, gazetelerdeki bütün fotoğraflarında, otuz iki dişle gülümsüyordu.

Kennedy'nin hiç şansı yoktu yani. Şanssız Kennedy, şanslı Nixon'ı televizyona, bütün Amerikan halkının önünde karşılıklı konuşmaya çağırıyordu. Nixon da hemen kabul etti. Kaçacak ya da bahane uyduracak hali yoktu ya! Kendine güvenen insan, böyle şeyler yapar mıydı?

26 Eylül 1960 akşamı, Kennedy ve Nixon, televizyonda bir tartışma programına katıldı. Tarihte ilk kez, iki başkan adayı, televizyonda yan yana gelecekti. Amerika'da, 74 milyon kişinin izleyeceği bir programda.

Nixon korkmuyordu. Arkasında koca millet vardı çünkü. Yılların tecrübesini konuşturacak, Kennedy'yi sözleriyle pataklayacak ve halkı coşturacaktı. Kısa bir süre önce, seçim turlarından birinde, dizini araba kapısına sıkıştırmış, ameliyat olmuş, iki hafta hastanede yatmış ve dokuz kilo vermişti ama önemli değildi.

Programın yapılacağı gün, gripti, ateşi vardı ve halsizdi. Bütün günü yalnız geçirdi. Danışmanlarını yanında istemedi çünkü televizyonda konuşmayı kimseden öğrenecek değildi.

Kennedy, (danışmanlarının söylediğine göre) bu programa, sınava hazırlanır gibi hazırlandı. Konuşmasına satır satır çalıştıktan sonra, horul horul uyuyup dinlendi.

Program başlamadan önce, iki aday da kendilerine makyaj yapılmasını reddetti. Nixon hastanede yatarken, Kennedy orada burada seçim konuşmaları yaptığı için, yüzü bronzdu zaten. (Daha sonra, programa çıkmadan hemen önce, kendi ekibinden birinin, ona "biraz" makyaj yaptığını sinsice kabul edecekti.)

Program başladı...

Sol tarafta, koyu renk takım elbiseli, sağlık fıskırmalı suratlı, diş macunu reklamı gülümsemeli, çok rahat, fit, aktif, dinamik, heyecanlı ve sürekli kameraya (yani televizyon izleyicisinin gözüne gözüne) bakan, umut küpü bir Kennedy vardı. Sağ tarafta da açık gri (stüdyonun duvarıyla aynı renkte) takım elbise giymiş, hasta suratlı, kirli sakallı, devamlı dizini tutan, zayıflamış, yorgun, şıp şıp terleyen, mendiliyle burnunu silen ve hep önüne ya da sunucuya bakan, stres topu bir Nixon. İkisi de iyi konuştu. Sosyal güvenlikler, yoksullukla savaşlar, komünizme geçit vermemeler, orduyu güçlendirmeler, Amerika'yı bekleyen süper par-

lak gelecekler, dünyalar, uzaylar filan... Hatta, Nixon'ın konuşma içeriği, Kennedy'den çok daha oturaklı ve ikna ediciydi.

Bilin bakalım ne oldu?

Tartışmayı radyodan dinleyenler için bir sürpriz olmadı. Nixon ne de güzel konuşmuştu ve kesin kazanacaktı. Televizyondan izleyenlerse, şoktaydı. Yeni başkan, Kennedy mi olacaktı? Ertesi gün, Amerika'da ortalık karıştı, anketler altüst oldu.

Medyadaki görüntünün gücünü anlayan danışmanları, sonraki üç tartışma programında Nixon'a koyu renk takım elbise giydirdiler, makyaj yaptılar, terlemesin diye pudralar sürdüler, kilo aldırma için "milkshake diyeti" bile yaptırıldılar ama sonuç değişmedi.

Televizyon, Kennedy'yi başkan yaptırdı.

Yıllar sonra, Nixon "Bir görüntünün, bin sözcüğe bedel olduğunu bilmeliydim." diyerek, televizyonda birlikte görünme işinin, başına nasıl bela olduğunu, tane tane anlattı. "Onunla yan yana televizyona çıkmasaydım, kazanırdım." dedi.

Kennedy ve Nixon'ın bu televizyon kapışmaları, imajın, medyada görünmenin ve medya gücünü elde tutmanın önemini; medyanın seçimleri ve seçmenleri nasıl da etkilediğini gösteren ilk örnek olarak kabul ediliyor.

Şüphesiz ki, Amerikan halkının, bu örnekten çıkardığı ya da çıkarması gereken dersler vardır.

Bizde durum farklı.

Bizde de seçim var ama bizim televizyonlarda hep görünen, pek görünmeyen ve hiç görünmeyen adaylar var. Medyanın sevdikleri ve sevmedikleri. Duydukları, duymadıkları, duysa da duyurmadıkları var.

Bu durumu, medyanın gücünün farkında olma ve bu gücü, tek elde tutmaya çalışma gibi sebeplerle açıklamak, haksızlık olur. (Haksızlığa da hiç gelemez doğrusu.)

Bir cumhurbaşkanı adayının, seçim döneminde bir kısım medyada görünmesi için, "haber değeri" taşıyan bir şeyler yapması gerekir. Miting gibi, cezaevinde olmak gibi... Demek ki, yapılmıyor bunlar. Görünen o ki, herkes evinde oturuyor, sonra da medyaya kızıyor.

Muharrem İnce de geçenlerde bütün adaylarla televizyonda tartışma çağrısı yapmış. Sonra, Tayyip Erdoğan'a bu çağrıyı kabul edip etmeyeceği sorulmuş. O da "Özellikle televizyondaki tartışma olaylarına kesinlikle girmek istemiyorum. Çünkü üzerimizden kimsenin prim yapmasını istemiyorum." demiş.

Gördüğünüz gibi, bizde durum farklı.

AK Parti üzerinde oynanan büyük oyunu izlediniz mi?

Yıllardır “Yeni Türkiye” diye iletişim yapan bir parti, “Yeni Türkiye” diye vizyon açıklayan, konferanslarda konuşan bir Cumhurbaşkanı, “eski günlere özlem” filmi yapar mı? “Sevgili halkımız, bakın, bizden önceki dönemlerde her şey çok güzelmiş. Biz yokken çok daha mutluymuşsunuz.” der mi? Bir seçim kampanyasında, oy istediğiniz insanlara, bütün bunları hatırlatmanın ne manası olabilir?

REYYA ADVAN

Seçim zamanı, kampanya zamanı demektir. Kollar sıvanır, hemen afişler, bayraklar, şarkılar, türküler, reklam filmleri filan hazırlanır. Bazılarının stratejisi iyidir, hedef kitlesi doğrudur, imaj parlatır, rakipte panik yaratır, kararsızların aklını çeler, coşturur, oy vermeye coşturur.

Bazıları da sırf yapmış olmak için, “Herkes yapıyor, biz de yapalım yahu!” diye yapılır, bir sürü para harcanır ama pek işe yaramaz. (CHP’nin 7 Haziran 2015 seçimlerindeki “Milletçe Alkışlıyoruz” kampanyası, buna bir örnektir mesela.)

Ülkemiz, seçimlerden yana maaşallah çok bereketli bir ülke olduğu için, yıllar yılı her tür seçim kampanyası türüne maruz kaldık.

Limon gibi sıkılmak istemeyenleri, çılgın vaatli Cem Uzan’ları, “baba”ları, “bacı”ları, komikleri, asabileri, cinsiyetçileri, ırkçıları, şuursuzları, tatlıları, başarılıları ve etkisizleri...

Hepsini gördük.

Görmediğimiz tek tür kalmıştı. Bugüne kadar, hiç kendi kuyusunu kazan, kendi kalesine gol atan, ters tepmek üzere yapılan bir seçim kampanyası görmemiştik.

Onu da AK Parti yaptı. (Çünkü “Yaparsa, yine AK Parti yapar!”)

Film, AK Parti’den önceki dönemleri özlemlerle, hasretle, uzun uzun anlatıyor. (Hayır, yazım hatası yok, tekrar okumayın cümleyi. Gerçekten, AK Par-

ti öncesi dönemleri anlatıyor. 80'leri, 90'ları...) Filmde, tatlı bir çocuk, uykusundan uyanıyor ve Türk bayrağı sarkan pencereden dışarı bakıyor. Sonra başka bir tatlı çocuk, başka bir Türk bayraklı pencereden bakıyor. Sonra da tonton bir amca, bambaşka bir pencereden bakıyor. "Biz, başka pencerelerden, aynı güne uyandık..." diyor dış ses. Sonra, az önce uyanan (ve pencereden bakan) çocuk, "Adam Olacak Çocuk" izleyerek, kahvaltı yapıyor. Tek kanallı, uzaktan kumandasız, 80'lerdeki ahşap televizyonun ekranında Barış Manço'yu görüyoruz. "Taze ekmek kokusu sardı evi. Fonda, Barış Abi'nin sesi..." diyor dış ses. Sonra "kızlı erkekli" bir grup çocuk, kanepede yan yana, sıkış tepiş oturmuş, Adile Naşit'in "Uykudan Önce"sini izliyorlar neşe içinde. Bir çocuk, mahalle bakkalına gidiyor. Filesini dolduruyor, bakkal amcasına Sadri Alışık'ın Turist Ömer selamından çakıyor ve eve gidiyor. O da ne? Televizyonda Kadir İnanır'ın Tatar Ramazan filmi var. Kadir İnanır, en kızgın suratıyla tokat atmak üzere... Tabii çocuk çok korkuyor ve hemen annesine sarılıyor. "Biz, Adile Teyze'nin masallarıyla büyüyen çocuklar, Mahmut Hoca'dan hayatı, Turist Ömer'den selamı, Tatar Ramazandan adaleti öğrendik..." diyor dış ses. Sonra iki katlı evlerin olduğu, mahalle kaldırımında misket oynayan "kızlı erkekli" çocuklar ve leblebi tozu püfürdeten başka çocuklar görüyoruz. "Kaldırımında misketlerimiz, aynı tınıyla çarpıştı. Boğazımıza aynı leblebi tozu kaçtı. Paylaştık. Kahkahayı, acı ve heyecanı..." diyor dış ses. Acı ve heyecan derken, mavi bir Vosvos dönüyor Arnavut kaldırımına sokaktan. Vosvos'un saati, 9'u 5 geçiyor. Mavi gözlü, genç şoför arabasından iniyor. Sokaktaki ayakkabı boyacısı dahil, herkes saygı duruşunda bekliyor gururla. "Aynı kalpten sarsıldık. 17 Ağustos'ta, 10 Kasım'lar da..." diyor dış ses. Sonra birtakım sevgi dolu aileler, anneler, çocuklar görüyoruz. (Kadınların bazılarında, 2000'lerden sonra moda olan türbanlardan var ama film hâlâ 90'larda geçiyor.) "El ele verdik, gönüller bir olsun temennisiyle kucaklaştık. Anne olduk, kardeş olduk, can olduk, canan olduk..." diyor dış ses. Dalgalanan Türk bayrağı altında nöbet tutan bir askerden sonra, kahvede, tek yürek Dünya Kupası maçı izleyenleri görüyoruz. İlhan Mansız, milli takımın o ünlü golünü atıyor ve herkes ayağa fırlıyor.

"Yine aynı kalple gururlandık. İlhan'ın altın şutuyula..." diyor dış ses. Yine duygusal (ve nostaljik) anlar başlıyor. Bayramlaşmalar, dedeler, torunlar, iftarlar, pideler, kahveler, çaylar. "Sen, ben değil, biz olmayı bildik. Şimdi, dünya ve düzen değişiyor. 16 yıllık birikimimizle Türkiye, şahlanma dönemini açıyor. 24 Haziran'da el ele verdiğimizde, Türkiye vakti başlıyor!" diyor dış ses. Sonra aniden Tayyip Erdoğan çıkıyor. Yanında da "Türkiye vAKti" yazıyor. Son. İnanılmaz bir seçim kampanyası filmiyle karşı karşıyayız sayın seyirciler. Neresinden tutsak, elimizde kalan bir filmle. Her şeyden önce, "Eski Türkiye" filmi bu yahu. Yeni değil, eski. Yıllardır "Yeni Türkiye" diye iletişim yapan bir parti, "Yeni Türkiye" diye vizyon açıklayan, konferanslarda konuşan bir Cumhurbaşkanı, "eski günlere özlem" filmi yapar mı? "Sevgili halkımız, bakın, bizden önceki dönemlerde her şey çok güzelmış. Biz yokken çok daha mutluymuşsunuz." der mi? Bir seçim kampanyasında, oy istediğiniz insanlara, bütün bunları hatırlatmanın ne manası olabilir? Bu nasıl bir strateji? Hedef kitlesi kim? "Ata'ya saygı durumunda, sap gibi ayakta durmaya gerek yok." diyen Tayyip Erdoğan'ın filminde, saat 9'u 5 geçte herkes sap gibi ayakta durur mu? 17 Ağustos'tan sonra, "7.4 yetmedi mi?" pankartları açılmamış mıydı? "Gönüller bir olsun temennisiyle can olduk, canan olduk." sözleri, Pir Sultan Abdal'a gönderme mi? Neler oluyor? Peki, "Türkiye vakti başlıyor!" ne demektir? 16 yıldır ne vaktiydi? Neden şimdi başlıyor Türkiye vakti? 16 yıl önce başlamış olması gerekmez miydi? Yazık değil mi? AK Parti'nin, reklamcı Erol Olçok'tan sonra, bir türlü düzgün stratejili ve başarılı bir seçim kampanyası yapamadığını biliyoruz ama bu filmi gerçekten CHP önce kendisi için yaptırmış da sonra AK Parti'ye hediye etmiş gibi duruyor. (Nitekim, filmin sonunda Tayyip Erdoğan'ın çıktığı grafik animasyon da CHP'nin "Atatürk'ün İzinden" filminin sonunda, Atatürk'ün çıktığı grafik animasyonla aynı.) Belki de bu filmi, oynanan büyük oyunlar ya da dış mihraklarla açıklamak gerek. 16 yıllık birikimiyle Türkiye'de şahlanma dönemi açmaya gelenlerin, böyle bir seçim kampanyası filmi yaptırdığına (ve bitmiş halini izleyip onayladığına) inanmak çok zor çünkü. Film izlemek isterseniz, buyrun buradan bakın:

Muharrem İnce, beden diliyle neler dedi?

“Değerli basın mensupları...” diye başladığı an, bir şey oldu... Sanki, görünmez bir şırınga geldi ve İnce'nin bütün duygularını, mimiklerini, vurgularını, ifadesini hüp diye çekti. Hepsi yok oldu gitti. Bugüne kadar, konuşurken, hep kürsüyü ortalayarak (sahiplenen) İnce, elleri titreyerek tuttuğu kâğıdı okurken, minik minik adımlarla hafiften yana kaydı.

REYYA ADVAN

Değişik ve bir o kadar da güzel insanlarız. Sevdik mi, çok (aşırı, çılginca, her hücremizle) seviyoruz. Sonra bir şey oluyor... Aniden (aşırı, çılginca, her hücremizle) nefret ediyoruz. Bir uçtan, öbür uca hemencecik savruluyoruz.

Daha yeni ısınmışken, hızla soğuyoruz.

Umutlandık mı, göklerde uçuyoruz fıldır fıldır.

Sonra bir şey oluyor, hop, yere çakılıyor. O kadar umudu, o kadar duyguyu hemen çöpe atıyoruz ve tabii, çöpü boşaltmayı ihmal etmiyoruz. Aferin bize.

Başka ne yapacaktık ki? Dünyanın sonu gelmiş çöktü. Bütün hayallerimiz, kalbimizle aynı anda

çatır çutur kırılmış. Zümrüdüanka uçmuş gitmiş, bir balkonun demirine konmuş. Her şey bitmiş.

Nokta. Son.

Bizim böyle yaşamaya hakkımız var çünkü biz böyleyiz değil mi? Duygu termostatımız, doğuştan bozuk.

Peki sevdiğimiz, güvendiğimiz, umutlarımızı düğüm düğüm bağladığımız insanlar?

Onlarda durum farklı. Bizim haklarımıza sahip değiller maalesef. Biz, bir insanı yere göğe koymıyorsak, o insan duramaz, düşemez, yıkılmaz.

Umutlarımızı taşıyor çünkü. Yıkılırsa, sırtındaki umutların hepsi yere düşecek, kırılacak filan. Bunu

Bir gecede çılgınca beden dili çalışıp da kendini saklamayı öğrenmediyse, doğruyu söylüyordu. “Bir kere, bunları bir kapatalım.” derken, Hitler’in ünlü aşağıya bakan avuç (otorite, güç, baskınlık, hakimiyet) hareketini yaptı. Böylece, bu konuları kapatmak istediğini iyice anladık.

kabul edemeyiz. Hiç affetmeyiz. Anında kızarız, küseriz, nefret ederiz, sileriz, gideriz. Muharrem İnce’nin, ünlü “Adam kazandı.” mesajından sonra da böyle oldu. Milyonlarca umut, yerlere saçıldı, bütün pencereler kapandı. Sonrası, Muharrem İnce tarafında (kendisinden hiç beklenmeyen) derin bir sessizlik... Sevenlerinin tarafındaysa, öfke fırtınaları ve tufan.

12 saat sonra, Muharrem İnce, CHP Genel Merkezi’nde konuştu. İlginç olan konuşması değildi ama. Konuşma diliyle başka, beden diliyle başka şeyler anlatmasıydı.

Komplo teorileri hakkında konuşurken, gülüyordu ama çok kızgın ve rahatsızdı. Bir gecede çılgınca beden dili çalışıp da kendini saklamayı öğrenmediyse, doğruyu söylüyordu. “Bir kere, bunları bir kapatalım.” derken, Hitler’in ünlü aşağıya bakan avuç (otorite, güç, baskınlık, hakimiyet) hareketini yaptı. Böylece, bu konuları kapatmak istediğini iyice anladık.

Sonra bir süre boyunca, alışık olduğumuz o bol mimikli, kaşlarını yukarı aşağı oynatmalı, öne eğilmeli, ellerini kullandığı beden diliyle konuştu. Elini defalarca yüzüne (özellikle burnuna) götürmesinden, söylemek istediklerini (tam) söyleyemediğini, nasıl gergin ve stresli olduğunu da iyice anladık.

Sonra önündeki kâğıdı aldı eline. “Değerli basın mensupları...” diye başladığı an, bir şey oldu... Sanki, görünmez bir şırınga geldi ve İnce’nin bütün duygularını, mimiklerini, vurgularını, ifadesini hüp diye çekti. Hepsi yok oldu gitti.

Bugüne kadar, konuşurken, hep kürsüyü ortalayan (sahiplenen) İnce, elleri titreyerek tuttuğu kâğıdı okurken, minik minik adımlarla hafiften yana kaydı.

Kağıttaki metin, bence kendisine ait değildi. Robot gibi okudu, çok uğraşsa da bir türlü sahiplenemedi, hissedemedi o söylediklerini. (Ortak hazırlanmış bir metin midir, birileri yazmış da sonra İnce kontrol mu etmiştir, ilk kez mi okuyordur, onu bilemem.)

Kâğıt okuması bitince, oh, biraz rahatladı. Kürsü-

sünü yeniden sahiplendi. Görünmez şırınga, mimiklerini, vurgularını, el kol hareketlerini yeniden enjekte etti. 50 günlük kampanyada onu yalnız bırakmayanlara teşekkür ederken, ifadesi değişti. Muharrem İnce (ve duyguları) geri geldi. Seçim gecesi attığı mesajdan dolayı hatasını kabul ederken, gerçekten kendine kızgındı. Özür dilerken de gerçekten samimi görünüyordu. Yine de bu konuda konuşurken, mikrofonla oynayıp durmasına, ellerini kenetlemesine ve ifadesini kontrol etmeye çalışmasına bakarak, bu konuda söylediğinden çok daha fazla rahatsızlığı olduğunu çıkarabiliriz.

Bütün konuşmasının içinde, en önemli (bir o kadar da aydınlatıcı) anlar, CHP ve Kılıçdaroğlu ile ilgili soruların geldiği anlardı. İnce’nin omuzlarını çökerten, sesini buruklaştıran, gözlerine hayal kırıklığı serpiştiren anlar.

CHP’yle ilgili sorulara çok (ama çok) sinirlenmesi, aniden streslenmesi, soruya soruyla karşılık vermesi, “Kılıçdaroğlu’yla telefonda konuştuk, yüz yüze gelmedik. Yüz yüze geleceğiz tabii...” dediğinde, yüzünde oluşan o kızgınlık ve meydan okuma ifadesi, oralarda neler neler döndüğünün ipuçlarını verdi.

(Ertesi gün aynı yerde, aynı mikrofona konuşan Kemal Kılıçdaroğlu, konuşması boyunca Muharrem İnce’ye teşekkür etmeyerek, hatta bir gazeteci sorana kadar, İnce’nin adını ağzına dahi almayarak ve ince ince laf sokarak, konuyu güzelce netleştirdi.)

Sonuç olarak, 50 gün boyunca oradan oraya koştururken ve mitinglerde milleti coştururken hiç yorulmayan Muharrem İnce, yarım saatlik bu toplantıda, fazlasıyla yoruldu.

Aynı günün akşamı Twitter’da, Zeki Müren’in sesiyle paylaştığı duygusal klip ve “Bu böyle yarım kalmayacak...” mesajıyla sosyal medyada ona küsmüş olanların bir kısmını ağlattı. Bir de baktık ki, küsler barıştı, sevenler kavuştu.

Muharrem İnce de böylece, “Küskün gönüllere giren, işte benim siyasete devam eden.” demiş oldu.

Günlerin bugün getirdiği

Dipte biriken bir dalga bu. Mayıs sonuna doğru öyle bir coşacak ki, direngen bir halkın onuru ile oynanmayacağını herkese gösterecek.

SELİM TEMO

Bir gün, 1995 falan, şu aralar sürgünde olan iki akrabamla -biri önde gelen bir felsefe doktoru, öbürü iyi bir şairdir- Batman'dan Ankara'ya gitmek üzere bir otobüse bindik. Otobüs şehrin hafif dışındaki Esentepe'den iki kadını aldı. Biri iri ve siyah saçlı, öbürü zayıf ve sarı saçlıydı. Adana'ya bırakılacak olan kadınlar hemen hostes rolüne büründüler. Siyah saçlı ve iri olanı sürekli biçimde bana bakıyordu. Bu durum, arkamda oturan iki akrabamın da dikkatini çekti. Tipik erkek muhabbeti ile geyik çevirdiler.

Otobüs Siverek'te mola verince söz konusu kadın yanıma gelerek son derece kıvrıkcık bir şive ile

otobüste bir yarışma düzenleyeceğini, katılırsam mutlu olacağını söyledi. "Tamam" dedim. Uzaktan gören arkadaşlar erkek muhabbetini ileri taşıdılar, ama ben bir sosyal deney yapıyordum ve deneyin bir parçasıydım. Hem zaten bana saat soran, adres soran çok olur. Bir kuyrukta sıraya girince, insanlar gelip önümde oluşan boşluktan geçerler. Göz çukurlarım çok derin ve bu, trajik ve güvenilir bir görüntü yansıtıyor. Yüzü, insanın kaderidir. Sanırım iyi bir insanım ben!

Sayın yolcular yerlerini alınca kadın mikrofonu aldı ve yadırgama dışında belli bir duygusu olmayan yolcuları yadırgatacak şekilde "sayın yolcu-

lar” diye başladı. Meraklı bir sessizlik meraklı bir beklentiye kapıldı. “Yolculuğumuz çok uzun” dedi ve aslında hepsi garip birer sestem oluşan harfleri yuta yuta devam etti: “Bu uzun yolculuk ancak eğlence yaparak geçer.” Yadırgayan gözlere cevabını alamadığı soruyu sordu: “Ne dersiniz, bir eğlence yapalım mı?”

Kadın yadırgayan gözler içinde gözlerimi buldu ve yardım ister gibi sordu: “Gönüllü kimse var mı?” Ben hemen elimi kaldırdım ve yüzünün yarısını kaplamaya başlayan müteşekkir gözlerine kendimi iyice gösterdim. Arkadaşlar dürttüler ama kalktım ve otobüsün ön tarafına gittim. Cümle kurmakta zorlanan yeni dostum evet-hayır yarışması yapmak istedi. Birkaç soru sonra “hayır” diyerek mutluluğuna mutluluk kattım. “Alkışlayın” dedi o da. Akrabalarım dışında herkes alkışladı! O başka gönüllüler için birkaç kez art arda çağrı yaparken arka koltuktan sürekli dürten akrabalarım söylenip durdular: “Oğlum, ne biçim adamsın yaw sen? Ağır ol yaw biraz. Yakışıyor mu böyle şeyler?” Sonunda dönüp şöyle dedim: “Bakın göreceksiniz, birazdan siyaset başlar. Halkımızı bilinçlendiriyorum. Sizin haberiniz yok!”

Takip eden gönüllülerin bir kısmı yarışmaya Türkçe devam ettiler. Sonra orta yaşlı biri mikrofonu yanına isteyip Kürtçe kilam okuyup okuyamayacağını sordu. “Tabii” dedi kadın. Birkaç kişi günümüz stranlarından okudu. Çeyrek saat sonra otobüs karanlığın içinde bütün ışıkları açık şekilde gidiyordu; yaklaşık 50 kişi yüksek sesle zamanın

en radikal politik şarkısına eşlik ediyordu: “Li Mêrdînê, li Bagokê / Şer dewam kir şev û rokê...”

Üç cümle sonra “Li Mêrdînê, li Bagokê”ye bağlanan ruh beliriyor yine. Dün Ava Weqfê (Buzlupınar)’de “tabakanızı müsaade eder misiniz” sorusunu “sana kurban da ederim” diye cevaplayan amcanın sözleri ile. “Nerenin tütünü” sorusuna “Bitlis” diyor. Üçüncü cümleye geliyoruz: “Kota yok mu?” Amca da bir tane sarmaya başlayarak “onu, ona oy verenler düşünsün!” diyor.

Sanırım sandıkları son iki bahara verilmiş bir cevap ile dolduracaklar. İki bahardır yas tutan bir halk çünkü. Tümüyle siyasetin ve onun temsili-nin hanesine yazılamayacak bir başarı beklemeli. Çünkü başka hiçbir dile çevrilemeyecek “xîret”, bu halkın hayat görüşü oldu. Dipte biriken bir dalga bu. Mayıs sonuna doğru öyle bir coşacak ki, direngen bir halkın onuru ile oynanmayacağını herkese gösterecek.

Not: Geçen haftaki yazımda garip bir cisimden de bahsetmiştim, birkaç yan cümlecik ile. Bu kav-gada “bir nokta, bir virgül değil, bir küçük, bir zavallı yeşil” olan bu seviyesiz hacıyatmaz uzun bir küfürname döşenmiş. Onu dehleyen efendilerine değil, bana çemkirmiş. Şu hikâye geliyor aklı: “Yek tifi beqê dike, beq dibêje, ‘bara rojê di avê de şil nabim, ma ez ê bi tifa te şil bibim?’” (Biri kurbağaya tükürünce kurbağa demiş ki, “bütün gün suda ıslanmıyorum da senin tükürüğünle mi ıslanacağım?”)

Kürtlerin son seçimi

Entegrasyonun “ince” bir hesabı da varsa, Kürtlerin eline ne geçecek? Elbette mümkün olan en büyük kazanımda ayak diremeli.

SELİM TEMO

17 Mayıs 2017’de, “Gelecek Seçimde Kürt Oyları” adlı bir yazı yazmıştım. Yazı şöyle bitiyordu: “Referandumda Kürtler öylesine sandık başına gitti. Öylesine bir cevap için. Sıradaki seçimde lütfedip konulan sandıklara neden gitsinler? Badem bıyıklı organik bozkır ürünleri acı çeke çeke pişmiş canları meclisin ortasında parolasın diye mi?” Sandık konuldu tekrar ve eğer el konulmazsa bir seçim olacak.

Erken seçim kararı, Kürdistan’da tümüyle yabancı bir güç haline gelmiş Türk devletiyle Kürtler arasında dolaylı bir diyalog da başlattı. Bu “zor devleti”nden son üç yılda yaşananlar nedeniyle kopmuş

olan Kürtler sandığa icabet edecek. Bunun son seçim olduğunu söyleme nedeni de burada beliriyor; zira “ontik devlet”in kendini restore edeceği ve bu re-organizasyonda Kürtlere de makul bir rol vereceği düşünülüyor. Yoksa aslında “ne halleri varsa görsünler” duygusu, en baskın duygu. Buradaki “onlar” zamirinin, buradaki “biz”i içermediği açık.

Bir zamanlar namlu ve tetik sözcülüğü yapan Emre Uslu, neler olacağını, Nisan-Mayıs 2015’te attığı tweet’lerde açıkça yazmıştı: Siyasî temsilciler içeri alınacaktı, sokak savaşları olacaktı, birkaç sembol isim vurulacaktı vb. Elbette bir “duyum” değil, bir “plan”dı bu. Nitekim 12 Eylülcülerin

Sadece siyaset değil, insanlar da aynı durumda. “İki katlı evim vardı” diyor Nusaybinli bir anne, oysa orada iki kızı öldürülmüştür! İnsanlar mazur görülebilir, ama siyaset sorumludur. Seçimin bu eleştiriyi öteleyeceği, hatta bir seçim zaferinin onu örteceği de söylenebilir. Nitekim seçim, daha şimdiden, Kürt siyasetinin geniş kitlelerle kopan, en azından ciddi zarar gören bağımlı yeniden güçlendirdi.

toraman evladı olan Türk İslamcılığı, efendilerinin işini ziyadesiyle gördü. Ama eğer tarih diye bir şey varsa, (derin mi, asıl mı, ontik mi, her ne ise) devletin iş gören kadrolarını sonra paçavra gibi ortaya attığımızı da göreceğiz. Şimdi oraya doğru mu gidiliyor?

Bir sandık olacaksa, Kürtler bu sandığı son üç yılla yüzleşmemiş Kürt siyasetinin ummadığı bir destekle dolduracaklar. Vahşetle yüzleşmek kolay değildir elbette. Sadece siyaset değil, insanlar da aynı durumda. “İki katlı evim vardı” diyor Nusaybinli bir anne, oysa orada iki kızı öldürülmüştür! İnsanlar mazur görülebilir, ama siyaset sorumludur. Seçimin bu eleştiriyi öteleyeceği, hatta bir seçim zaferinin onu örteceği de söylenebilir. Nitekim seçim, daha şimdiden, Kürt siyasetinin geniş kitlelerle kopan, en azından ciddi zarar gören bağımlı yeniden güçlendirdi.

Bu seçimde ulusal bilinç sahibi Kürtler, Kürt siyasetine oy verecek. Türk devletine rant ilişkisi ile bağlı kesim ise her zamanki gibi iktidardaki partiye ya da iktidara yürüyen partiye oy verecek. Eskiden epey menden olup şimdilerde muhafazakâr takılan kesim, aslında son derece dünyevîdir. 80’ler boyunca ANAP, 80’lerin sonunda SHP, 90’lar boyunca DYP, RP ve 2002’den bugüne AKP’ye oy veriyor. Bir ara belediyelerde oluşan ranta göz dikip HDP’li olanlar da oldu, 80’lerin sonundaki SHP belediyelerine yanaşanlar gibi. Bir sermaye ya da nüfus grubunu topluca temsil eden rantiyeye, kendini korumak için her şekilde girer.

Şimdilerde İYİ (böyle mi yazılıyordu?) adlı partiye yanaşmaları, AKP’nin sonunu görmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Bu seçim bir tür entegrasyon şeklinde formüle edildiği ileri sürülebilir. Elbette devlete entegrasyon için akıl verecek değilim, ama bu seçimde Kürtlerin ötelenmesi halinde bir daha herhangi bir birlikten söz edilemeyeceği açıktır. Yıkımın ihale edildiği 12 Eylül yavrularını ise daha önce uyarılmıştım. Devlet, restorasyon için eninde sonunda Kürtlerin kapısını nazikçe çalacaktır demiştim. Şimdilerde “alavere dalavere Kürt Mehmet nöbete” der gibi kapının önünde dolanıyor.

Peki, entegrasyonun “ince” bir hesabı da varsa, Kürtlerin eline ne geçecek? Elbette mümkün olan en büyük kazanımda ayak diremeli. İkinci tur, parti ve halk arasında konuşulmadan, hele de yeterince yetkili olmayan kimseler tarafından ipotek altına alınamaz. Bu noktada sayın Selahattin Demirtaş’ın “ikinci turda boykot yok” sözü yeterlidir ve yeterince siyasîdir.

Asıl krizi devlet yaşıyor. Faşizmin bir maliyeti vardı, ödeyemedi, battı. Şimdi yanan her canın affı ve sürece katılımına muhtaç. Bir daha yıktıktan sonra tekrar restorasyona giriştiğinde bizi bıraktığı yerde bulamayacak zaten! Dolayısıyla bu seçim, meclise gönderdiğimiz canlarımızı parlayan bozkır ürünlerinin “bu anı daha önce yaşamıştık” demelerine vesile olamaz. Bize yaşattıkları hiçbir anı bir daha yaşayamayız çünkü.

Gemi batmadan bir şey olsun...

Ciddi olmak lazım, muhalefet partileri iyi birer adayla 24 Haziran seçimlerine ayrı ayrı gitmeli. İsimler belirlenirken de özellikle seçimin ikinci tura kalması ihtimali ciddiyetle ele alınmalı. Birçok kişinin yazdığı ve söylediği gibi, ana muhalefet partisi olarak CHP, ikinci turda muhalefetin farklı kesimlerinin ve Kürtlerin oyunu alabilecek itibarlı ve güven verici isimler üzerinde düşünmeli.

SEVİLAY ÇELENK

Şehir hatları vapuru kapasitesinin tahminen üç katı yolcuyla kıyıya yanaşıp oradan da pazar günü gezisini tamamlamış yüzlerce yeni yolcuyla Burgaz Ada'dan ayrılmıştı. Bana kalırsa bu vapurla yolculuk yapmak Hindistan'da bir trene dışarıdan asılarak yolculuk yapmaktan daha az riskli değildi. Fakat, "Bu vapura binmeyelim," "bir dahakine

binelim" biçimindeki bozuk plağa bağlamış itirazlarımızın hiçbiri müstakbel yerli ve milli kurumuz üzerinden bir akcoin kadar bile para etmemişti. Vapurun güç bela çıktığımız üst katındaki yolcu kalabalığı, Elazığ – Madenlilerin iki ellerini göğüslerinin önünde kavuşturup parmaklarını birbirine geçirerek "parmak gibi" diye tarif ettikleri türden

Bir şey olduğunda herhangi bir şey olsaydı, bugün Abdullah Gül ismi cumhurbaşkanlığı için ortak aday olarak bu kadar rahat telaffuz edilebilir miydi? Özgül ağırlığı bir çırpıda buhar edilmiş Bülent Arınç bu kadar rahat saraya davet edilebilir miydi? Haydi diyelim ki edildi. Kalkıp da böyle rahat rahat bu davete icabet edebilir miydi?

bir kalabalıktı. Oturmak zaten mümkün olmadığı gibi, ayaktakilerin arasında da bir selfie çekimlik mesafe bile kalmamıştı. Çok yazıktı. Tıklım tıklık bir kalabalık...

Rengimin beyaz bir kağıdı aratmıyor olmasından mıydı acaba, gözlüklerinin üzerinden bana bakan orta yaşın bir hayli üzerindeki tatlı bir kadın gülümsedi. “Çok kalabalık” dedim, “Hiçbir şey yok, hep böyle” dedi yabancı aksanıyla. Aşırı kalabalık nedeniyle gerçekten paniklediğimi fark edince de “Korkma, bir şey olmaz” dedi önce. Sonra da “Here is Turkey. Nothing happens until it happens” diye ekledi kikirdeyerek. Ben de havaya atılan simit parçalarını kapam martılar gibi espriyi havada kaptım ve gülüşüne katıldım. İyi bir espriden daha iyi bir sakinleştirici yok sanırım.

Gerçekten de, bir şey olana ya da gerçekleşinceye kadar hiçbir şey olmaz burada. Burası Türkiye. Hatta bir şey olunca da hiçbir şey olmaz.

Bir şey olduğunda herhangi bir şey olsaydı, bugün Abdullah Gül ismi cumhurbaşkanlığı için ortak aday olarak bu kadar rahat telaffuz edilebilir miydi? Özgül ağırlığı bir çırpıda buhar edilmiş Bülent Arınç bu kadar rahat saraya davet edilebilir miydi? Haydi diyelim ki edildi. Kalkıp da böyle rahat rahat bu davete icabet edebilir miydi?

Siyasetin bir haftasına sığdırdığımız gündemde bunlar ve daha birçok şey vardı. CHP İyi Parti'ye 15 vekil vererek İyi Parti'nin 24 Haziran seçimlerine girmesini garantiledi. Bu hamlenin demokrasi mücadelesi namına büyük bir hamle olduğunu düşünmüyorum. Mücadele “demokratikleşme” ekseninde tanımlanmış olsaydı, geride bıraktığımız aylar ve yıllar içinde CHP'nin HDP ile ilişkili siyasetinin de demokratik bir boyut, bir mücadele

içermiş olması, AKP saldırıları ve karalamaları karşısında bu kadar savunmacı bir pozisyona sürüklenmemesi gerekirdi. HDP'yi meclise taşıyan seçmen iradesinin yıllar içinde gasp edilmesinin yolu açılırken, ana muhalefet partisi olarak buna itiraz edilebilse, bu saldırılar hiç değilse söylemsel düzeyde ısrarla reddedebilmiş olsaydı, bir noktadan sonra AKP'nin çığırta ve müfteri söyleminin de gücü kırılmış ve etkisizleştirilmiş olurdu. Oysa böyle bir mücadele hiç verilmedi. HDP'ye yapılan haksızlıklara sessiz kalınması ve hatta dokunulmazlıkların kaldırılması meselesinde olduğu gibi onay verilmesi, aynı türden ötekileştirici, dışlayıcı ve gözünü karartmış iftiracı söylemlerin CHP'ye de yöneltilmesinin yolunu açtı. Gelinek noktada muhalefetin her türü, FETÖ'cülük, bölücülük vs. vs. damgalamasıyla karşılanır oldu.

Bu yüzden de İyi Parti'ye verilen desteği “demokrasi mücadelesi” ekseninde değerlendirmek gerçekçi olmuyor. Fakat kuşkusuz bir baskın seçim kararı karşısında 15 CHP'li vekilin istifa ederek İyi Parti'ye katılması ve bu partinin seçimlerde yer almasının garantilenmesi, “siyaset stratejisi” bakımından düşünüldüğünde ise büyük ve önemli bir hamledir. Bu hamle karşısında AKP saflarında kayda değer bir şaşkınlık yaşandığı da açık. Bir de ilkelerden, dürüstlükten, ahlaktan dem vurmuyorlar mı? Hiçbir şekilde bir erken seçim olmayacağını defalarca üst perdeden ilan ettikten sonra, 24 Haziran'a görülmemiş bir baskın seçim koy ve şimdi de CHP'nin bu hamlesi karşısında “ilkeler”den söz et! İbişlik parayla değil tabii ki...

Yine de AKP siyasetinde sürprizin sonunun olmadığı da unutulmamalı. AKP'nin en temel sürpriz malzemesi de yapıp ettiklerini bir anda ve külliyen reddeden bir tutumu rahatlıkla benimseyebilmesinden türüyor. Aksırıncaya tiksırıncaya kadar

yiyp içtikten sonra yenip içilenleri hazımsızlıkla reddetmek ve kusarak kendinden uzaklaştırmak biçiminde özetlenebilir bu sürprizli siyaset. O kadar rahatlıkla yapılıyor ki insan şaşkına dönüyor.

Hatırlarsanız daha geçen hafta, “Çalmadık kapı, sıkmadık el, dokunmadık yürek bırakmayacak” bir detant süreci ilan edilebilmişti. Kendilerine yakın olmayan toplum kesimlerini alenen yok saymış, ihraçlarla, gözaltılar ve hukuksuz tutuklamalarla, yeri geldiğinde tehdit ve şantajla inim inim inletmiş bir siyaset yüreğimize dokunacaktı... Bu hafta da Erdoğan’ın “Yeni dönem, daha fazla demokrasi, daha güçlü hukuk devleti dönemi olacaktır. Yeni dönem daha fazla refah, daha fazla zenginlik, daha geniş özgürlük dönemi olacaktır” vaadi, seçime giderken kutuplaşma siyaseti tümünden terk edilmeyecekse de bir yumuşama siyasetinden de yararlanılmak istendiğini açık etmişti. Bu yumuşamaya da inanan çıkacaktır elbet.

CHP, oyun kurucu olduğu kabul gören hamlesini güçlendirmek zorunda. Başka çıkar yol yok. Bu güçlenişin de Abdullah Gül’ün ortak adaylığı etrafında olmayacağı çok açık. Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığı döneminde, siyasetin en kritik anlarında, yüzünü bir umut diyerek ona çevirmiş olanlar, istikrarlı bir biçimde derin bir hayal kırıklığı ile baş başa kalmıştı. Abdullah Gül, kulağına fısıldanıp durmuş olan “Ağır ol, molla desinler”

sözünü fazlasıyla ciddiye almışa benziyordu. Ağır, sessiz, sakin, sabırlı. Eh bir kesim tarafından yeterince uzun süre molla da bellendi zaten. Enough is enough... Zaten CHP Grup Başkanvekili Özgür Özel’den gelen bir son dakika açıklaması, Abdullah Gül isminin CHP’nin gündeminde olmadığını ve olmayacağını da net biçimde ifade etti. Şükürler olsun. Aynı netlik, muhafazakar kesimden başka bir isimle, seçmene ikinci bir Ekmeleddin İhsanoğlu vakasının da asla yaşatılmayacağı konusunda gösterilmeli.

Arada bir telaffuz edilen İlhan Kesici filan gibi isimlere ise ne demeli gerçekten bilmiyorum. Siyasete yeni bir birleştirici isim arandığında, yama bohçasını yük yerinden indirip iyi bir kumaş parçası bulmaya çalışan anneanneler gibi davranmanın alemi yok. İlhan Kesici ney ya?

Ciddi olmak lazım, muhalefet partileri iyi birer adayla 24 Haziran seçimlerine ayrı ayrı gitmeli. İsimler belirlenirken de özellikle seçimin ikinci tura kalması ihtimali ciddiyetle ele alınmalı. Birçok kişinin yazdığı ve söylediği gibi, ana muhalefet partisi olarak CHP, ikinci turda muhalefetin farklı kesimlerinin ve Kürtlerin oyunu alabilecek itibarlı ve güven verici isimler üzerinde düşünmeli.

Yoksa gemi batıyor... Lütfen, Türkiye’de de her şey bitmeden bir şey olsun ya!

AKP'den seçim arifesinde şekerrenk işler!

Bu kadar yerli ve milli bir konuyu, seçimlerin arifesinde AKP'nin gündemine sokan, onunla da yetinmeyip satışı gerçekleştirmeye yönelten akıl nasıl bir akıldır? Üstelik de seçim baskın bir seçim olarak memleket insanının cinini başına çıkarmışken bu ihaleler neden durdurulmamıştır? AKP kendi bacağına mı sıkıyor, yoksa bacak kesmiyor da doğrudan bir Rus ruletine girip kafasına mı sıkılmak istiyor? Naapıyor bunlar? Yine mi kandırılıyorlar?

SEVİLAY ÇELENK

Bir ülkenin anaakım medyası bitirildiğinde başa gelecek şeyler... İzlediğimiz filmin adı budur sayın seyirciler. Belirli bir yöne doğru belirli bir istikrar dairesinde hareket edemiyoruz. Üzerinde seyredeceğimiz otoban kayıp. Bir David Lynch filminin oyuncularına dönmüşüz sanki. Bir distopyada seyretsek, hakikati tersine çevirmedeki abartı yeteneklerine bu kadar da olmaz diyeceğimiz haber kuruluşları memleketin "vatansever" insanının asli haber kaynağı olmuş. Bize düşen de vatan hayın-

lığı. Tew veyviké... Bir türküyle noktalayayım dedim bu absürt paragrafı. Tew veyviké budur. "Şarkılarım babamın lallığının dil tutmuş halidir" dediği rivayet olunan Erdoğan Emir'den dinleyerek keşfettiğim Zazaca bir türkü. İçinde kayıp otobanların ve sürgünlüklerin yüzdüğü bir mana denizi. Bu sabah Selahattin Demirtaş'ı anarak dinledim defalarca. Siz de dinleyin. Haydi konuyu biraz dağıtalım, yoksa gerçekten katlanılır gibi değil. Sonra toplamaya çalışırız yeni-

den. Şu hayatta 1-0 önden başladığım bir şey varsa o da tatlıya ve çikolataya özel bir düşkünlüğümün olmamasıdır. Şükür diyorum yani. Bir de tuzlular yanında şekerli hamur işlerini de sevseydim?

Tatlı mevzuuna dünyanın en şeker bebeleri sıralamasında ilk beşe girecek ve ebeveynleri yakın arkadaşlarımız olan beş yaşındaki bir bebe sayesinde el attım bugün. Adını burada anamıyorum bebişin. Medyada anılmayı sevmiyor olabilir. Az önce yemek saatinin gelmiş olması vesilesiyle yaptığım pizza teklifini reddederek, evde annesinin yaptığı mercimek çorbası, bakla ve bulgur pilavından oluşan menüyü tercih ettiğini büyük bir kesinlikle ifade ederek gitti minnoş! Tatlı, çikolata ve kola karşısında da çok kararlı. Çocuklar için zararlı olan şeyleri sevmiyormuş.

Beş yaşına kadar şeker gibi zararlı gıdalardan uzak tutulmuş bir çocuğun yetişkinlik hayatında da bu tür yiyecek ve içeceklerle düşkünlük göstermeyeceğini uzmanlar söylüyor(muş) ki söylemeselerdi de kendimden bilirdim. Çocukluğumuzda bizim oralarda ambalajlı şeyler pek bulunmazdı zaten. Çikolata olsun, gofret olsun pek yoktu. Açık satılan, karton gibi bir Ülker bisküvisi hatırlıyorum çaya batırıp yediğimiz. Şimdi de illa bir tatlı yiyeceksem çaya bana bana yediğimiz püskevitletler gibi hafif bir şey yemeyi tercih ederim. Off off, kendi halimde bir yazı yazayım diyorum. İşte laf bisküviye doğru gidiyorken zihnimin kıvrımları bi çelme takıyor ve alın size püskevitlet! Ağız tadıyla çaya banarak yediğiniz bir bisküvi nostaljisi bile yapamıyorsunuz.

O halde bunu yazayım ben. Şeker ve tatlandırıcılar... Zaten sevgili editörümüz Emel de şu şeker fabrikalarının satış zamanlamasını soruyordu. Bir iletişim bilimci olarak ne düşünüyor muşum? Ne düşüncem Emel Allasen, dedim içimden, daha içeriye mi satılıyor dışarıya mı satılıyor onu bile anlamadım ben. İçeriye satılırken nişasta bazlı şeker (NBS) üreticisi Amerikan tekeli Cargill'e göz mü kırılıyor, biz bunu içeri satalım, üç beş yıla da onlar zaten size satar mı deniyor, ne yapıyor? Toplum topyekun nişasta bazlı şeker bağımlılığına mı itiliyor? Bu soruların tamamı bana Fransız. Bu yüzden bu konuda bir şey yazamayacağım. Tabii, şeker mevzuunda söyleyeceğim başka şeyler var benim de.

Şeker kamışının Kristof Kolomb'un 1493 yılında yaptığı ikinci yolculuk sırasında Yenidünya'ya getirildiğini Sidney W. Mintz'in Şeker ve Güç: Şekerin Modern Tarihteki Yeri (1) adlı eserden biliyoruz. İspanyollara ait Kanarya Adaları'ndan getirilen

şeker, Yenidünya'da da İspanyollara ait olan Santa Domingo'nun tropik bağrında yetiştirilir. Mintz "Şeker endüstrisinde köleleştirilmiş Afrikalılar çalıştırılıyordu. İlk köleler, şeker kamışının gelişinden hemen sonra oraya getirilmişti" der. Şeker kamışı plantasyonlarında çalıştırılan Afrikalı kölelerle birlikte şeker etrafında yüzlerce yıl sürecek sömürü düzeni de başlamış olur.

O değil de şeker kamışı, şeker pancarı felan Kürt coğrafyasında yetişiyor muydu? Akıl mı edemediler, ne oldu? Şekere alıştırmayıp sahaları isota terk edince de acıların Kürt insanı işte görüyorsunuz, her koşulda direniyor. Dayanıyor nerede olursa olsun; içeride, dışarıda, derste, sırada. Tırnak ile, diş ile, umut ile, sevda ile, düş ile direniyor. Rüşva etmiyor Anadolu'yu. Rüşva etmiyor nur içinde yatası ozanlarını, şairlerini. Bunu görmek için Demirtaş'ın tutsak bir Cumhurbaşkanı aday olarak cezaevinden estirdiği rüzgara bakmak yeterli. Şeker deyip geçemiyoruz işte. "Şeker dediğimiz madde antik, karmaşık ve zor bir sürecin ürünüdür" diyor Mintz. Bu antin kuntin süreçler şimdi devletin elinden alınıp, yandaş şirketler eliyle özelleştirile yazmış. Özelleştirme İdaresi Başkanlığında Türkşeker'in 14 fabrikasının ihalesi gerçekleştirilmiş ve 11 fabrikaya alıcı çıkmış. İşler önceki gün itibarıyla bir onay sürecine kalmıştı. Kalan 3 fabrika için de 4 Mayıs'a kadar teklif verilebilecek. Haydin bağalım...

Bu el değiştirmenin güç ilişkileri ağı içinde neye tekabül ettiğini anlamak istiyorsanız Mintz'in kitabından başlayın bence. Mintz diyor ki "Şekerin tarihte bıraktığı iz, tüm dünyayı etkin biçimde yeniden kurmakta olan toplumsal, ekonomik ve siyasal kuvvetlerin üretken bileşimi içinde insan kitlelerinin ve kaynaklarının bir araya getirilmesini kapsayan bir izdir." İnanmazsınız belki ama bu kitabı da öğrencilerime okutturuyordum ben. Sanırsam bir İletişim Fakültesi'nin lisansüstü programlarından birinde böyle bir kitabı okutmak pek az faninin aklına gelirdi. Onu da yaptım. Gündelik Hayat Kültürü ve Tarih diye çok leziz bir dersim vardı ve okuduğumuz kitaplar arasında bu eser de yer alıyordu. Medya ve iletişim çalışmaları alanının ilişkilenebileceği gereken külliyat önemlidir. Bu kitabı o külliyata eklediğinizde şeker ve güç ilişkisi yeniden dağıtılırken olanlar üzerine iki satır yazı yazma işi de tümüyle ekonomistlere kalmaz böylece. Şeker ekonomiden daha fazlasıdır. Peki yerlici ve millici akcoinciler bunu bilmiyor mu? Komplocu halk birlikleri şeker fabrikalarının

satışı karşısında uyuyor mu? Ya Püskevit bebeleri ne diyor bu işe?

Şimdi gelelim olayların ipini kopardığı yere. İpini koparmak demişken, ilişkileri biraz bozuk olan insanların Yeşilçam Türkçesiyle “aramız biraz şekerrenk” demelerinin nedenini bilen var mı? Şekerrenk ne demek acaba, bunu da hep merak etmişimdir.

Şimdi daha fazla uzatarak okuyucumla şekerrenk olmadan evvel, şu şeker fabrikalarının özelleştirilmesi meselesini biraz düşünelim isterim. Bu kadar yerli ve milli bir konuyu, seçimlerin arifesinde AKP'nin gündemine sokan, onunla da yetinmeyip satışı gerçekleştirmeye yönelten akıl nasıl bir akıldır? Üstelik de seçim baskın bir seçim olarak memleket insanının cinini başına çıkarmışken bu ihaleler neden durdurulmamıştır? AKP kendi bacağına mı sıkıyor, yoksa bacak kesmiyor da doğrudan bir Rus ruletine girip kafasına mı sıkamak istiyor? Naapıyor bunlar? Yine mi kandırılıyorlar? Giderayak pardon ya, seçimlere giderayak kim kimi satıyor gerçekten?

Bir iletişimci olarak bu hamleyi siyasal iletişim perspektifinden değerlendirirsem bu noktada ilk tespitim şu olur: Anaakım medyası bitirilmiş bir ülkenin şeker fabrikaları da satılır, ekmek fabrikaları da, çay fabrikaları da. Nitekim ÇAYKUR'un Varlık Fonu'na devredildikten sonra ağır zarar ettiği gerekçesiyle satışının gündemde olduğu iddia ediliyor. Çay kardeş, devir-zarar-satış dairesini tamamlamak üzereymiş yani. Şekerin durumu ortada. Artık soframızdaki ekmeğe bakıcaz anacım. Bakın şuraya yazıyorum karne günleri yakındır. Ay sonu dedin mi, ver elini haziran, karne zamanı... Çok çalışmak lazım çok.

Evet, anaakım televizyonların ve gazetelerin tümüyle yandaşlaştığı bir medya düzeninde bu fabrikalar satılır. Kimse ne ayağına ne de kafasına kurşun sıkıyor da değildir. Alışılagedik bir ihale ve satış işlemidir. Bu satışın sakıncalarını kime, nerede, nasıl ve ne zaman anlatacaksın? Haberciliğin beğenmediğimiz ters piramidi toprağa gömüleli çok oldu. Anlatamazsınız tabii. Şu örneği düşünelim. Yıllar yılı başımıza gelen her şeyi 3. Havalimanımızın inşasını kıskanan Almanya'ya bağladık. Sonra Almanya Büyükelçisi tontiş Martin Erdmann CNN Türk'te Hakan Çelik'in programına çıkıp, ne kıskanması ayolcuğum, bizim posta servisimiz DHL, o havalimanının en büyük yatırımcısıdır, dediğinde ne oldu? Hiçbir şey olmadı tabii. Otuz sekiz kanaldan ve AKP bültenine dönmüş

onca gazeteden yapılan sayısız “Kıskanıyorlar” yayınına karşı kısa bir televizyon programındaki birkaç cümle söz... AKP tabanının ekseriyetinin okuduğu ve dinlediği yerlerde bu kısa sözün hiçbir hükmü olamıyor tabii. Memleket meselelerini sınırlı bir söz dağarcığı çerçevesinde tanımlıyorlar. Kıs-ka-nı-yor-laaar... O kaar. Kendileri de memleketi salonda seviyor, tıpatıp aynı kıskançlıkla. A Haber karşısında.

Şeker fabrikalarının satışının bu basit gerçeğin getirdiği pervasızlıktan daha derin bir manası yok bence. Bakın dün normal bir ülkeyi derinden sarsacak bir haber vardı Cumhuriyet'te. Oysa biz daş gibiyiz. Ne sarsılması? Habere göre, Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhasseki ile Kayseri Belediye Başkanı Mustafa Çelik ENTAR Enerji AŞ isimli bir kuruluşa ortak olmuş, kuruluşundan beş gün sonra bu şirket, “ENTAR1'den ENTAR8'e kadar tam sekiz enerji şirketiyle genişlemiş. Özhasseki ve Çelik aileleri 2016 yılında bu şirketleri tek tek paylaşmış. Şirketlerin tamamının adresi bir apartman dairesiymiş! 19 numaralı bu dairede çeşit çeşit Entariler giyilmiş a dostlar! Ne yapsın AKP'li vatandaş, bu haberi Akşam'dan mı okusun, Sabah'ı mı beklesin? Okuyamıyor... İzleyemiyor. Memleketin diğer yarısı ter ter tepinse ne fayda? AKP zaten ne yapsa onlara beğendiremediğine göre niye taksın ki bu kesimi? Fabrikaları da satar, üniversiteleri de böler, Ankara'daki devlet hastanelerini de kapatır. Nihayetinde tepkisini dikkate alacağı kim var?

AKP ile seçmeni arasında sorgusuz sualsiz bir kabul ve itaat ilişkisi var. Bu sebeple AKP, pervasızlığı temel güç gösterisine dönüştürmüş durumda. Üstelik seçmeni tam da bu gücü seviyor. Yine yeniden kandırılmıyor veya ibişlenmiyorlarsa bu olanların başka bir açıklaması yok. Bülent Şık Bıanet'te şeker meselesini değerlendirdiği bir yazısını artık hatırlamadığımız şeylerle bitirmişti. “Bundan 30-40 yıl önce bir işçinin sahip olduğu her bir çocuk için her gün yarım litre bedava süt alması sahip olduğu haklardan biriydi. Bunu şimdi kim hatırlıyor?” diye sormuştu. Kısacası başka bir stratejileri yok aslında. Memleket parsel parsel satılırken hafıza-i beşerin nisyan ile malul olduğuna güveniyorlar ki haksız da sayılmazlar...

(1) Kabalcı Yayınevi, 1996 (Şükrü Alpagut çevirisi).

Selo Başgan ketıl diyor, herkeşler yıkılıyor...

Selocan biraz sofistike bir karakterdir. Öyle flat karakterlerin espritüelliğini dümdüz anladığımız gibi anlayamayız onun espri tarzını. Diyor ki mesela “Açılış seviyor, hiçbir açılışı kaçırmaz. Gazoz açacağız deseniz, koşar gelir.” Az önce de “Ketılda arıza vardı, onun için geciktim. T A M A M” dedi. Ne yaptı etti, geri kalmadı.

SEVİLAY ÇELENK

Berat Albayrak alsın mesela, onu uygun gördüm. Desin ki “eski sevgililerinizi de arayın, onlar da oy versinler.” Sanırım arayacağınız varsa da aramaktan kesilirsiniz. Çünkü bu beş altı kelimeyi siyasi mizah tarihine yazdıran cevher, kelimelerin çıplak etkisini aşan bir şeydir. Bir hayatın, bir varoluş ve eyleme biçiminin nüfuz ettiği bir şey vardır bu cümlede. Bir devinim, bir jest ve kelimeleri cıvıldatan bir “duruş” vardır. Berat Albayrak eski sevgililerinizi arayın dese ... Ay demesin daha iyi. Hiiiç demesin.

Espriler ve diğer komiklikler üzerine düşünmek ilginç bir şey. Bunlara gülme nedenimiz farklı galiba. Esprili olan Selahattin Demirtaş’a, komik olan kimdir acaba? Burada bir isim vermek hiç de kolay değil. Ayrıca komiklik dediğimiz şey, sık rastlamadığımız espri yeteneğinden farklı olarak her yerdedir. Hangi birini sayacaksınız?

İyi espri dünyanın tozunu attıran ve hayata canlılık getiren bir şeydir. Fakat Henri Bergson’un Gülme adlı eserinde söylediklerine kulak verecek olursak, komiklik ancak hayatın canlılığından uzaklaştığınız anlarda ortaya çıkıyormuş. Bu konuya birazdan döneceğim. Şimdi espri olayına bakalım.

Esprinin taklit edilebilir bir şey olduğunu zannederiz. Öyle ya, alt tarafı üç beş kelime. Oysa hiç de öyle değildir. Bir Selocan esprisini alsın biri tekrar etsin bakalım. Berat Albayrak alsın mesela, onu uygun gördüm. Desin ki “eski sevgililerinizi de arayın, onlar da oy versinler.” Sanırım arayacağınız varsa da aramaktan kesilirsiniz. Çünkü bu beş altı kelimeyi siyasi mizah tarihine yazdıran cevher, kelimelerin çıplak etkisini aşan bir şeydir. Bir hayatın, bir varoluş ve eyleme biçiminin nüfuz ettiği bir şey vardır bu cümlede. Bir devinim, bir jest ve kelimeleri cıvıldatan bir “duruş” vardır. Berat Albayrak eski sevgililerinizi arayın dese... Ay demesin daha iyi. Hiiiç demesin.

Niye Berat Albayrak diye soracak olursanız, ne deseydim yani? Sonuçta Selahattin Demirtaş’a yaş bakımından görece yakın. Espri anlayışı kuşaktan kuşağa değişir biliyorsunuz. Üstelik Berat Albayrak’la eğitim, yani diploma denkliği de söz konusu. Demirtaş’ın mizah anlayışını 64 yaşındaki Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ya da 62 yaşındaki Başbakan’ın mizah anlayışıyla karşılaştıracak değilim. Başbakanın da adını yazayım dedim ama vallahi hatırlayamadım. Yazı yazdığım yerden içeriye

seslendim, Başbakan’ın adı neydi, diye. Dilimin ucuna da Yıldırım Akbulut, Yıldırım Aktuna felan geliyor. Yıldırımlar çakıştıysa demek. Binaliii, diye cevap geldi içeriden. Nasıl unuttuysam artık...

Espri kuşakdaşlığı deyince sanırım Muharrem İnce ile Binali Yıldırım karşılaştırılabilir. Onların yaş farkları çok değil. Muharrem İnce adıyla müsemma ince espriler patlatabiliyor. Esprileri tabii ki bir Demirtaş esprisi değil, başka bir tarz. Olsun. Bunca nobranlıktan sonra... O da ilaç gibi. Gerçi Binali Yıldırım’ın da bir çalım espritüel bir tarafı var, yok değil. Ama onunki daha ziyade ailemizin eniştesi kıvamında espriler. Sessizce durup durduğu köşeden birdenbire bir espri patlatıyor. Espriye değil de, yaptığı şeyi espri sanmasına gülüyorsunuz daha çok. Gülecekler mi acaba diye sağa sola bakarken bir komiklik de oluyor tabii.

Muharrem İnce demişken, “Tek adamlığı” şöyle açıkladı bir röportajında. Ben gençken kabinedeki bakanların hepsinin adını tek tek bilirdim, dedi. Kim eğitim bakanı, kim çevre bakanı, kim Berat Albayrak, hepsini bilirmiş. Sağlık bakanının, eğitim bakanının, çevre bakanının adını şimdi kim biliyor, diye sordu sonra. Leyn gerçekten ya... Bir kaldım öyle. Haklı. Kim bu bakanlar? Daha da beteri, yeri geliyor başbakanın adını unutuyoruz. Gördünüz az önce.

Koltuğu kaptırmışlar zaten de adlarına bari sahip çıkaydılar... Sağolsun Muharrem İnce bunu anlattı da, “Vış kele, başımıza gelen” dedik. T A M AM, eskiden olduğu gibi bakanların adını bilmek istiyoruz biz. Salih Sümer, Hikmet Çetin, Nahit Menteşe, Halil Şıvgın diye bir saymaya başlasam, kronolojik olmasa da, dünya kadar eski bakan adı sayarım. Ondan sonracıma Mustafa Tınaz Titiz, Sudi Neşe TÜREL (vardı, vardı. Ben hatırlıyorum.) Şükrü Sina Gürel vardı, Mülkiye’den hocamız. Eski

TAMAM

bakanlar demişken, hariciyede de Kurtcebe Alptemoçin, Yiğit Alpogan, Daryal Batıbay... Darlan Dur gibi isimler vardı bir de... Bakın AKP'nin verdiği hasarın hesabını tutmalara doyamadınız ama kültürel iktidara talip oldukları andan itibaren isimler bir sadeleşti hariciyede felan. Buna ne diyorsunuz artizler?

Evet, Selahattin Demirtaş'a dönelim şimdi. Onun farkını anlatmak için de yine Bergson'dan yararlanacağız. Zira Selocan biraz sofistike bir karakterdir. Öyle flat karakterlerin espritüelliğini dümdüz anladığımız gibi anlayamayız onun espri tarzını. Diyor ki mesela "Açılış seviyor, hiçbir açılış kaçırmaz. Gazoz açacağız deseniz, koşar gelir." Az önce de "Ketilda arıza vardı, onun için geciktim. T A M A M" dedi. Ne yaptı etti, geri kalmadı. Sanırım güvercin besliyor içeride. Ya, yeriz biz o güvercini, yeriz biz o ketılı ya...

Espri böyle bir şey. Zeki, hınzır, muzip bir şey. Bir dil yetisi gerektiriyor. Bir kasılıp kalmamışlık, bir sahicilik gerektiriyor. Şimdi bir de komiğin alanına geçelim. Bergson demiştik. Şöyle diyor Bergson, "Gülme aniden bir boşlukla karşılaşan bir çabanın belirtisidir." Kant'a referans vererek de sürdürüyor. "Gülme, ansızın boşa çıkan bir bekleyişten doğar." Bergson'un bu tarifleri gündelik hayatta komik olan şeyle ilgili. Gündelikten türeyerek vodvile, farsa taşınan komiklikler.

Hayatın canlılığının kesintiye uğradığı yerde komiğin ortaya çıktığını söylüyor Bergson. Ona göre tekil olan şey, kendi benzemeziği içinde canlıdır. Geri dönüşü yoktur. Tekrar edilemez. Komik değildir bu nedenle. Ama ne zaman tekrar etse komediya türer bundan. Mesela bir insanın doğal ve hiç de komik olmayan özelliklerini biri taklit

ettiğinde bunun komik olduğunu söylüyor. Bir kişiye gün içinde beklenmedik bir biçimde bir kez rastladığınızda şaşırırsınız, fakat iki ya da üç kez karşılaşırsanız bu size komik gelir, diyor. Sen onu bize sor Bergsoncuğum; 38 kanal, 7/24... Kaçacak köşe bulamayınca, komik bile gelmiyor bu rastlantılar.

Hiç eskimeyen bir komik durumu da atlamıyor Bergson. "Tersine çevirme" dediği bu duruma, bize hazırladığı tuzağa kendisi düşen kişiyi örnek veriyor. Ağzından bal damlıyor demek istiyorum. O böyle deyince 24 Haziran seçimleri geliyor aklıma... Allah'ım sen konuyu biliyorsun. Amin.

Arada Bergson okumaları yapalım burada. Şimdilik T A M A M. Komedya komikliğinden, söz komikliğinden, nüktelerin farkından filan söz ediyor kitabında. Bu filozoflara çok şaşırılmışımdır hep. Al sen basit bir gülme olayını, teorilendir. Sınıflandır. Kategorize et. Onunla oyna.. Vay arkaaş.

Bergson'dan anladığım şey şu; komiklik boşa çıkan bir şey. Komedyaı tabii ki ezip geçmiyor Bergson. Komik olana değer veriyor, o yüzden incelemiş o kadar. Ben karşısına espriyi çıkarınca öyle gelebilir size ama onun amacı bu değil. Neyse işte, beklentinin ve çabanın boşa çıkması. Bir şeyin tekrar etmesi, ibişe bağlaması, ikilemesi filan hep komiğe giriyor kısacası.

Espri başka bir şey. Espride boş bir şey bir anda anlam kazanıyor. Adam ketil diyor, şaşşik... Herkeşler yıkılıyor.

Boş bir ketil, mutfağın ketılı. Nasıl da doluyor...

Tamamdır Merkez!

A man in a blue suit is laughing joyfully, his head tilted back and eyes closed. He is surrounded by photographers and cameras, suggesting a public event or a media gathering. The background is slightly blurred, showing other people and equipment.

Güzel gülen kazansın

SEVİLAY ÇELENK

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı son yıllarda şöyle ağız dolusu bir kahkahayla geriye doğru savrulurken gördünüz mü? Ben görmedim Allah için... Kul için de görmedim. Bilemiyorum, belki gençken onlar da öyle, başlarını geriye atarak gülüyordu. Derin bir nefes alarak...

Bu yazıda yer alan fotoğraf bugün birdenbire karşıma çıktı. Daha önce görmemiştim. Selo Başkan ve sevgili eşi Başak Demirtaş'ın dünyanın bütün kelebeklerini havalandırarak güldükleri bir resim. Uzun uzun baktım. Güzel ve kahkahayla gülen in-

sanların güvenilir ve iyi yürekli insanlar olduğunu düşünürüm ben. Çünkü gülüşlerine kimsenin hakkı geçmemiştir. Ferah, cıvıltılı ve huzurlu bir gülüş. İnsanın içi ısınıyor. Siz Devlet Bahçeli'yi gülerken gördünüz mü hiç? Genellikle şöyle gülüyor:

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı son yıllarda şöyle ağız dolusu bir kahkahayla geriye doğru savrulurken gördünüz mü peki? Ben görmedim Allah için... Kul için de görmedim. Bilemiyorum, belki gençken onlar da öyle, başlarını geriye atarak gülüyordu. Derin bir nefes alarak...

Selo Başkan'ın fotoğrafına biraz da üç gün önce ardı ardına attığı dokuz tivit nedeniyle takıldım. Öyle yine gülümseyerek yazmış gibi ama insanın içi üşüyor okurken. Selo Başkan 1.5 yılı aşkın bir süredir tutuklu. Bunca haksızlık... Ben size ilk tiviti yazayım ama siz hepsini sırasıyla okuyun bence. İlk tivit şu: "Tutukluluğuma gerekçe yapılan sözde delillerin tamamının sahte olduğu, hepsinin FETÖ savcıları tarafından uydurulduğu ortaya çıktı. Ama herkes halen üç maymunu oynuyor." Üç maymun lafını görüp tivitleri de sırasıyla okuyunca, Nuri Bilge Ceylan'ın iki gün önce dinlediğim sözleri aklıma geldi. Ceylan Ahlat Ağacı filminin

Cannes'daki basın toplantısında mealen aktarırsam, "Bu topraklarda hayat gerçekten çok sürreal" gibi bir şey diyordu. Hakikaten öyle.

Selo Başkan, "Tutuklu 12 FETÖ savcısının ayrı ayrı hazırladıkları fezleke ve sahte delillerle halen tutukluyum." diyor. Demirtaş'ın tahliye talebi üç gün önce reddedildi. Cumhurbaşkanlığı adaylık başvurusu YSK tarafından kabul edilmiş bir siyasetçi, adli kontrol şartlarının yetersiz kalacağı gerekçesiyle, diğer bir deyişle kaçma ya da delilleri karartma şüphesi var diye tutuklu yargılanmaya devam edilecek... Demirtaş tivitlerinde 6-8 Ekim olayları nedeniyle hakkında şiddeti tahrik veya suç işlemeye azmettirmekten açılmış ne bir soruşturma ne de bir davanın olmadığını ve zaten bu şekilde değerlendirilebilecek hiçbir çağrısının da bulunmadığını hatırlatıyor.

Selo Başkan bir de helallik istemiş. "Diğer cum-

AKP'nin trolü için bunu söyleyen ne olur, söylemesen ne olur? Kim onu kolundan tuttuğu gibi gözaltına alır, kim onu işsiz aşsız bir hayata mahkum eder, kim onu sivil ölü yapmaya, kim onun kanında düş almaya kalkar mesela? Neyi neyle karşılaştırıyorsun, adaletin bu mu?

hurbaşkanı adayları meydan meydan koşturup yorulurken, benim burada olmam büyük adaletsizlik. Ben burada ayak ayak üstüne atıp çayımı yudum-larken cefayı onlar çekiyor. Öyle de üzülüyorum hepsine! Bu adaletsizlikten dolayı kusuruma bakmasınlar, haklarını helal etsinler” demiş. Helali bilmeyen bir nesle hâlâ aşına değilse demek...

Demirtaş'ın tivitleri böyle.

Gelelim fotoğrafımıza. Hakikaten ya, iyiliğin gülebilmekle ilişkili bir tarafı var. Tabii ki iyilik ve kötülük kavramlarını halk arasında kullanıldığı biçimiyle, içime doğduğu gibi kullanıyorum. Halk da biliyorsunuz söz, tutum ve kanaatlerini kimseye açıklamak zorunda olmayan insanlar topluluğudur. Arkadaşımın kızı Defne'nin bir okul gezisinde otobüste melodika çalıyorken, müziğini dinlemeyip sohbete devam eden bir veli için annesinin kulağına, “Mıy, mıy, mıy, sanırsın Viyana'da felsefe okumuş” dediğini hatırlayınca, iyilik ve kötülük mevzuunu açıklamayı da filozoflara bırakıyorum. Viyana'da felsefe okudum ben.

Selo Başgan herkes için iyidir. Vallahi bak. İkinci tura sıra geldiğinde durumu hep birlikte yeniden değerlendiririz. Ama birinci turda Selo Başgan'a ve çok çok daha önemlisi HDP'ye oy verilmeli. Zira HDP'nin barajı aşması garanti filan değil, barajı aşmak HDP için yine pıçax sırtı bir olay. O pıçaxın üstünden HDP'yi düşürmeyin. O barajı aşırın. Yoksa gitti gider 60 – 70 vekil. Nereye gideceğini de biliyoruz değil mi? İnanın gerisin geri evlerine gitmeyecekler. Gidecekleri adres belli. Dün HDP'nin kadın vekil adaylarını tanıttığı toplantıda Pervin Buldan'ın söylediği gibi, HDP'ye “Çalamayacakları kadar oy verin.” Tamam mı?

Adaletsiz ya da yersiz bulabilirsiniz bu çağrımı. Hiç gocunmam. Bir cumhurbaşkanı adayını tutuklu yargılayan, mitinglerini bir kişilik katılımı sınırlayan, cumhurbaşkanına hakaret iddiasıyla bile seçilmiş vekillerin vekilliğini düşüren, onlarcasını cezaevine tıkan, HDP'ye oy veren 6 milyon

insandan terörist olarak söz eden bir adaletin karşısında ben de adaletsiz oluvereyim. Ne olacak? Sorbonne'da hukuk okudum nitekim.

Zaten bu sürreel ülkede adaletten anlaşılan şeye bakınca insanın saçları tel tel tökülüyor. Her yerde ayrı bir ibişlik. Evvelsi gün Ahmet Hakan'ı okuyunca isyan ettim yeminlen. Ahmet Hakan Barış Atay'ı hedef gösterdi ya. Öyle bir hedef gösterme ki HDP'nin durup dururken Barış Atay'ı Hatay'da birinci sıradan milletvekili adayı göstermesiyle sonuçlandı. Ben de olsam aynısını yapardım. Atay'lar Hatay'a... Fonetik uygunluk söz konusu. Üstelik vekil olsun da cezaevine girsin, açıkta kalıp kurda kuşa yem olmasın diye de tereddütsüz listeye koyardım Atay'ı. Neyse işte bu Ahmet Hakan, Hürriyet okur temsilcisi Faruk Bildirici kendisini eleştirince, bunları AK Partili bir trole söyleseydim, bizim okur temsilcisi yine “yanlış gazetecilik” der miydi, diye sormuş. Adalet istemiş kendisi için.

Yaw bu soru karşısında, sinir harbinden saçımız tökülmesin de ne olsun? İnsan bu kadar mı her şeyi yanlış anlar ya? Ey Ahmet Hakan hata ettim diyemiyorsan, bir dur bari. Bu meslekte saçların da ağardı bak. Onun hatırına bir durul. 16 yıldır iktidarda olan, söylediklerinden de söylemediklerinde de, yaptıklarından da yapmadıklarından da yediden yetmiş sorumsuz olan AKP'nin trolü için bunu söyleyen ne olur, söylemesen ne olur? Kim onu kolundan tuttuğu gibi gözaltına alır, kim onu işsiz aşsız bir hayata mahkum eder, kim onu sivil ölü yapmaya, kim onun kanında düş almaya kalkar mesela? Neyi neyle karşılaştırıyorsun, adaletin bu mu?

İşte bunların hepsi sürreellik... Bu sürreelliğin sonunun gelmesi için de HDP'nin barajı aşması lazım. Hiç abartmıyorum. Şakam da yok...

Haydin bağalım, top sizde. Güzel gülen kazansın...

Selo Başgan'ın ketilda kaydattığı mitingleri sizler için izlemeye devam edeceğim.

Camdan konuşanla candan konuşanlar bir olur mu?

Muharrem İnce ülkenin dört bucağında benimsenmiş görünüyor. Candan bir konuşma tarzı var. İnce dün Ankara'daydı. Prompter'dan başka rakip tanımadığını, camdan değil candan konuştuğunu söyledi ki hakkı vardı. Selo Başkan'ın da prompter'a karşı ketilı var. Tivit (kayn)atabiliyor bu ketilı. Türkiye siyasi tarihine adını "altın ketil" olarak yazdırdı çoktan...

SEVİLAY ÇELENK

Muharrem İnce'nin mitinglerini izlerken ne çağrıştırdı bilmiyorum ama aklıma bütün bunlar geldi. Madenli kadınların Selo Başgan'dan muhtemelen "Babam kardaşım olsun" diye çekingen bir övgüyle söz ediyor olduklarını düşündüm. Peki Muho Başgan için ne diyorlardı acaba? Onu "Babam kardaşım olsun" diyerek, heyecan alanından uzaklaştırmaya gerek duyacaklarını sanmam. Muho Başgan'a yönelik beğenilerini mahcubiyete kapılmadan rahatlıkla söyleyebilirler sanki.

Madenli kadınlar bir erkeğe bir kez, "Beş kuruş etmir" dedi mi o adam ağzıyla kuş tutsa nafile, itibarına çeyrek kuruş bile ekleyemez. Gitti gider. Geçmiş olsun. Bir adamın beş kuruş etmediğine karar vermede de çok zorlanmazlar doğrusu. İnsan ilişkilerinde birkaç temel ilkeyi durup dururken ihlal ediyorsa işi tamamdır. Yalan söylüyorsa, bilhassa palavracıysa, iftira atıyorsa, eli kolu bağlı birine kıyasıyla saldırıyorsa, sözünden dönüyor ve döndüğü söze dair her defasında başka bir hikaye anlatıyorsa... Kısacası, beş kuruş etmiyor olmayı karmaşık nedenlere bağlamaları da gerekmez öyle. Bir dediği bir dediğini tutmuyordur, o halde beş kuruş da etmiyordur. Adil bir fiyatlandırma.

Madenli kadınlarda böyle tuhaf bir gerçekçilik var. Zaten Maden de çok nevi şahsına münhasır bir dünya köşesidir. Keşke size oraya dair okunacak bir şeyler önerebilsem ama yazan da çıkmamış pek. Bir tek sevgili Fethiye Çetin'in anneannesinin hikayesini biliyorum ben orada geçen. Anneannem adlı bu kitap ne kederli, ne etkileyici bir biyografidir... Ermeni anneanneninin dokunaklı hikayesinin ardında günahları ve sevaplarıyla belirme imkanı bulan bir Maden panoraması da vardır.

Dilerim bir gün birileri etraflı bir Maden hikayesi yazar ve biz de okuruz. Ben mi yazsam ne yap-sam? Ey Madenliler, bilhassa Arpameydanlılar! Anılarınızı yazıp gönderiverin bana da bir bakayım neler yapabiliyoruz. Anlatın bakalım; Maden dağlarında küplere doldurularak toprağa gizlenmiş gömü aradınız mı? Maden bahçelerinde taze ceviz kabuklarıyla ellerinizi kınaladınız mı? Kestiğiniz kenger otlarının altına yassı taşlar yerleştirip oraya damlayan sakızları sevinçle topladınız mı? Diken dutlarını yerken, kıpkızıl bir renge bulanıp hangi yaşta olursanız olun çocukluğunuza yuvarlandınız mı? "Gündüz al, gece sat" kasabası. Çok katlı kasaba. Maden...

Neyse annem, konumuza döneyim ben. Maden'de, sayılan sebeplerle beş kuruş etmiyor olmak, yine de genellikle erkeklere mahsus bir şeydir. Dedi-koduya tevessül eden bir kadının ise beş kuruş etmemesi münhasıran söz konusu değildir. Zira bir dağın tepesine basamak basamak oturtulmuş evlerinde, pencere önündeki sedire kurulup dışarıyı seyre daldıklarında, komşuların toprak dam-larından başka bir manzara bulamayan kadınlar, dedikodu etmeyecektir de ne yapacaktır? Sorarım size. Bir zamanlar bölgede tenis kortu ve üç ayrı sinema salonu bulunan tek ilçe olsa da, bilhas-sa televizyon öncesinde kadınların hayatı böyle bir hayattır Maden'de. Onların erkeklerinki gibi, çalışıp sosyalleştikleri bakır işletmeleri, fabrikaları ve kahvehaneleri yoktur. Bu nedenle kadınlar, bin yıllık tarihe sahip saat kulesinin yamacında zamanın geçmesini beklerken, ferahfeza dedikodu da edebilir, yeri geldiğinde küçük yalanlar da söyleyebilirler. Çatlayacak degillerdir ya. Tam da bu yüzden bu özellikleri bir erkekte görmeye dayanamazlar. Bu erkekler, "Beş kuruş etmir"dir. Maden'e gidemeyeli yıllar oldu. Fakat hayatımda çok sayıda Madenli bulunduğundan, beş kuruş etmeye dair fiyatlandırma kriterlerinin pek değişmediğini tah-min edebiliyorum.

Madenli kadınların bir de "Babam kardaşım olsun" diyerek beğenilerini belirttiği erkekler vardır. Erkeğin boyuna posuna, soyuna sopuna ve huyuna suyuna bakarlar, sonra da herhangi bir meziyetlerini övmeden önce, bir "Babam kardaşım olsun" çeker ve her tür yakınlık ihtimalinin uzağına gönderirler onu. Akıl işte. Ne diyeceksin?

Muharrem İnce'nin mitinglerini izlerken ne çağrıştırdı bilmiyorum ama aklıma bütün bunlar geldi. Madenli kadınların Selo Başgan'dan muhtemelen "Babam kardaşım olsun" diye çekingen bir övgüyle söz ediyor olduklarını düşündüm. Peki Muho Başgan için ne diyorlardı acaba? Onu "Babam karda-

Neyse ki siyasi içeriğe ve vurguya sahip bir mizahı ekrana taşıma işini de siyasetçiler yapıyor ve yaptı. Yakın dönemde bu tür bir mizahın pirinin Sırrı Süreyya Önder olduğunu söyleyebiliriz.

Fakat Selo Başkan'ın mizah yeteneği bambaşka. Daha önce de yazdım. Muharrem İnce'ye gelince o doğrudan "kapak" çalışıyor ve çok başarılı.

şım olsun" diyerek, heyecan alanından uzaklaştırmaya gerek duyacaklarını sanmam. Muho Başkan'a yönelik beğenilerini mahcubiyete kapılmadan rahatlıkla söyleyebilirler sanki.

Evet, Muharrem İnce ülkenin dört bucağında benimsenmiş görünüyor. Candan bir konuşma tarzı var. Şimdiye dek yalan söylediğini, uydurduğunu ya da iftiracı olduğunu (bir kişi hariç) kimseler iddia etmedi sanırım. İnce dün Ankara'daydı. Prompter'dan başka rakip tanımadığını, candan değil candan konuştuğunu söyledi ki hakkı vardı. Kimsenin inkar edemeyeceği bir inanç, inat ve güvenle konuşuyordu.

Benim oyum HDP'ye. Bilen biliyor ama yine söylemiş olayım. Gel gelelim bu Muho Başkan da hiç fena gitmiyor, onun da yeri ve önemi apayrı bu seçimde. Dolayısıyla onun da hakkını teslim etmek lazım. Herkes hayatta neyi görece iyi yapıyorsa onu yaparak birinin hakkını teslim edebilir. Ben de yazarak, Beştepe'den geçiremediğim yolumu Maden ellerinden filan dolaştırarak, bir küçük şehirden "bir tutam insan" manzarasıyla düşüncelerimi yazayım istedim.

Selo Başkan'ın prompter'a karşı ketil var. Tivit (kayn)atabiliyor bu ketil. Türkiye siyasi tarihine adını "altın ketil" olarak yazdırdı çoktan. Fakat Muho Başkan'ın da sinevizyonu hiç fena gitmiyor. Bir arkadaşım söyledi de öyle rabita kurdum. Bir zamanların Gece Kuşu, Televizyon Çocuğu, Zaga, Televizyon Makinası gibi efsane programlarıyla Okan Bayülgen'i hatırladım. Zaga'daki medya arkası bölümünde haftanın videolarını elindeki çibık ilen teker teker izletiyordu hatırlarsanız. Henüz kral olmamıştı. Gerekteği anda hızla "Durr, durr, durrr" diye mim koyuyordu seyrettirdiği videolara. Sonra eli büyüttü. Haftanın üç günü Disko Kralı, Muhabbet Kralı ve Medya Kralı programlarıyla ekranları kapattı. Daha sonra bir ara bir programına Kral Çıplak dedi. Bayülgen'in bugün 40-60 yaş aralığında olan Türkiye gece kuşlarının hayatında çok özel bir yeri vardır. İlk yıllarında Okan Bayül-

gen'in tek kaşı vardı ve yüzünün geri kalanı sinek kaydı bir tıraştı. Bunu da hatırlarsınız.

Sinek demişken, televizyonun camına yapışan sineklerden konuşurdu, canı sıkılan insanlardan konuşurdu... Hey gidinin Okan Bayülgen'i. Size bir şey söyleyeyim mi herkeş vaat ettiği anarşikliğin hakkını verseydi, beş kuruluşluk operaları dinlemek zorunda kalmazdık bugün. Bayülgen yıllar yılı uykusuz gecelerimize talip olmuş, komedi yapmış, mizah yapmıştı. Mizah ki bu ülkede ağzı bantla kapatılmış olanların söz kaçığıdır, nasıl bu denli apolitik bir "güldürme" noktasına çekilebilir yıllar içinde? Okan Bayülgen mizahında bence olan buydu...

Oysa Zaga'nın jeneriğine hüznü bir görkemle şu sözler yayılırdı. "Hatırla bebeğim, eskiden küçük bir sinek vardı o sinek dünyanın umrundaydı. Televizyonun camına konardı. Bir hikaye düşün bebeğim. Lambalı bir televizyon düşün, bir de karşısında oturan çocuk. Bense televizyondaki sineğim..." Sonra işte bu anarşiklik pek bir yere bağlanamadı. Bazı şovmenler de zaten ailemizin temiz ve semiz komik çocuğuydu. "Ay bak bak paşaport diyor, şemşiye diyor" çocuğu. Bu çocuksu safmışgibilikten umutlanarak, bunların programına bağlanan ve bir vicdan seslenişi yapan biri olduğunda, şapkaları hızla düşüp kelleri görünüyordu.

Elbette anaakım televizyon mizahından pek bir yere gidilemeyeceği aşıkardı.

Neyse ki siyasi içeriğe ve vurguya sahip bir mizahı ekrana taşıma işini de siyasetçiler yapıyor ve yaptı. Yakın dönemde bu tür bir mizahın pirinin Sırrı Süreyya Önder olduğunu söyleyebiliriz.

Fakat Selo Başkan'ın mizah yeteneği bambaşka. Daha önce de yazdım. Muharrem İnce'ye gelince o doğrudan "kapak" çalışıyor ve çok başarılı.

Diğerlerine gelince, "Vallahi hiçbiri beş kuruş etmir" desem yeridir.

Simitti, Tatar böreğiymi derken, bir ‘keklenme’ hadisesi

Bu işte bir hayınlık seziyorum. Sayın Cumhurbaşkanının onca danışmanı haydi şu sıra bir işe yaramıyor, onca insan, “Efenim bu vaatler biraz sıkıntılı, prompter 1970’li yıllara takılmış olabilir” filan da demiyor mu?

SEVİLAY ÇELENK

Seçime sayılı günler kala, giderek daha fazla dikkat çeken bir tuhaflık var. Cumhurbaşkanı Erdoğan bir yandan böyle küçük, minnak vaatler alanına çekildikçe çekiliyor. Vaatler hoş. Vaatler bir hoş... Ona diyecek şey yok Allah için. Her eve bir buzdolabı olsun, millet bağçalarında analı kızlı yuvarlanmaklar olsun, babalı oğullu kiraathanelerde bedavaya üzümlü kek yemek, davşan kanı çay içmekler olsun, hepsi pek ala, pek güzel. Üstelik Ahmet the Tarafsız Bilge’nin söylediğine göre, kıraat demek “okumak” demek, kıraathane demek “okuma evi” demekmiş. Vay canına! Seçim finaline doğru hızlanan olaylar akışına yetişmeye çalışacağız derken, neleri gözden geçiriyormuşuz da haberimiz yokmuş. Allahım yalebbim... Sözün özü, Sayın Cumhurbaşkanı kıraathane derken işte o eski kütür kütür okuma seferberliği zamanlarını hatırlatıyor, eski bir geleneği dirilt-

meye çalışıyormuş. Böyle diyor Ahmet Hakan. Bence ne diyeceğini iyicene şaşırdı, Allah Ahmet Hakan gibi seni... Bu arada sanırım okuma listesi ve kitapların da kıraathanelere bir merkezden filan dağıtılması planlanıyordur. Zira ahali kendi halinde okumaya bırakılırsa maazallah neler neler okumaya, “karanlık, cahiiiil, mandacııııı, deveci-iii” felan olmaya kalkar. Bu memleketin başına ne geldiyse o okuyarlardan gelmemiş miydi? Yani düşünüyorum da bu vaatler bizlere Laura Ingalls ve biraz sıkıcı ailesini seyre daldığımız Küçük Ev dizisi ya da Alpler’den bayır aşağı yuvarlanarak izlediğimiz Heidi zamanlarında yapılsaydı etkileyici olabilirdi. Laura’nın annesi turtalar, kekler yaptıkça mutlu güzel günlere ilişkin ufkumuz şekillenirdi. Heidi’nin de yuvarlak beyaz ekmelekle dolu bir hediye sepeti fantezisi vardı. Dedesine götürecekti. Zaman o zaman olsaydı bu vaatlere

sepet gibi tav olmamız an meselesi olabilirdi. Üstelik sanırım o günlerde, bazı remote (taşra demiyim dedim) bölgelerde buzdolabı henüz her faninin evine girmemişti felan feşmekan. Fakat bugün bu vaatlere neresinden bakarsak bakalım bir “kek-lenme” hadisesi sezmenin ötesine gidemiyoruz. Yalnız kim kimi kekliyor belli değil... Ne demek istediğimi açıklayacağım ama biliyorsunuz lafi uzaydan dolandırmak işi bende. Hele ki uzaya araç gönderdiğimiz ve başka devletlerin araçlarımıza üye olmak için başvurduğu şu günlerde...

Bu işte bir hayınlık seziyorum. Sayın Cumhurbaşkanının onca danışmanı haydi şu sıra bir işe yaramıyor, onca insan, “Efenim bu vaatler biraz sıkıntılı, prompter 1970’li yıllara takılmış olabilir” filan da demiyor mu? Haydi Cumhurbaşkanının pek dostu da yok, onca iş arasında dostluk ney? Fakat hiç kardeşi de mi yok? Bu seçim propagandası giderek biraz mantık rayından kayıyor, fantastikleşiyor, diyebilecek bir kardeş?

Zira neresinden bakarsanız bakın, enteresan bir durum var. Bir yandan bir savaş ya da başka bir yıkım sonrası yeniden ayaklanmaya, gücünü toplamaya, kendine gelmeye doğru mütevazı adımlar atan küçük bir Avrupa ülkesi gibi bir davranış ve özelemler silsilesi sergileniyor. Halk kıraat evlerinde bolca okumaya, güneşe çıkmaya ve kırlarda yuvarlanmaya oryantiring ediliyor, bir yandan da yeniden Mahmur ve Sincar’dan girip, Membiç’ten çıkılacağı ilan ediliyor. Bu arada habire anketler yaptırılıyor ama sonuçlarını kimse açıklamıyor. Fakat birden selviboylugillerin Abdülkadir’i çıkıp, bu anketlere bir Kandil’den önce, bir de Kandil’den sonra bakmak gerekir anlamında bir şeyler söylüyor! Pekala, “Kandil’den sonra anket” derken, orada tam olarak ne olması veya oradan ne gelmesi bekleniyor ki oyları değiştireceğinden söz ediliyor? Selvi dünkü yazısında da bu kez Kandil operasyonunun farkının üç noktada özetleneceğini söylemiş: “Kandil’e giden yolları kontrol altına almak var; Kandil’e gitmek var; Kandil’de kalmak var” demiş. Peki seçime on gün kalasıya kadar niye akıl edilemedi bu “var var var” olan farklar? Selvi bu kez börek açan teyzelerle dalga dalga yayılan bir heyecanın ve milli şuurun maalesef bu operasyona eşlik etmediğini de satır aralarına yedirmeden duramıyor.

Bu karmaşayı anlamak için, durumumuzu bir gözden geçirelim şimdi. 24 Haziran 2018 seçimleriyle birlikte, 30 Mart 2014’teki yerel seçimlerle başlayan ve toplam 4 yıl 3 aya yayılan süreçte, beş seçim ve bir referandum yapılmış olacak. Diğer bir deyişle, bir halk dört yılda altı kez sandık başına götürülmüş olacak. Bence bir seçim ortamından diğerine taşınan, kıyasıya yarıştıran ve kutuplaş-

tırılan bir halktan şuur da, şiir de pek beklenemez. Söyleyeyim ben size. Sonuçta gün gelir her şeyin seçim ve siyaset üzerinden tasarlandığı ve istismar edildiği bir dünyada, Cumhurbaşkanı kıraathanelerde simitti, kekti, Tatar böreğiydi, mutlu güzel günlerden söz ederken, başka bir gazeteci çıkıp anelerin cepheye gidecek oğullar için niye hâlâ tepsi böreği hazırlamadıklarından söz etmeye başlarsa, kafalar bir hayli karışabilir. “Öyleyse neden böyle” diyebilirler. Kimse savaşa giden “Mehmetçik’e çay yapan sakallı amcaları, börek açan teyzeleri, dolma saran anneleri” ve onlardan yükselen “milli şuur” ortamını yeniden bulamayabilir. Sonuçta her evlat annesinin kuzusu...

Kısacası tümüyle rayından çıkmış bir vaatler ortamında, Allah herkese, ama bilhassa seçime giden her parti genel başkanına, doğru danışmanlar, şurudan ve heyecandan söz edip operasyonel politikaları teşvik ediyor görünüyorken, bir yandan da “Heyecan yoksa acaba neden yok” diyerek fesatlık etmeyecek gasteci dostlar, yandaşlar ve kardeşler nasip etsin. Ne diyelim...

Bunları yazıyordum ki birdenbire Sayın Cumhurbaşkanının üniversite diplomasını bilemem ama sanki bir kardeşi olmadığını düşünürken buldum kendimi. Oysa ki var. Toplamda dört kardeşlermiş sanırım. Bildiğim kadarıyla bugün hayatta olan iki kardeşi var. Fakat bir arayıp taradım bilhassa kız kardeşinin bir tek fotoğrafını bile bulamadım. Oysa darbe girişimini de onun kocası haber vermişti. Cumhurbaşkanımızı bir üniversite arkadaşı ile hiç görmediğimiz gibi, kardeşleriyle de hemen hiç görmemiş olmamız, çok ilginç bir durum olmayabilir tabii.

Yine de bence, seçime giden genel başkanlar ya yakışıklı ve güzel olacak, ya yanlarında kardeşleri filan bulunacak veya bunların hiçbiri yoksa, bir diplomaları olacak... Bunlardan bazıları olmayıp, olanlarla da görüntü verilmiyor ve yararlanılmıyorsa işler biraz zor.

İşte böyle, olanları, simple simple into the middle, şeklinde bi açıklayayım dedim.

Sözün özü, Allah herkese gerçek bir “kardeş” versin. Bak bağzı ibişlerin de kamyon kasasıyla kardeşi var ama “gerçek kardeş” değil. Yoksa “Kendini bu kadar berbat etme, üç kuşağımıza yetecek kadar berbat ettin her şeyi, az çekil, yapma şekil” derlerdi...

Seçime giden sayın genel başkanların hepsine şu toz duman arasında, “Gerçek birer kardeş ve dost” diliyorum. Şuurlu şuurlu davranıp konuşuyorlar mı bir takip ediverecek kardeşler... Siz kıymetli seçmenleri de kardeşlerinize emanet ediyorum. Haydin bye. Ben kaçtım.

Bir kapalı oda muamması olarak MHP'nin yükselişi

Diyelim ki seçmen AKP'ye ve Erdoğan'a kızgın, peki böyle bir kızgınlığın, şu bitemeyesice müstesna konjonktürlerimizin en istisnasinde yöneleceği yer niye MHP olsun ki? Ha Ali Veli, ha Veli Ali, değil mi ama? Sabaha kadar bu meselelerle uğraştım, kapalı oda muammasını çözdüğünü sandığım her kanıtı da bizzat kendi elçeğizlerimle çürüttüm...

SEVİLAY ÇELENK

Dün gece sen uyurken yüreğim bir yıldız gibi bağlanamadı sana sevgili okuyucu. Niye bağlansın ki zati? Hepimizi deli ettiler sonunda. Ben de dün gece sen uyurken, önüme, Haziran 2018 ve Kasım 2015 seçimlerini il il, parti parti, bölge bölge ve seçmen seçmen koymuş, şu "MHP'nin yükselişi" muammasının cevabını arıyordum. Sabaha kadar da aradım. Kapıların tamamı içeriden kilitliydi, giren çıkan yoktu, çitler, parmaklıklar, vitraylar

hep yerli yerindeydi. Öyleyse nereden girmişlerdi de, bir tek miting yapmak için bile popocuğunu yerinden kaldırmamış o MHP'yi, el birliğiyle yükseltmişlerdi arkaaş? Karşılaştırmalı seçmen davranışı tabloları karşısında, gözlerini manasızca kırpıştıran bir Hülya Koçyiğit gibiydim. Anlayamıyordum.

Pargalı İbrahim Paşa bile böyle MHP gibi ışık hızıyla yükselmemişti sarayda. Allahım sonlarını

benzetmesindi vallahi.... Zira bu entrikalar hep Muhteşem Yüzyıl'ın platosundan çıkmıştı. Sezonlar boyu izleyip durduğumuz o kışlık saraylar, o yazlık saraylar, o çeşnicibaşlı ve o pancar turşularını nereye gitti sanıyorsunuz? Emine'anım elma kabuklarından sirke yapıyor, haberiniz var mı? Haberin var mı demir kapı, kör pencere, haberin var mı Figen cananımızın içli köfteleri... Haberin var mı altın ketil?

Bu saraylıların hepiciğinin Muhteşem Yüzyıl'ın platosundan çıkması konusunu, yine ahiretten önce bir gün yazacağıma söz verdiğim konulara ekliyorum huzurlarınızda. Neyse işte sabah olunca da baktım ki, benden başka bir yazı zor çıkar bugün, o araştırmacı kamyoncu çabalarımından süzülen fikirlerimi şuracığa döktüreyim dedim. Evet efemim böyleyken böyle oldu. Doğru düzgün bir miting platformu bile kurulmayan bir bahçeye toplaşanlar sayesinde, "yeni" bir devlet, "yeni" bir rejim yerden gögeriverdi. Kemal Can'ı okursak taşlar biraz yerine oturuyor. Seçmenin ne zaman ne yapacağını belli olmadığını ve bu gibi örneklerin daha önce de yaşandığını, siyasi iktidarın büyük ortağına kızanların muhalefete değil olsa olsa küçük ortağa yöneldiğini biraz anlar gibi oluyorsunuz. Ama sadece biraz.

Zira Kürt nüfusun ağırlıklı olduğu illerde MHP'ye gösterilen teveccühe sıra gelince, nedense başka zamanlarda "komplocu" telakki edeceğim başka bazı yazılar birdenbire kafamı karıştırmaya başlıyor. Hele bir yazı var ki, seçimlerde bu illerden

gidip gidip MHP'ye oy verenlerin Cumhurbaşkanlığı için ise hiç oy kullanmadığının anlaşıldığını söylüyor. Yani zarfa iki pusula koyuyorlar ama birini damgasız bırakıyorlar. Bir bıyık bile çıkırtmıyorlar! Bakın bu davranış Türkiye seçmen davranışı literatürünün kolayına açıklayacağı bir davranış değil, size söyleyeyim bunu.

Ayrıca diyelim ki seçmen AKP'ye ve Erdoğan'a kızgın, peki böyle bir kızgınlığın, şu bitemeyesice müstesna konjonktürlerimizin en istisnasinde yöneleceği yer niye MHP olsun ki? Ha Ali Veli, ha Veli Ali, değil mi ama? Sabaha kadar bu meselelerle uğraştım, kapalı oda muammasını çözdüğünü sandığım her kanıtı da bizzat kendi elçeğizlerimle çürüttüm. Sonra el elde baş başta kaldım, bir cevabım yok yani. O yüzden bu komikli girizgahı burada yetim bırakarak, başka bir konuya geçeceğim. Muharrem İnce'nin basın toplantısına. Sizler ne düşündünüz bilmiyorum ama o toplantıda şıkır şıkır şık bir davranış vardı. Öyle böyle değil. Prima bir davranış, süper Donna... Yani bu tür bir davranışı akıllı uslu, zinhar delirmeyen, her daim bir yol bulan, en kaba halinde bile riyakârane bir şeklen nezaketi elden bırakmayan erkek siyasetçilerden bekleyemezsiniz. Bunu yapsa yapsa yettiniz la, kepazenin önde gidenleri cümlesini içinde zor bastırıldığını gizleyemeyen, ikircimsiz ve net, sahici bir öfke yapar. Siyaset literatürüne de oya gibi işler. Üstelik bu bir "one minute" öfkesi de değildir. Hesapsız, kitapsız bir öfkedir. Maarem Başkan bu tarz bir öfkenin hakkını ilk dakikada

TRT tarihinin hiçbir anında, politik yansızlığın ya da makul ölçülerdeki bir tarafsızlığın, ince elenip sık dokunulmuş başarılı bir haberciliğin filan evi değildi belki, fakat bu derece bir müptezelleşmenin de mecrası hiç olmamıştı. Şimdi bana “Ama Ertürk Yöndem’in TRT’sini mi övüyorsun” filan demeyin. Zira ben Olacak O Kadar’ların TRT’sini hatırlatıyorum sadece. Yani kötünün kötüsü dönemler her zaman vardır. Kötüklükler karşılaştırılabilir, kıyaslanabilir. Başka türlü içinde yaşadığımız kötülüğün kaç derecede kaynatılıp önümüze sürüldüğünü kavrayamayız.

verdi. Kendisine bilahare buralardan bir iletişim danışmanlığı yapmayı sürdüreceğim, çünkü hemen her konuşmasında da ona yönelebilecek umuda çelme takan bir şeyler, devrilmiş bir çam, dil altından çıkarılmış bir bakla var. Yapmasın öyle. Reyva Advan’ın dünkü güzel yazısını da okusun, eğer amacı tam da bu değilse bedeniyle o kadar açık vermesin. Şimdilik bu kadarını söyleyeyim ve gelelim toplantıdaki şu şık şıkır harekete. Bana kalırsa bu seçimin tarihe not düşülecek en önemli anlarından biri, 25 Haziran 2018 tarihinde, saat tam 12.00’de, epeyce gecikmeli olarak kameraların karşısına geçen Muharrem İnce’nin, TRT elemanını basın toplantısı yaptığı salondan çıkarmasıydı. Sanırım TRT’nin elli yılı aşkın tarihinde bu bir ilkti. Kamu yayıncılığı yapmakla yükümlü devlet televizyonu TRT, ana muhalefet partisinin Cumhurbaşkanı adayı tarafından hiç de yumuşak olmayan sözlerle, basın toplantısı yapılan yerin dışına davet edildi. Hatta “resmen kovuldu” demek daha doğru olur. Muharrem İnce açık ve net bir biçimde, TRT temsilcisinin salonda olup olmadığını sorduktan sonra “lütfen dışarıya çıkın nın nın nın!” dedi. Zihinlerde Böyle Cüneyt Arkınvari ekolar yaratan bir ses tonuyla yaptı bunu. Yerden göğe kadar da haklıydı. Üstelik elinde kamerasıyla dışarıya çıkmakta olan TRT elemanına emekçi bir şahıs olarak onu değil, kurum olarak TRT’yi kovduğunu da söylemeyi ihmal etmedi. Çıkışta sizinle kahve içebiliriz dedi ki bu da çok yerinde bir açıklamaydı. Bu olayın tarihsel bir olay olduğunu düşünüyor olmamın birçok nedeni var. Kuruluşundan bu yana hemen her zaman belirli ölçülerde hükümet yanlısı olmakla, yayıncılığını siyasi iktidarların öncelikleri etrafında şekillendirmekle eleştirilmiş olan TRT, yine de bilebildiğim kadarıyla tarihinin hiçbir anında, herhangi bir resmi toplantıdan kovulmamıştı. Hiçbir zaman bu

denli itibarsızlaşmamıştı da diyebiliriz. Zira hiçbir dönem bu derece parti televizyonuna dönüşmemişti...

TRT tarihinin hiçbir anında, politik yansızlığın ya da makul ölçülerdeki bir tarafsızlığın, ince elenip sık dokunulmuş başarılı bir haberciliğin filan evi değildi belki, fakat bu derece bir müptezelleşmenin de mecrası hiç olmamıştı. Şimdi bana “Ama Ertürk Yöndem’in TRT’sini mi övüyorsun” filan demeyin. Zira ben Olacak O Kadar’ların TRT’sini hatırlatıyorum sadece. Yani kötünün kötüsü dönemler her zaman vardır. Kötüklükler karşılaştırılabilir, kıyaslanabilir. Başka türlü içinde yaşadığımız kötülüğün kaç derecede kaynatılıp önümüze sürüldüğünü kavrayamayız.

Muharrem İnce, milyonların hıncahınç doldurduğu miting alanlarından konuşurken, TRT ekranları onu kısacık haber metinlerinin ardından sessizce akan özet görüntüler hariç, neredeyse hiç görmedi. Göremezdi de nitekim. Milyonu aşkın yurttaşın katıldığı İstanbul mitinginden, Erdoğan “500 kişi ya var ya yok” diye söz ederken, TRT’nin o mitingi görmesi mümkün değildi tabii. Bu herhalde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı doğruyu söylememekle itham etmekten beter bir durum olurdu ki, böyle bir zamanda TRT televizyonu bunu yapacak değildi. Görebildiğim kadarıyla bu kovulma ve bu itibarsızlaşma üzerine bir tek cümle de kuramadı TRT’li yetkililer. Bir yerlerde vik vik bir şeyler dediyse de ben duymadım.

Görüyorsunuz işte sevgili okuyucu, seçmen davranışı ve bir kapalı oda muamması olarak MHP’nin yükselişinden girdik, TRT’nin salondan tarihsel kovuluşundan çıktık. Medyanın ülkecek izlediğimiz bu kapalı oda muammasında prime suspect olduğunu inkar edecek değiliz elbette. Bu da böyle anlaşılabilir.